

ONDERZOEK VOORBEREIDING LANDINRICHTINGSPROJECTEN

WERKWIJZE DEELADVIEZEN-SCHETSONTWERP

Deelnota 12. Evaluatienota

**BIBLIOTHEEK
STARINGGEBOUW**

Evaluatie van de resultaten en van de werkwijze van het onderzoek;
Planologische beschouwing van de Landinrichtingsvoorbereiding

N. Dessing

J. van Rheenen

Nota's van het Instituut zijn in principe interne communicatiemiddelen, dus geen officiële publikaties.
Hun inhoud varieert sterk en kan zowel betrekking hebben op een eenvoudige weergave van cijferreeksen, als op een concluderende discussie van onderzoeksresultaten. In de meeste gevallen zullen de conclusies echter van voorlopige aard zijn omdat het onderzoek nog niet is afgesloten.
Bepaalde nota's komen niet voor verspreiding buiten het Instituut in aanmerking

0000 0031 2112

21 AUG. 1984

ISBN = 198814-01

I N H O U D

blz.

SAMENVATTING

1. INLEIDING

1.1. Algemeen	1
1.2. Vraagstelling evaluatienota	2
1.3. Werkwijze	2

2. EVALUATIE VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

2.1. Overzicht onderzoeksresultaten	4
2.2. Beschouwingen over de kwaliteit van de onderzoeksresultaten	4
2.2.1. Beoordelingscriteria	4
2.2.2. Mate waarin aan de probleemstelling is voldaan	4
2.2.3. Toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten (leesbaarheid)	5
2.2.4. Onderbouwing, duidelijkheid terminologie en bruikbaarheid van de aanbevelingen	6
2.2.4.1. Onderbouwing van de beschrijving van de richtlijnen (BR)	6
2.2.4.2. Onderbouwing van de beschrijving van de praktijk in projecten (BP)	6
2.2.4.3. Onderbouwing, duidelijkheid terminologie en bruikbaarheid van de aanbevelingen (AT,AM,ARP)	6
2.3. Betekenis van de onderzoeksresultaten en gebruiksmogelijkheden	8

	blz.
2.3.1. Betekenis voor de methode-ontwikkeling en theoretische onderbouwing (onderzoeks- optiek)	8
2.3.2. Betekenis voor een doelmatiger en zo mogelijk kortere voorbereidingsprocedure (praktijkoptiek)	10
2.3.3. Gebruiksmogelijkheden	11
3. EVALUATIE VAN DE WERKWIJZE VAN HET ONDERZOEK	18
3.1. Overzicht van het werkproces van het onderzoek	18
3.1.1. Inleiding	18
3.1.2. Doelstelling	18
3.1.3. Verkenning praktijk	20
3.1.3.1. Richtlijnen aangaande de land- inrichtingsvoorbereiding: huidige richtlijnen en historische ont- wikkeling	20
3.1.3.2. De werkwijze deeladviezen- schetsontwerp in de praktijk	21
3.1.4. Probleemstelling	24
3.1.5. Behandeling probleemvelden	27
3.1.6. Toetsing en evaluatie	29
3.2. Betekenis van de werkwijze van het onderzoek, de praktijkverweven werkwijze	29
3.3. De praktijkverweven werkwijze (handleiding)	33
4. PLANNINGSTHEORETISCHE BESCHRIJVING VAN DE VOORBEREI- DING VAN INTEGRALE LANDINRICHTINGSPROJECTEN	
4.1. Typering landinrichtingsvoorbereiding	
4.2. Aard van het landinrichtingsplan (stemmingsplan)	39
4.3. Opzet van het planningsproces (voorbereidings- proces)	41
4.4. Opzet van de planvorming	42
4.5. Bevoegdheden, taak- en rolverdelingen	44
BRONNEN	45

	blz.
BIJLAGE 1. Richtlijnen aangaande de Landinrichtings- voorbereiding: huidige richtlijnen en his- torische ontwikkeling	46
BIJLAGE 2. Vragenlijst enquête werkwijze deeladviezen- schetsontwerp	65
BIJLAGE 3. Resultaten enquête werkwijze deeladviezen- schetsontwerp (zomer 1981)	70

SAMENVATTING

Deze nota behandelt de evaluatie van de onderzoeksresultaten en van de onderzoeksopzet. Tevens wordt de landinrichtingsvoorbereiding beschreven in planningstheoretische termen. De nota is de laatste uit een reeks van 12 deelnota's. De eerste elf behandelen elk één van de elf probleemvelden, die in het kader van het onderzoek betreffende de voorbereiding van landinrichtingsprojecten zijn onderscheiden.

Ten behoeve van de evaluatie is een overzicht opgesteld van de belangrijkste onderzoeksresultaten, in relatie tot de onderzoeksvragen uit de probleemveldbeschrijvingen (tabel 1, blz. 15). Ook zijn de onderzoeksresultaten getypeerd:

- beschrijving van richtlijnen (BR);
- beschrijving van de praktijk in projecten (BP);
- aanbeveling ten aanzien van te hanteren theoretisch kader/begripsomschrijving (AT);
- aanbeveling ten aanzien van nieuwe methodes (AM);
- aanbeveling aangaande aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk (ARP).

De kwaliteit van de onderzoeksresultaten is als volgt beoordeeld. Aan de in de probleemveldomschrijvingen gestelde vragen is in ruime mate voldaan. De probleemveldomschrijvingen, alsmede de aan de aanbevelingen gestelde voorwaarden hebben dan ook steeds als richtsnoer gediend.

Aan de toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten is bijgedragen door het schrijven van een op de praktijk toegesneden samenvatting van de onderzoeksresultaten en door het uiteenleggen van de volledige onderzoeksresultaten in 12 afzonderlijk van elkaar te lezen ICW-nota's.

In het algemeen mag worden gesteld dat de onderzoeksresultaten voldoende zijn onderbouwd. Beperkingen in de onderbouwing betreffen met name de bronnen ten aanzien van de richtlijnen over streek- en bestemmingsplannen (alleen wetgeving en literatuur zijn gebruikt), en het kennisnemen van het feitelijke werkproces in het deeladviezen- en het schetsontwerpstadium (alleen op essentiële onderdelen is naast het analyseren van de inhoud van rapporten, tevens navraag gedaan, bij vooral de onderzoeksingenieurs, naar de gang van zaken tijdens het planstadium).

Een zo duidelijk mogelijke terminologie is verkregen door zoveel mogelijk uit te gaan van al in de praktijk gangbare termen, en door nieuwe begrippen te verduidelijken aan de hand van praktijkbeschrijvingen. De bruikbaarheid van de aanbevelingen wordt in positieve zin beïnvloed door het overeenstemmen van onderzoeksresultaten en de opzet van de voorbereiding volgens de richtlijnen en de formulering in de vorm van maximum-modellen; dit laatste echter met als nadeel dat relatief uitgebreide teksten moeten worden doorgeplozen. Voordeel van de aanbevelingen ten aanzien van de aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk is dat zeer gericht is aangegeven wat er moet veranderen.

Ten aanzien van de betekenis van de onderzoeksresultaten is het volgende van belang.

De verschillende theoretische kaders en begripsomschrijvingen (AT) en de nieuwe methoden (AM) vormen een substantiële bijdrage aan een planologische theorie op het terrein van de integrale landinrichting. Eveneens van belang voor de planologie van de landinrichting zijn de beschrijvingen van de richtlijnen (BR), die duidelijkheid geven over bevoegdheden, taak- en rolverdelingen, en de beschrijvingen van de praktijk in projecten (BP), welke inzicht geven in de wijze van ruimtelijke planning in recente landinrichtingsprojecten.

Alle onderzoeksresultaten die aanbevelingen zijn (AT, AM en ARP) geven wegen aan voor een doelmatiger en zo mogelijk kortere voorbereidingsprocedure. Binnen de huidige opzet van de voorbereiding komen de aanbevelingen tegemoet aan de in de probleemvelden gesignaleerde tekorten.

Via een schriftelijke enquête als vervolg op informele gesprekken met vooral de onderzoeksingenieurs, is de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp voor 28 projecten in 10 provincies (Drenthe niet) onderzocht.

Tussen de deeladviezen (landbouwstructuuradvies, recreatie-advies, NWC-advies en advies landschapsbouw) blijken aanzienlijke verschillen te bestaan, zowel per project voor de verschillende deeladviezen, als voor bijvoorbeeld alle landbouwstructuuradviezen in de verschillende projecten. Ook tussen de schetsontwerpen blijken aanzienlijke verschillen te bestaan. Per provincie gezien, vertonen ze veelal meer overeenkomst. In de stapsgewijze beschreven werkwijzes voor het maken van een schetsontwerp (één plan of alternatieven) komen vele interessante ideeën voor, zowel ten aanzien van de aanpak van de planontwikkeling, als ten aanzien van de toegepaste analyse en tussentijdse evaluaties.

De p r o b l e e m s t e l l i n g van het onderzoek is opgesteld op basis van de doelstelling en de verkenning. Onderscheiden zijn elf probleemvelden. In figuur 2 (blz. 26) zijn de onderscheiden probleemvelden in onderling verband weergegeven.

Aan de bij de behandeling van de probleemvelden te geven aanbevelingen zijn vier voorwaarden gesteld:

1. ze dienen gericht te zijn op integrale planvorming;
2. ze dienen bij te dragen aan een efficiënter verloop van de voorbereidingsprocedure;
3. ze dienen inpasbaar te zijn in het geheel van de huidige voorbereidingsprocedure;
4. ze dienen rekening te houden met verschillen in moeilijkheidsgraad van verschillende projecten.

Bij de b e h a n d e l i n g v a n d e p r o b l e e m v e l d e n is gebruik gemaakt van literatuur, de in de verkenning uitgevoerde enquête en van deeladviezen- en schetsontwerp-(voorontwerp-) rapporten van in totaal 11 projecten.

Daarnaast is de praktijk nog op verschillende andere manieren in het onderzoek betrokken, onder andere:

- door de resultaten van de enquête en de vervolgens geformuleerde probleemstelling voor te leggen aan de onderzoeksingenieurs en de begeleidingsgroep van het onderzoek (waarin de praktijk sterk was vertegenwoordigd);

Voor de onderzoeksresultaten zijn vijf gebruiksmogelijkheden onderscheiden:

- voor de beschrijving van projecten;
- voor verbetering van de huidige gang van zaken in de praktijk;
- ter informatie van betrokkenen en andere geïnteresseerden;
- als discussiemateriaal;
- als kader voor de formulering van onderwerpen voor nader onderzoek.

Ten behoeve van de evaluatie van de werkwijze is een overzicht gegeven van de onderzoeksactiviteiten die hebben plaatsgevonden. Dit overzicht is gegeven aan de hand van de in het onderzoek gevolgde fasering van het werkproces:
doelstelling-verkenning-probleemstelling-behandeling probleemvelden-toetsing en evaluatie.

De doelstelling is vierledig:

- a. beschrijving van de voorbereidingsprocedure als geheel, dat wil zeggen de context voor deeladviezen en schetsontwerp;
- b. beschrijving van de betekenis en inhoud van de deeladviezen en schetsontwerp zoals deze in de praktijk van de landinrichtingsvoorbereiding geldt;
- c. beschrijving van methoden in gebruik bij het opstellen van deeladviezen en het maken van het schetsontwerp;
- d. het doen van aanbevelingen aangaande de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp en wat daarmee samenhangt.

In de verkenning zijn twee onderwerpen aan de orde gekomen:

- Richtlijnen aangaande de landinrichtingsvoorbereiding (huidige richtlijnen en historische ontwikkeling). Tabel 1 van bijlage 1 geeft een overzicht van de notities die bij de ontwikkeling van de procedure een rol hebben gespeeld; de status van deze notities is zeer uiteenlopend: discussie nota's, circulaires, besluiten C.C.C., vergaderstukken en dergelijke.

Tabel 2 van bijlage 1 geeft een overzicht van de in oktober 1981 geldende richtlijnen voor de rapportages in de landinrichtingsvoorbereiding (rapport ex artikel 32, deeladviezen, schetsontwerp, voorontwerp en rapport ex artikel 34).

- De werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in de praktijk.

- door het concept-praktijkrapport (waarin een samenvatting van de voor de praktijk meest relevante onderzoeksresultaten) voor te leggen aan een aantal districtsingenieurs en hoofden LD.

Voor de inhoudelijke behandeling van de elf probleemvelden wordt verwezen naar de elf ICW-nota's en naar het samenvattende praktijkrapport.

De t o e t s i n g e n e v a l u a t i e geeft een overzicht van de onderzoeksresultaten en vervolgens een beoordeling hiervan.

Ten aanzien van de betekenis van de werkwijze van het onderzoek, de praktijkverweven werkwijze, menen auteurs dat deze in belangrijke mate heeft bijgedragen aan het realiseren van de doelstellingen van het onderzoek, en zal naar verwachting nog positief van invloed zijn op de toepassing van de onderzoeksresultaten in de praktijk. Belangrijke kenmerken van de praktijkverweven werkwijze in dit verband zijn de volgende:

- het intensief kennis nemen van de praktijk waardoor praktijkvragen en ideeën uit de praktijk in het onderzoek kunnen worden verwerkt. Tevens kunnen zeer gericht aanpassingen van richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk worden aanbevolen;
- het hanteren van de opzet van de voorbereiding conform de richtlijnen als referentiekader, waardoor via aanbevelingen een consequente doorwerking van deze opzet kan worden nagestreefd;
- intensieve contacten met praktijkmensen, welke onder andere informatie opleveren, bijdragen aan een plezierige werksfeer, bronnen beschikbaar doen komen en al tijdens het onderzoek leiden tot discussie over probleemstelling, onderzoeksresultaten en wijze van verslaggeving.

Ten behoeve van toepassing van de praktijkverweven werkwijze voor ander onderzoek is, in meer algemene termen, een overzicht gegeven van de te verrichten onderzoeksactiviteiten, alsmede van de taken van de praktijk na afsluiting van het onderzoek. Deze taken dienen direct aan te sluiten op de onderzoeksactiviteiten (doelstelling-verkenning-probleemstelling-behandeling probleemvelden-toetsing en evaluatie) en zijn: formulering conclusies praktijk, en toepassing onderzoeksresultaten. In fig. 4 (blz. 34) zijn de stappen van de praktijkverweven werkwijze weergegeven.

Met gebruikmaking van de onderzoeksresultaten is de landinrichtingsvoorbereiding gekarakteriseerd in planningstheoretische termen. Deze karakterisering kan als volgt worden samengevat:

1. typering landinrichtingsvoorbereiding: integrale ruimtelijke planning;
2. aard van het landinrichtingsplan (stemmingsplan): een combinatie van directe verbetering , door middel van een raamplan en een binnen dat kader uit te werken plan van toedeling, en het scheppen van voorwaarden voor verbeteringen op individuele basis ;
3. opzet van het planningsproces (voorbereidingsproces): procesmatige eindtoestandsplanning;
4. opzet van de planvorming: planvorming op basis van claimnota's en door middel van alternatieven, gericht op de ontwikkeling van één uit te voeren plan;
5. bevoegdheden, taak- en rolverdelingen: voorbereiding in de streek, onderhevig aan continue toetsing aan provinciaal en landelijk beleid, in wisselwerking met technisch-ambtelijke ondersteuning.

1. INLEIDING

1.1. A l g e m e e n

De voorliggende deelnota is de laatste van de reeks van deelnota's, die elk een specifiek onderdeel van het onderzoek naar de landinrichtingsvoorbereiding behandelen zoals dat door auteurs is verricht. Binnen dit onderzoek ligt het accent op de werkwijze met betrekking tot deeladviezen en schetsontwerp.

De probleemstelling van het integrale voorbereidingsvraagstuk leidde tot het onderscheiden van een elftal probleemvelden aan elk waarvan een deelnota is gewijd. Deze evaluatienota sluit de reeks van 12 af en geeft onder meer een evaluatie van de onderzoeksresultaten en de onderzoeksopzet.

Betreffende probleemvelden zijn:

1. functies van de reeks van planstadia in de voorbereiding;
2. proceduretijden;
3. organisatorische aspecten;
4. de relatie landinrichting-ruimtelijke ordening/Relatienotabeleid;
5. voorlichting en inspraak rond deeladviezen en schetsontwerp;
6. alternatieven in de loop van de voorbereiding: betekenis, toetsingscriteria, aard en abstractieniveau;
7. inpassing van het evaluerend ontwerpen;
8. gegevensverzameling tijdens de voorbereiding;
9. inhoud van de deeladviezen;
10. inhoud van het schetsontwerp;
11. werkwijze voor het ontwikkelen van alternatieven.

Teneinde de toegankelijkheid en daarmee de bruikbaarheid van de omvangrijke rapportage te vergroten, zijn naast de serie van 12 deel-

nota's nog twee samenvattingen gemaakt. De eerste heeft het karakter van een praktijkrapport, gericht op de praktijk van de landinrichting en dus bekend voor hen, die in hun werk betrokken zijn bij de voorbereiding van landinrichtingsprojecten. De tweede is te beschouwen als een op breder publiek afgestemde publikatie.

1.2. V r a a g s t e l l i n g e v a l u a t i e n o t a

Terugkijken op verricht onderzoek is in principe voor elk onderzoek gewenst. Voor het onderhavige onderzoek geldt dit in sterke mate, omdat een niet algemeen gangbare wijze van onderzoek is gevolgd, namelijk de praktijkverweven werkwijze. Een bezinning is daarom gewenst, zowel ten aanzien van de resultaten van het onderzoek, als ten aanzien van de gevolgde werkwijze.

Met de beschrijving van de gevolgde onderzoeksopzet, wordt tegelijkertijd verslag gedaan van de nog niet behandelde onderzoeksactiviteiten. In de voorgaande deelnota's is van de onderzoeksactiviteiten alleen de behandeling van de probleemvelden aan de orde gekomen. Voor een volledige verslaggeving dienen daarom tevens te worden behandeld: doelstelling, verkenning, probleemstelling, toetsing en evaluatie.

Met de resultaten van het onderzoek is het mogelijk om de landinrichtingsvoorbereiding te beschrijven in planningstheoretische termen. Hiermee is een nadere plaatsbepaling van de landinrichtingsvoorbereiding mogelijk ten opzichte van andere vormen van ruimtelijke planning (bv. streekplannen en bestemmingsplannen buitengebied).

1.3. W e r k w i j z e

Begonnen wordt met een evaluatie van de onderzoeksresultaten (hoofdstuk 2); daartoe wordt eerst een overzicht gegeven van de, omvangrijke, onderzoeksresultaten. De onderzoeksresultaten worden beoordeeld op kwaliteit (2.2) en op betekenis en gebruiksmogelijkheden (2.3).

In hoofdstuk 3 volgt de evaluatie van de werkwijze van het onderzoek. Hiertoe wordt eerst een overzicht gegeven van de onderzoeksactiviteiten die hebben plaatsgevonden; dit overzicht is gegeven aan

de hand van de in het onderzoek gevolgde fasering van het werkproces: doelstelling-verkenning-probleemstelling-behandeling probleemvelden-toetsing en evaluatie (3.1). Met name de verkenning bevat omvangrijke onderzoeksresultaten die niet in voorgaande deelnota's zijn beschreven: in paragraaf 3.1.3 zijn de resultaten van de verkenning samengevat; in de bijlagen 1, 2 en 3 zijn ze integraal opgenomen.

Vervolgens wordt de betekenis van de werkwijze aangegeven (3.2) en wordt de werkwijze in meer algemene termen geformuleerd (3.3). Dit laatste ten behoeve van toepassing van de werkwijze voor ander onderzoek. Voor de volledigheid worden ook de taken van de praktijk, na afsluiting van het onderzoek, beschreven.

Tenslotte worden de planningstheoretische kenmerken van de Landinrichtingsvoorbereiding beschreven, waarbij gebruik wordt gemaakt van de eerdere onderzoeksresultaten (hoofdst. 4).

2. EVALUATIE VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

2.1. O v e r z i c h t o n d e r z o e k s r e s u l t a t e n

In tabel 1 worden de belangrijkste onderzoeksresultaten aangeduid met verwijzing naar de hoofdstukken in de ICW-nota's, waarin ze worden behandeld. Tevens is aangegeven welke vragen volgens de probleemveldomschrijvingen in de deelnota's beantwoord moesten worden. Voorts zijn de onderzoeksresultaten getypeerd; 5 typen zijn onderscheiden:

- beschrijving van richtlijnen (BR);
- beschrijving van de praktijk in projecten (BP);
- aanbeveling ten aanzien van te hanteren theoretisch kader/begripsomschrijvingen (AT);
- aanbeveling ten aanzien van nieuwe methoden (AM);
- aanbeveling aangaande aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk (ARP).

Tabel 1 zal gebruikt worden in de nu volgende evaluatie, en is daartoe weergegeven aan het eind van paragraaf 2.3.3 (p.).

2.2. B e s c h o u w i n g e n o v e r d e k w a l i t e i t v a n d e o n d e r z o e k s r e s u l t a t e n

2.2.1. Beoordelingscriteria

Beoordeling zal plaatsvinden ten aanzien van de volgende aspecten:

- mate waarin aan de probleemstelling is voldaan (2.2.2)
- toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten (leesbaarheid) (2.2.3)
- onderbouwing, duidelijkheid terminologie en bruikbaarheid van de aanbevelingen (2.2.4)

2.2.2. Mate waarin aan de probleemstelling is voldaan

Vergelijking van de vragen uit de elf probleemveldomschrijvingen met de belangrijkste onderzoeksresultaten (tabel 1) leert dat in ruime mate aan de gestelde vragen is voldaan. Een duidelijk voorbeeld hiervan vormt deelnota 1, waar in de probleemveldomschrijving gevraagd is om een verduidelijking van de functies

van de planstadia. Hiertoe zijn behalve de functies ook de fasen van het voorbereidingsproces voor de verschillende planstadia beschreven. Bovendien is het aldus geformuleerde theoretisch kader geconfronteerd met de huidige richtlijnen ten aanzien van de planstadiarapporten, waardoor mogelijke aanvullingen van de richtlijnen worden voorgesteld.

Dat de resultaten van het onderzoek aansluiten bij de gestelde vragen is overigens niet verwonderlijk, omdat de probleemveldomschrijvingen steeds als richtinggevend zijn gebruikt bij het uitvoeren van het onderzoek. Ditzelfde geldt voor de in de probleemstelling voorkomende voorwaarden ten aanzien van de aanbevelingen (zie 3.1.4): deze zijn bij het formuleren van de aanbevelingen in acht genomen.

Zo geldt bijvoorbeeld ten aanzien van de voorwaarde dat aanbevelingen inpasbaar moeten zijn in het geheel van de huidige voorbereidingsprocedure (voorwaarde 3), dat de opzet van de voorbereidingsprocedure, zoals vastgelegd in deelnota 1 (conform huidige richtlijnen) voor alle aanbevelingen als referentiekader heeft gediend. Anders gezegd: aanbevelingen zijn gemotiveerd vanuit de functies die in de verschillende planstadia volgens de richtlijnen aan de orde zijn.

2.2.3. Toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten (leesbaarheid)

Zoals uit tabel 1 al blijkt zijn de resultaten van het onderzoek zeer omvangrijk. Het in hanteerbare en leesbare vorm, zowel voor praktijkmensen als onderzoeksmensen, weergeven van de onderzoeksresultaten vereiste daarom bijzondere zorg.

Het praktijkrapport, waarin de voor de praktijk meest relevante onderzoeksresultaten, dat ter verbetering van de leesbaarheid bovendien is voorgelegd aan praktijkmensen, mag geacht worden bij te dragen aan het toegankelijk maken van de onderzoeksresultaten voor de praktijk. Ook voor onderzoeksmensen op het terrein van de landinrichting kan dit praktijkrapport fungeren als een handzame samenvatting van de onderzoeksresultaten.

Doordat in het praktijkrapport duidelijk verwezen wordt naar de afzonderlijk van elkaar te lezen deelnota's, is het mogelijk gericht kennis te nemen van de volledige verslaggeving, waarin bijvoorbeeld ook de onderbouwing van de aanbevelingen wordt gegeven.

Tenslotte is een samenvattende publikatie gericht op een breder publiek gemaakt.

2.2.4. Onderbouwing, duidelijkheid terminologie en bruikbaarheid van de aanbevelingen

2.2.4.1. O n d e r b o u w i n g v a n d e b e s c h r i j v i n g v a n d e r i c h t l i j n e n (BR). Via nummers wordt verwezen naar de resultaten (tabel 1).

Als bronnen voor de richtlijnen omtrent de landinrichtingsvoorbereiding (1, 2, 13, 14, 15) zijn naast wetgeving en literatuur, vele beleidsnotities van zeer uiteenlopende status gebruikt (zie tabel 1 van bijlage 1). Anders dan de formele status van de notities doet vermoeden, geven deze notities samen een goed beeld van de werkelijk in de praktijk geldende richtlijnen.

Als bronnen voor de richtlijnen omtrent de streek- en bestemmingsplannen (19) is alleen gebruik gemaakt van wetgeving en literatuur.

2.2.4.2. O n d e r b o u w i n g v a n d e b e s c h r i j v i n g v a n d e p r a k t i j k i n p r o j e c t e n (BP).

De schriftelijke enquête over de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp (3) is gehouden onder de onderzoeksingenieurs. Waar de vragen betrekking hebben op zaken die zich binnen de districten afspelen, of ook op de inbreng van de verschillende betrokkenen, is hierdoor enige terughoudendheid bij de conclusievorming noodzakelijk geweest. Overigens is in sommige gevallen bij de beantwoording van de vragen overlegd, met name met districtsingenieurs.

2.2.4.3. O n d e r b o u w i n g, d u i d e l i j k h e i d t e r m i n o l o g i e e n b r u i k b a a r h e i d v a n d e a a n b e v e l i n g e n (AT,AM,ARP).

Onderbouwing.

De opzet van de voorbereiding volgens de Ruilverkavelingswet (5), in overeenstemming met, maar meer uitgebreid dan, de richtlijnen, is

in het verdere onderzoek gebruikt als referentiekader voor het doen van aanbevelingen. De verder in het onderzoek geformuleerde theoretische kaders en begripsomschrijvingen, nieuwe methoden en voorgestelde aanpassingen van richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk, passen voor het overgrote deel binnen deze opzet (uitzondering aanbeveling instelling regionaal platform ten behoeve van NWC-advies en advies landschapsbouw, zie deelnota 3). De aanbevelingen dienen derhalve een meer consequente doorwerking van de opzet van de voorbereiding; ze vormen als het ware een nadere uitwerking van de richtlijnen.

Ten aanzien van de aanbevelingen ten aanzien van met name toepassing van al dan niet aangepaste richtlijnen in de praktijk, geldt als beperking dat voor de onderbouwing vooral is uitgegaan van de gang van zaken in de praktijk zoals die blijkt uit de planstadiarapporten. Vooral in de deelnota's 9 en 10, bij de behandeling van het werkproces, heeft dit geleid tot beperkingen; immers lang niet alle activiteiten in het werkproces worden in de rapportages vermeld. Hierdoor is het bijvoorbeeld niet duidelijk geworden in welke mate het ruimtelijk beleid meegespeeld heeft in de verschillende fasen van het werkproces. Aanvullende informatie inwinnen bij de praktijk was mogelijk geweest, maar is ten behoeve van de deelnota's 9 en 10 niet noodzakelijk geacht.

Voor het zeer belangrijke punt van de in het werkproces gevolgde methoden inclusief de daarbij toegepaste analyses en tussentijdse evaluaties, welke eveneens niet of nauwelijks in de rapporten zijn beschreven, is wel bij de praktijk geïnformeerd (via de enquête onder de onderzoeksingenieurs).

Duidelijkheid terminologie

Bij de formulering van de opzet van de voorbereiding volgens de Ruilverkavelingswet (5) is uitgegaan van de omschrijving van de functies van de planstadia in de in de notities gebruikte bewoordingen. Ook in volgende formuleringen van theoretische kaders en begripsomschrijvingen, is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van al in de praktijk gangbare termen. Tenslotte is voor de illustratie van de begrippen soms gebruik gemaakt van beschrijvingen van de praktijk in projecten;

bijvoorbeeld bij de introductie van de begrippen voor de werkwijze voor het samenstellen van alternatieven in het praktijkrapport (53). Hierdoor zijn de resultaten van het onderzoek gesteld in voor de praktijk herkenbare termen.

Bruikbaarheid

Om de bij de onderbouwing genoemde redenen kan aan de onderzoeksresultaten een grote bruikbaarheid worden toegeschreven. De aanbevelingen sluiten immers aan bij de opzet van de voorbereiding volgens de richtlijnen. Een tweede bijdrage aan de bruikbaarheid wordt gevormd door de formulering van theoretische kaders en methoden in de vorm van een maximum-model (5, 6, 23, 34, 44 en 53). Hierdoor zijn ze bruikbaar voor gebieden met verschillende problematieken. Nadeel echter is dat steeds relatief uitgebreide teksten moeten worden doorgeplozen.

Specifiek voor de aanbevelingen ten aanzien van aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk, geldt een derde bijdrage aan de bruikbaarheid. Deze aanbevelingen komen voort uit vergelijking van het theoretisch kader met richtlijnen en/of praktijk, en geven daardoor z e e r g e r i c h t aan welke aanpassingen nodig zijn voor doorwerking van de opzet.

2.3. B e t e k e n i s v a n d e o n d e r z o e k s r e s u l - t a t e n e n g e b r u i k s m o g e l i j k h e d e n

2.3.1. Betekenis voor de methode-ontwikkeling en theoretische onderbouwing (onderzoeksoptiek)

De verschillende theoretische kaders en begripsomschrijvingen (AT) en de nieuwe methoden (AM) vormen een substantiële bijdrage aan een planologische theorie op het terrein van de integrale landinrichting. Voorts worden in hoofdstuk 4 van deze nota nog de planningstheoretische kenmerken van de voorbereiding van integrale landinrichtingsprojecten beschreven (57). Onder planologie zij in dit verband verstaan de wetenschappelijke en methodologische reflectie op de ruimtelijke planning. De belangrijkste onderzoeksresultaten in dit opzicht zijn:

- theoretisch kader voor de beschrijving van de voorbereidingsprocedure: procesmatige eindtoestandsplanning (4),

- opzet van de voorbereiding volgens de Ruilverkavelingswet, en bij in werking treding van de Landinrichtingswet (beide maximum-modellen): omschrijving van de functies van de planstadia en de fasen van het voorbereidingsproces (5 en 6),
- nieuwe methode voor het ontwikkelen van schetsontwerpalternatieven (maximum-model) (53).

De overige theoretische kaders, begripsomschrijvingen en methoden zijn hiervan een afgeleide.

Eveneens van belang voor de planologie van de landinrichting zijn de beschrijvingen van de richtlijnen en van de praktijk (BR en BP). De beschrijving van de richtlijnen, in relatie tot de onderscheiden planstadia, geven duidelijkheid over bevoegdheden, taak- en rolverdelingen.

Hiertoe zijn vooral de volgende onderzoeksresultaten van belang:

- overzicht huidige richtlijnen ten aanzien van de rapportages (1),
- overzicht van de actief bij de landinrichtingsvoorbereiding betrokken instanties en hun inbreng (richtlijnen) (14),
- overzicht van de bij het opstellen en vaststellen van de rapportages mogelijk betrokken instanties (richtlijnen) (15),
- overzicht van de richtlijnen ten aanzien van de relatie ruimtelijke ordening/Relatienotabeleid en landinrichting (19).

De beschrijvingen van de praktijk, eveneens gekoppeld aan de planstadia, geeft inzicht in de wijze van ruimtelijke planning in recente landinrichtingsprojecten. In dit verband belangrijke onderzoeksresultaten zijn:

- overzicht van de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in 28 projecten (schriftelijke enquête) (3),
- overzicht van de werkelijk voor de voorbereiding benodigde tijdsduur (8),
- overzicht van de gegevensverzameling in de verschillende planstadia in de praktijk (33),
- overzicht van de vermelde gegevens in in totaal 34 deeladviezen (landbouwstructuuradviezen, recreatie-adviezen, NWC-adviezen en adviezen landschapsbouw (37),

- overzicht van de kaarten in 27 deeladviezen (geen recreatieadviezen) (38),
- overzicht van de inrichtingswensen in in totaal 34 deeladviezen (40),
- analytisch overzicht van 25 praktijkwerkwijzes voor het ontwikkelen van (alternatieve) plannen (52).

2.3.2. Betekenis voor een doelmatiger en zo mogelijk kortere voorbereidingsprocedure (praktijkoptiek)

De theoretische kaders en begripsomschrijvingen (AT), de nieuwe methoden (AM), en de aanbevelingen aangaande aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk (ARP) zijn alle onderzoeksresultaten welke direct kunnen bijdragen aan een doelmatiger en zo mogelijk kortere voorbereidingsprocedure.

Belangrijke onderzoeksresultaten in dit verband zijn:

- aanbevelingen ten aanzien van organisatorische aspecten bij het opstellen en vaststellen van deeladviezen en schetsontwerp (17),
- aanbevelingen ten aanzien van organisatorische aspecten van het functioneren van de Voorbereidingscommissie (18),
- aanbeveling tot het opstellen van een planologische informatie-nota (22),
- overzicht van het werkproces (handleiding) voor de verschillende deeladviezen (maximum-model) (34),
- overzicht van het werkproces (handleiding) voor het werkproces van het schetsontwerp (maximum-model) (44),
- nieuwe methode voor het ontwikkelen van schetsontwerpalternatieven (maximum-model) (53).

De opzet van de voorbereiding blijkt vooralsnog te voldoen, hetgeen als volgt kan worden beredeneerd.

De aanbevelingen onder de onderzoeksresultaten (AT, AM en ARP) passen, in overeenstemming met de probleemstelling (3.14) voor het overgrote deel binnen de opzet. Het is dus mogelijk gebleken om in de in de probleemvelden gesignaleerde tekorten in de huidige landinrichtingsvoorbereiding, te voorzien binnen de huidige opzet.

Derhalve ontbreekt een aanleiding om deze opzet te herzien. Alleen de instelling van een regionaal platform ten behoeve van NWC-advies en advies landschapsbouw (zie deelnota 3) wordt in overweging gegeven. Daarenboven kan aan de huidige opzet een logische structuur worden toegeschreven: de functies geven aan met welk doel de verschillende planstadia zijn onderscheiden, en het lijkt aannemelijk dat het doorlopen van de planstadia leidt tot een goed onderbouwd plan.

2.3.3. Gebruiksmogelijkheden

De onderzoeksresultaten kunnen worden gebruikt:

1. voor de beschrijving van projecten,
2. voor verbetering van de huidige gang van zaken in de praktijk,
3. ter informatie van betrokkenen en andere geïnteresseerden,
4. als discussiemateriaal,
5. als kader voor de formulering van onderwerpen voor nader onderzoek.

In het navolgende zullen de verschillende gebruiksmogelijkheden nader worden toegelicht.

ad 1. beschrijving van projecten

De theoretische kaders en begripsomschrijvingen (AT) zijn een éénduidige basis voor de beschrijving van de gang van zaken in vroegere, huidige en toekomstige landinrichtingsprojecten. Dergelijke beschrijvingen kunnen bijvoorbeeld van belang zijn voor historisch onderzoek en voor het duidelijk beschrijven van bijvoorbeeld een nieuwe in een bepaald project ontwikkelde werkwijze, die wellicht ook voor andere projecten (in andere provincies) van belang is.

De meest relevante onderzoeksresultaten voor de beschrijving van projecten zijn:

- opzet van de voorbereiding volgens de Ruilverkavelingswet, en bij in werking treding van de Landinrichtingswet (beide maximum-modellen); omschrijving van de functies van de planstadia en de fasen van het voorbereidingsproces (5 en 6),
- overzicht van de onderdelen van een landinrichtingsplan (26),

- kader voor een éénduidige beschrijving van een werkwijze voor het ontwikkelen van alternatieven: aangeven werkwijze in hoofdlijnen en typering analyses en tussentijdse evaluaties (56).

ad 2. Verbeteringen van de huidige gang van zaken in de praktijk

Verbetering van de huidige gang van zaken in de voorbereiding kan plaatsvinden door toepassing van de aanbevelingen (AT, AM en ARP). In paragraaf 2.3.2. is aangegeven welke onderzoeksresultaten hiertoe belangrijk zijn.

ad 3. Informatie van betrokkenen en andere geïnteresseerden

Om een inzicht te krijgen in de gang van zaken bij de landinrichtingsvoorbereiding, zijn de volgende onderzoeksresultaten van belang:

- overzicht huidige richtlijnen ten aanzien van de rapportages (1),
- opzet van de voorbereiding volgens de Ruilverkavelingswet (maximum-model): omschrijving van de functies van de planstadia en de fasen van het voorbereidingsproces (5),
- organisatie in hoofdlijnen van de landinrichtingsvoorbereiding (13),
- overzicht van de actief bij de landinrichtingsvoorbereiding betrokken instanties en hun inbreng (15),
- theoretisch model voor het betrekken van de samenleving bij de landinrichtingsvoorbereiding (maximum-model) (23),
- overzicht van het werkproces (handleiding) voor de verschillende deeladviezen (maximum-model) (34),
- overzicht van het werkproces (handleiding) voor het schetsontwerp (maximum-model) (44),
- nieuwe methode voor het ontwikkelen van schetsontwerpalternatieven (maximum-model) (53).

Het zal duidelijk zijn dat de resultaten 5, 13, 15 en 23 vooral de grote lijnen aangeven, terwijl de overige genoemde resultaten gedetailleerde informatie geven in de vorm van een overzichtstabel (1) en handleidingen (34, 44 en 53).

ad 4. Discussiemateriaal

De voorstellen met betrekking tot de ontwerp-Landinrichtingswet zijn bedoeld als aanzet voor discussie. Het betreft de onderzoeksresultaten:

- voorstel voor de opzet van de voorbereiding van landinrichtingsprojecten bij inwerking treding Landinrichtingswet (maximum-model): functies van de planstadia en te bewerken fasen (6),
- voorstel voor de presentatie van programma en plan (ontwerp-Landinrichtingswet) (55).

ad 5. Kader voor de formulering van onderwerpen voor nader onderzoek

De onderzoeksresultaten geven een kader aan voor verdere verbeteringen ten aanzien van theorie en praktijk van de landinrichtingsvoorbereiding. Enkele mogelijkheden voor aanvullend onderzoek zijn:

- Onderzoek naar voor landinrichtingsprojecten relevante beleidspunten van streek- en bestemmingsplannen in verband met de afstemming van ruimtelijke ordening en landinrichting. Deze vraag komt aan de orde in het in 1982 gestarte onderzoeksproject van ICW, LD en RPD, het project METAPLAN (Methodische afstemming van planningsprocessen in het landelijk gebied). Zie hiervoor ook deelnota 4.
- Onderzoek naar het meest gewenste tijdstip voor inventarisaties, en naar de behoefte aan bijhouding. Hiervoor is het onder andere nodig om na te gaan welke gegevens op wat voor manier (in welke methoden) in de loop van de voorbereiding worden verzameld, en gebruikt in methoden voor analyses en tussentijdse evaluaties, en hoe belangrijk het is dat de gegevens van recente datum zijn. Zie hiervoor deelnota 8.
- Onderzoek naar een samenhangend (relatie-)model voor de integrale beschrijving van verschillende typen landinrichtingsgebieden. In dit model dienen zowel technische als sociaal-economische variabelen een plaats te hebben. Voorts dienen de vele gangbare inventarisaties en de vele operationele relatie-modellen op deelterreinen (bijvoorbeeld ten aanzien van de waterbeheersing) hierin zoveel mogelijk te worden geïncorporeerd. Deze vraag is naar voren gekomen

bij de behandeling van de gebiedsbeschrijving (in de deelnota's 9 en 10), waar werd geconstateerd dat het theoretisch model voor de gebiedsbeschrijving nog weinig praktisch is uitgewerkt. Het grote belang van een dergelijk integraal model is dat hiermee het voorspellen van de autonome ontwikkeling en van de gevolgen van planalternatieven beter mogelijk wordt, zowel voor de landbouw, als voor de recreatie, de natuur en het landschap.

- Onderzoek naar de inpassing van bestaande of eventueel nieuw te ontwikkelen methoden voor analyses- en tussentijdse evaluaties in de ontwikkelde werkwijze voor het samenstellen van alternatieven (deelnota 11).

In de meest eenvoudige vorm houdt dit in dat van al operationele methoden wordt aangegeven in welke stappen van de werkwijze ze gebruikt kunnen worden (in feite aanvulling van tabel 7 van deelnota 11). Op deze wijze kan bijvoorbeeld het in deelnota 7 bepleite veelzijdiger gebruik van de methode HELP worden bevorderd. Dergelijk onderzoek dient regelmatig plaats te vinden.

In meer uitgebreide vorm houdt het onderzoek in dat van niet direct voor de landinrichting operationele methoden de mogelijke bruikbaarheid wordt nagegaan. Na operationalisering van bruikbaar geachte methoden dient vervolgens de inpassing in de alternatievenwerkwijze plaats te vinden. Een voorbeeld hiervan is het in deelnota 7 bepleite onderzoek naar in aanvulling op de methode HELP, te gebruiken evaluatiemethoden. Het belang van deze methoden kan onder meer zijn dat de specifieke kwaliteiten van de verschillende planalternatieven duidelijker kunnen worden aangegeven.

Ook is mogelijk dat voor bepaalde onderdelen geheel nieuwe methoden worden ontwikkeld.

Tabel 1 . Overzicht van de belangrijkste onderzoeksresultaten in relatie tot de onderzoeksproblemen

Deel- nota	Vragen uit de probleemveldomschrijvingen	Onderzoeksresultaten	Typering resultaten ¹	ICW-nota/ hoofdstuk/paragraaf
12		1. Overzicht huidige richtlijnen ten aanzien van de rapporten 2. Historische ontwikkeling van de voorbereidingsprocedure 3. Overzicht van de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in 28 projecten (schriftelijke enquête)	BR BR BP	12/bijlage 1 12/bijlage 1 12/bijlage 3
1	- Verduidelijken van de functies van de opeenvolgende planstadia - Bezinnen op en zo nodig aangepast omschrijven van de functies van blijvende en nieuwe planstadia bij inwerkingtreding van de Landinrichtingswet	4. Theoretisch kader voor beschrijving voorbereidingsprocedure: procesmatige eindtoestandsplanning 5. Opzet van de voorbereiding volgens de Ruilverkavelingswet (maximum-model): omschrijving van de functies van de planstadia en de fasen van het voorbereidingsproces 6. Voorstel voor de opzet bij inwerkingtreding Landinrichtingswet (maximum-model) 7. Mogelijke aanvullingen van de richtlijnen ten aanzien van de planstadia rapporten	AT AT AT ARP	1/2 1/2 1/4 1/3; zie ook 9/5 en 10/5
2	- Analyseren van de verschillen tussen de richtlijnen t.a.v. de duur van de procedurestadia en de werkelijk hiervoor benodigde tijden - Inventariseren van vertragingsoorzaken teneinde vertragingen te kunnen voorkomen	8. Overzicht van de werkelijk voor de voorbereiding benodigde tijdsduur 9. Ontwikkelingen in de werkelijke tijdsduur in de periode van circa 1960-1980 10. Voorstel tot aanpassing van de richtlijntijden 11. Overzicht van de vertragingsoorzaken bij deeladviezen en schetsontwerp 12. Aanbevelingen ter voorkoming van vertraging en misverstanden	BP BP ARP BP ARP	2/2 2/2 2/2 2/3 2/2
3	- Verduidelijken van verantwoordelijkheden, taak- en rolverdelingen als voorwaarde voor het kunnen doen van methodische aanbevelingen	13. Organisatie in hoofdlijnen van de landinrichtingsvoorbereiding 14. Overzicht van de actief bij de landinrichtingsvoorbereiding betrokken instanties en hun inbreng (richtlijnen) 15. Overzicht van de bij het opstellen en vaststellen van de rapporten mogelijk betrokken instanties (richtlijnen) 16. Overzicht van de bij opstelling en vaststelling van deeladviezen en schetsontwerp betrokkenen voor 28 projecten 17. Aanbevelingen ten aanzien van organisatorische aspecten bij het opstellen en vaststellen van deeladviezen en schetsontwerp 18. Aanbevelingen ten aanzien van organisatorische aspecten van het functioneren van de Voorbereidingscommissie	BR BR BR BP ARP ARP	3/2.1. 3/2.2. - 2.1.2. 3/3 3/3 3/3 3/4
4	- Nader beschouwen van de verschillen in de relaties tussen streek- en bestemmingsplannen en ruilverkavelingsplannen (in de zin van ruilverkaveling dan wel ruimtelijke ordening primair, of wisselwerking tussen beide), zulks in samenhang met het Relatienotabeleid	19. Overzicht van richtlijnen ten aanzien van de relatie ruimtelijke ordening/Relatienotabeleid en landinrichting Algemeen: tweesporigheid, streekplan als integratiekader voor het gehele ruimtelijk beleid Typering van de verschillende typen plannen en de relaties hiertussen 20. Theoretisch kader voor de inbreng vanuit streek- en bestemmingsplannen en Relatienotabeleid in landinrichtingsprojecten 21. Overzicht van aanduidingen van streekplannen, bestemmingsplan en Relatienotabeleid in 11 (schetsontwerp)rapporten 22. Aanbeveling tot het opstellen van een planologische informatie-nota	BR AT BP ARP	4/2 en 3 4/4.1. en 4.2. 4/4.1.2. 4/4.2.
5	- Verduidelijken van de wijze waarop de samenleving wordt betrokken in het voorbereidingsproces - Aangeven van de verschillende mogelijkheden voor vormgeving van voorlichting rond deeladviezen en schetsontwerp	23. Theoretisch model voor het betrekken van de samenleving bij de landinrichtingsvoorbereiding (maximum-model) 24. Suggesties ten aanzien van de vormgeving van voorlichting en inspraak	AT AM	5/2 5/3

BR : beschrijving van richtlijnen

BP : beschrijving van de praktijk in projecten

AT : aanbeveling t.a.v. te hanteren theoretisch kader/begripsomschrijvingen

AM : aanbeveling t.a.v. nieuwe methode

ARP : aanbeveling aangaande aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk

Deel- nota	Vragen uit de probleemveldomschrijvingen	Onderzoeksresultaten	Typering resultaten	ICW-nota/ hoofdstuk/paragraaf
6	<ul style="list-style-type: none"> - Duidelijk toelichten van de betekenis van alternatieven uit oogpunt van beleid en planningstheorie; en de daarom aan alternatieven te stellen eisen - Omschrijven van aard en abstractieniveau van landinrichtingsplannen 	25. Theoretisch kader voor de plaats en betekenis van alternatieven in de voorbereiding, toetsingscriteria 26. Overzicht van de onderdelen van een landinrichtingsplan 27. Overzicht van de voor onderbouwing en presentatie te hanteren abstractieniveaus bij deeladviezen, schetsontwerp en voorontwerp 28. Overzicht van de abstractieniveaus van de maatregelen in 26 projecten	AT AT AT BP	6/2 en 3 6/4 6/5.1. 6/5.2.
7	<ul style="list-style-type: none"> - Verduidelijken van het evaluerend ontwerpen - Verduidelijken van plaats en betekenis van de HELP - Aangeven van de wijze van inpassing van het evaluerend ontwerpen in het schetsontwerpstadium 	29. Theoretisch kader voor het evaluerend ontwerpen in het voorbereidingsproces 30. Overzicht van de methode HELP en de toepassingsmogelijkheden 31. Aanbeveling tot het verder bevorderen van toepassing van het evaluerend ontwerpen in het schetsontwerpstadium	AT AM ARP	7/2 7/3 7/4
8	<ul style="list-style-type: none"> - Bezinnen op de wijze en het tijdstip waarop de gegevens moeten worden verzameld 	32. Theoretisch kader voor de gegevensverzameling in het voorbereidingsproces: afstemming van taken, methodieken en gegevens in de fasen van de verschillende planstadia te verzamelen gegevens, basisgegevens, aard en veroudering 33. Overzicht van gegevensverzameling in de verschillende planstadia in de praktijk	AT BP	8/2.1. en 2.2. en 3 8/2.3.
9	<ul style="list-style-type: none"> - Bezinnen op de verschillen tussen de deeladviezen - Geven van een overzicht van de in het deeladviezenstadium te verrichten werkzaamheden (werkproces) - Aangeven van de inhoud van deeladviezenrapporten 	34. Overzicht van het werkproces (handleiding) voor de verschillende deeladviezen (maximum-model) 35. O.a.: - aanbeveling tot het maken van een schematische en hiërarchische doelstellingenformulering voor elk van de deelbelangen 36. - verduidelijking van de betekenis van de autonome ontwikkeling 37. - overzicht van de vermelde gegevens in in totaal 34 deeladviezen (landbouw-structuur-, recreatie- en NWC-adviezen en adviezen landschapsbouw) 38. - overzicht van de kaarten in in totaal 27 deeladviezen (geen recreatie-adviezen) 39. - verduidelijking van de formulering van de knelpunten en vervolgens inrichtingswensen per deelbelang 40. - overzicht van de inrichtingswensen in in totaal 34 deeladviezen - andere aanbevelingen gericht op een volwaardige en gelijkwaardige behandeling van alle deelbelangen 41. Voorstel voor de inhoudsopgave van de deeladviezen, geeft op het werkproces in het deeladviezenstadium 42. Overzicht van de inhoud van in totaal 36 deeladviezen 43. Aanbevelingen voor aanvulling van de richtlijnen ten aanzien van de rapporten	AT AT AT BP BP AT BP AT/ AM/ ARP AT BP ARP	9/2, 3 en 4 9/4 9/4 9/4 9/4 9/4 9/4 9/4 9/5 9/5 9/5; zie ook 1/3
10.	<ul style="list-style-type: none"> - Geven van een overzicht van de in het schetsontwerpstadium te verrichten werkzaamheden (werkproces) - Aangeven van de inhoud van het schetsontwerprapport 	44. Overzicht van het werkproces (handleiding) van het schetsontwerp (maximum-model) 45. O.a.: - aanbeveling tot aanvulling van de informatie uit de deeladviezen, t.b.v. de integrale planvorming 46. - overzicht van 5 typen van analyses en tussentijdse evaluaties t.b.v. de planvorming 47. - overzicht van gegevens en kaarten over de gebiedsbeschrijving in 7 schetsontwerprapporten 48. - overzicht van de knelpunten en inrichtingswensen per deelbelang in 7 schetsontwerprapporten - andere aanbevelingen, gericht op de integrale planvorming 49. Voorstel voor de inhoudsopgave van het schetsontwerp, geeft op het werkproces in het schetsontwerpstadium 50. Overzicht van de inhoud van 6 schetsontwerprapporten 51. Aanbevelingen voor een beperkte aanvulling van de richtlijnen ten aanzien van het schetsontwerprapport	AT AT AT BP BP AT/AM/ ARP AT BP ARP	10/2, 3 en 4 10/4 10/4 10/4 10/4 10/4 10/4 10/5 10/5 10/5; zie ook 1/3

BR : beschrijving van richtlijnen
 BP : beschrijving van de praktijk in projecten
 AT : aanbeveling t.a.v. te hanteren theoretisch kader/begripsomschrijvingen
 AM : aanbeveling t.a.v. nieuwe methode
 ARP : aanbeveling aangaande aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk

Tabel 1.2. Vervolg 2

Deel- nota	Vragen uit de probleemveldomschrijvingen	Onderzoekresultaten	Typering resultaten	ICW-nota/ hoofdstuk/paragraaf
11.	<ul style="list-style-type: none"> - Overzichtelijk aanbieden van in de praktijk van de landinrichting toegepaste werkwijzes voor het ontwikkelen van alternatieven - Voorbeelden van werkwijzes, die gebruikt kunnen worden voor gebieden met een uiteenlopende problematiek 	52. Analytisch overzicht van 25 praktijkwerkwijzes voor het ontwikkelen van (alternatieve) plannen 53. Nieuwe methode voor het ontwikkelen van schetsontwerpalternatieven (maximum-model) Werkwijze in hoofdlijnen en uitwerking m.b.v. ideeën voor analyses en tussentijdse evaluaties in de praktijk 54. Overzicht van de bij de presentatie van schetsontwerpalternatieven behorende onderdelen, met bijbehorende abstractieniveaus 55. Voorstel voor de presentatie van programma en plan (ontwerp-Landinrichtingswet) 56. Kader voor een eenduidige beschrijving van een werkwijze voor het ontwikkelen van alternatieven: aangeven werkwijze in hoofdlijnen en typering analyses en tussentijdse evaluaties	BP AM AT AT AT	11/3 en bijlage 1 11/4 11/5 11/6 11/7
12.		57. Planningstheoretische beschrijving van de voorbereiding van integrale landinrichtingsprojecten	BP	12/4

- 1 BR : beschrijving van richtlijnen
 BP : beschrijving van de praktijk in projecten
 AT : aanbeveling t.a.v. te hanteren theoretisch kader/begripsomschrijvingen
 AM : aanbeveling t.a.v. nieuwe methode
 ARP : aanbeveling aangaande aanpassing van de richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk

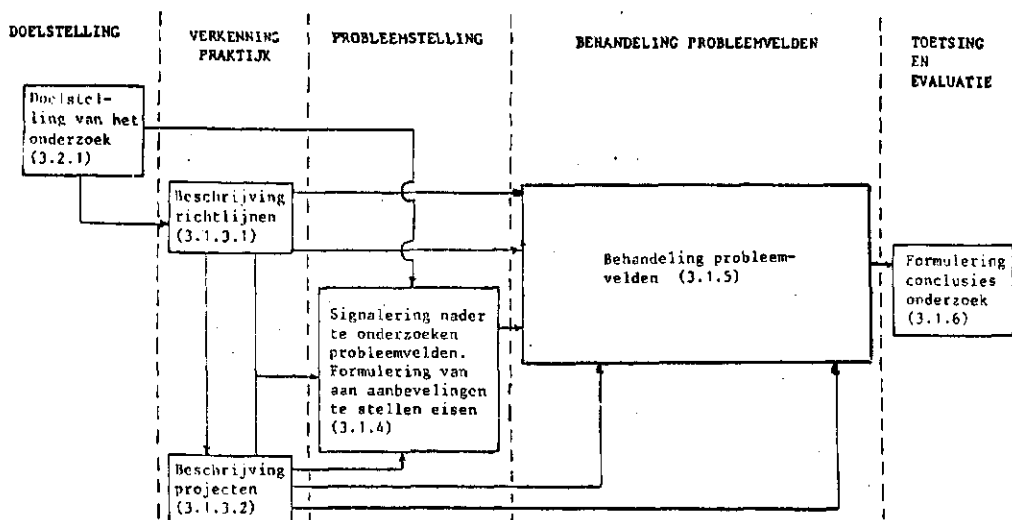
3. EVALUATIE VAN DE WERKWIJZE VAN HET ONDERZOEK

3.1. Overzicht van het werkproces van het onderzoek

3.1.1. Inleiding

De beschrijving van het werkproces zal plaatsvinden aan de hand van de gevolgde fasering. Onderscheiden zijn: doelstelling-verkenning-probleemstelling-behandeling probleemvelden-toetsing en evaluatie.

In fig. 1 zijn de stappen, in onderling verband, weergegeven; tevens zijn de paragraafnummers vermeld, waarin de stappen kort zijn beschreven.

3.1.2. Doelstelling

De directe aanleiding voor het onderzoek is voortgekomen uit het landinrichtingsonderzoek, waar nadere aandacht voor methodische aspecten van de integrale planvorming in de landinrichting als noodzakelijk werd gezien (VAN RHEENEN & VIVEEN-VAN DEN BOSCH, 1980, p.86, 87). Daarnaast werd belangrijk gevonden dat al bestaande kennis

en methoden beschikbaar konden komen voor de praktijk, hetgeen een op de praktijk toegesneden toelichting vereist. Om de toepassingsmogelijkheden van onderzoeksresultaten voor de praktijk te vergroten, werd gekozen voor de praktijk van de voorbereiding van ruilverkavelingsobjecten als onderwerp van onderzoek. Daarbij is vooral het schetsontwerp, waarin de eerste aanzet voor de integrale planvorming vorm krijgt, interessant. Vanwege de samenhang met de deeladviezen zijn deeladviezen en schetsontwerp te zamen als onderwerp van onderzoek genomen.

Vanuit de praktijk kwam primair de vraag naar een werkwijze voor het ontwikkelen van schetsontwerpalternatieven naar voren. De ervaring in de praktijk met het schetsontwerp (destijds in circa 25 projecten) leidde tot grote verschillen, onder andere ten aanzien van detailleringsniveau en tijdsduur van de procedure. Er was behoefte aan een duidelijker bepaling van het schetsontwerp.

Op grond van het voorgaande is de volgende vierledige doelstelling geformuleerd:

- a. b e s c h r i j v i n g van de voorbereidingsprocedure als geheel, dat wil zeggen de context voor deeladviezen en schetsontwerp;
- b. b e s c h r i j v i n g van de b e t e k e n i s e n i n h o u d van d e e l a d v i e z e n e n s c h e t s o n t w e r p zoals deze in de praktijk van de landinrichtingsvoorbereiding geldt;
- c. b e s c h r i j v i n g van m e t h o d e n in gebruik bij het opstellen van deeladviezen en het maken van het schetsontwerp;
- d. h e t d o e n v a n a a n b e v e l i n g e n a a n g a a n d e d e w e r k w i j z e d e e l a d v i e z e n - s c h e t s o n t - w e r p en wat daarmee samenhangt.

Hierbij behoeven vooral de volgende punten aandacht:

- methode-ontwikkeling en theoretische onderbouwing gericht op de integrale planvorming (onderzoeksoptiek);
- een doelmatiger en zo mogelijk kortere voorbereidingsprocedure (praktijkoptiek), mede door toepassing van al bestaande kennis en methoden.

De aanbevelingen dienen inpasbaar te zijn in het geheel van de huidige voorbereidingsprocedure.

3.1.3. Verkenning praktijk

3.1.3.1. Richtlijnen aangaande de landinrichtingsvoorbereiding: huidige richtlijnen en historische ontwikkeling. Voor de beschrijving van de richtlijnen is gebruik gemaakt van drie soorten bronnen: beleidsnotities, literatuur en gesprekken. De voorbereidingsprocedure die we thans kennen heeft vooral vorm gekregen in de periode vanaf 1970:

1970: introductie rapport ex artikel 32 "nieuwe stijl";
1974: introductie voorontwerp en de daaraan gekoppelde inspraak;
1976: introductie werkwijze deeladviezen-schetsontwerp;
1979: uitwerking van de procedure en inhoud van het schetsontwerp.

Andere recente en ingrijpende ontwikkelingen zijn:

- een toegenomen aandacht voor het rapport ex artikel 32 in het bijzonder ten aanzien van de evenwichtigheid van de te behandelen deelbelangen;
- voortgaande discussie over doel en opzet van het schetsontwerp;
- het ontwikkelen van alternatieven in schetsontwerp en voorontwerp;
- de inpassing van de HELP-evaluatie in de voorbereidingsprocedure;
- de nieuwe landinrichtingswet.

In tabel 1 van bijlage 1 is een overzicht gegeven van notities die bij de ontwikkeling van de procedure een rol hebben gespeeld; de status van deze notities is zeer uiteenlopend: discussienota's, circulaires, besluiten CCC, vergaderstukken en dergelijke.

In tabel 2 van bijlage 1 wordt op basis van deze notities een overzicht gegeven van de (in oktober 1981) geldende richtlijnen voor de rapportages in de landinrichtingsvoorbereiding (rapport ex artikel 32, deeladviezen, schetsontwerp, voorontwerp en rapport ex artikel 34).

In bijlage 1 wordt meer uitgebreid ingegaan op de bronnen, huidige richtlijnen, historische ontwikkeling en recente ontwikkeling.

3.1.3.2. De werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in de praktijk.

Wat betreft het verzamelen en verwerken van de informatie geldt het volgende.

De werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in de praktijk is in dit onderzoek twee keer onderzocht: eerst verkennend (deze paragraaf), later meer diepgaand aan de hand van planstadia-rapporten van een kleiner aantal projecten (in het kader van de behandeling van de probleemvelden; zie o.a. de deelnota's 4, 10 en 11).

Voor deze verkenning zijn in de zomer van 1981 gesprekken gevoerd met de onderzoeksingenieurs¹, medewerkers van de afdeling onderzoek en districtmedewerkers over landinrichtingsprojecten die voldoen aan de volgende criteria:

- het principe van de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp wordt gevolgd;
- tenminste alle deeladviezen zijn gereed (per mei 1981);
- het project is een "gewoon" landinrichtingsproject.

Aldus zijn 28 projecten in 10 provincies (in Drenthe geen) besproken. In tabel 1 van bijlage 3 worden deze projecten met enkele algemene gegevens vermeld.

De interviews waren informeel van opzet; in de gesprekken zijn daarbij altijd de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

a bespreking projecten ten aanzien van:

 karakter deeladviezen, karakter en methodiek schetsontwerp, relatie met de ruimtelijke ordening, voorlichting en inspraak, organisatorische aspecten (taken en taakverdelingen en verantwoordelijkheden) en vertragingsoorzaken;

¹ De onderzoeksingenieurs zijn als eerste gesprekspartner gekozen, omdat zij, anders dan de districtsingenieurs, de hele provincie overzien. Het nadeel dat zij minder dan de districtsingenieurs op de hoogte zijn van de dergelijke gang van zaken in de projecten wordt ten dele ondervangen door het bij het gesprek betrekken van districtmedewerkers en ten dele door aanvullende informatie later in het onderzoek (3.1.5)

- b ondervonden problemen en knelpunten in de voorbereiding;
- c keuze nader te onderzoeken projecten (bij de behandeling van de probleemvelden, zie 3.1.5)

Gaande het gesprek ontstond veelal een levendige discussie, waarin van de zijde van de praktijk suggesties en ideeën kwamen.

De tijdens de interviews op blocnote vastgelegde informatie is op twee manieren verwerkt:

- Via een lijst, waarin de ondervonden problemen en knelpunten, en de gegeven ideeën en suggesties, puntsgewijs zijn vastgelegd. Deze lijst heeft in het verdere onderzoek een rol gespeeld bij onder andere de formulering van de probleemstelling (zie paragraaf 3.1.4) en de behandeling van de probleemvelden (zie paragraaf 3.1.5).
- Via een schriftelijke enquête voor de 28 projecten. Op basis van de gesprekken is een vragenlijst opgesteld, en ook al gedeeltelijke ingevuld. De vragen hebben grotendeels een verkennend karakter, zijn echter ten dele ook meer diepgaand, met name de vraag over de gevolgde werkwijze voor het samenstellen van het ene plan of van de alternatieven. Hiermee is dus ten dele vooruitgelopen op de nadere analyse ten behoeve van de behandeling van de probleemvelden (3.1.5) en wel uit praktische overwegingen (niet twee keer met vragen bij de praktijk aankomen). Ter controle en aanvulling zijn de vragenlijsten toegestuurd aan de onderzoeksingenieurs. Bijlage 2 bevat de aan de onderzoeksingenieurs toegezonden vragenlijst.

De enquêteresultaten kunnen als volgt kort worden samengevat.

Tussen de deeladviezen (landbouwstructuuradvies, recreatie-advies, NWC-advies en advies landschapsbouw) blijken aanzienlijke verschillen te bestaan, zowel per project voor de verschillende deeladviezen, als voor bijvoorbeeld alle landbouwstructuuradviezen in de verschillende projecten. De verschillen betreffen:

- de mate waarin de verschillende sectorwensen worden vermeld (vraag 1a);
- de mate van onversnedenheid van de sectorwensen (vraag 1b);
- de onderbouwing van de wensen en de gevolgde werkwijze (vraag 1c, 3b en 5a);

- de gelijkwaardigheid van de deeladviezen en de bruikbaarheid voor de planvorming (vraag 2);
- de aard van de deeladviezen (vraag 3a en 4);
- de compleetheid van de deeladviezen (vraag 5b en 5c).

Bij de opstelling en vaststelling van de verschillende deeladviezen zijn verschillende instanties betrokken. Ook tussen de verschillende projecten blijken in dit opzicht aanzienlijke verschillen te bestaan, bijvoorbeeld voor alle adviezen landschapsbouw (vraag 6).

In het gereedkomen van de deeladviezen doen zich nog al eens vertragingen voor; soms worden deze niet als zodanig ervaren. Voor de helft van de projecten zijn door de onderzoeksingenieurs bij één of meer deeladviezen vertragingsoorzaken aangegeven. Genoemd zijn vooral gebrek aan menskracht, benodigde tijd voor het verzamelen van gegevens en organisatie (vraag 7).

Ook tussen de schetsontwerpen blijken aanzienlijke verschillen te bestaan. Per provincie gezien vertonen ze veelal meer overeenkomst. De verschillen betreffen:

- het abstractieniveau van het schetsontwerp (vraag 8);
- het al dan niet voorkomen van alternatieven (vraag 10);
- de onderbouwing van de alternatieven (vraag 12, 15 en 16).

Voor vrijwel alle projecten wordt een schetsontwerp gemaakt, waarbij echter in 1 op de 6 projecten getwijfeld wordt aan de zin van het schetsontwerp als onderdeel van de procedure (vraag 9).

In de stapsgewijze beschreven werkwijzes voor het maken van het schetsontwerp (één plan of alternatieven) komen veel interessante ideeën voor, zowel ten aanzien van de aanpak van de planontwikkeling, als ten aanzien van de toegepaste analyses en tussentijdse evaluaties. De verschillende onderdelen van het schetsontwerprapport worden geschreven door districtsingénieur en onderzoeksingénieur; deze hebben hierin elk een eigen taak, waarvan echter soms wordt afgeweken. Opvallend is de vrij sterke inbreng van de onderzoeksingénieur bij de beschrijving van de werkwijze en de analyse; dit duidt op een sterke inbreng bij het maken van het schetsontwerp (vraag 17).

De inbreng van sommige betrokkenen blijkt per project verschillend te zijn. Een vrij constante inbreng hebben districtsingenieur, onderzoeksingenieur en landschapsconsulent (vraag 18).

Als beperkingen voor een goede samenwerking tussen de betrokken diensten worden als belangrijkste aangegeven: gebrek aan menskracht en onvoldoende coördinatie in, dan wel afwezigheid van, een ambtelijke projectgroep (vraag 19).

Ten aanzien van de relatie met de ruimtelijke ordening geldt dat in de meeste schetsontwerpen het streekplan primair wordt gesteld, en dat ten aanzien van het bestemmingsplan een wisselwerking wordt aangegeven. Toch zijn er, met name per provincie bezien, duidelijke afwijkingen van dit algemene beeld (vraag 20).

Voorzover een schetsontwerp gereed is, wordt in ongeveer de helft van de projecten voorlichting gegeven over het schetsontwerp, terwijl inspraak in het geheel niet voorkomt. Inspraak over het schetsontwerp wordt door de ondervraagden ook niet gewenst geacht (vraag 21).

Voor een integraal overzicht van de resultaten van de enquête zij verwezen naar bijlage 3.

3.1.4. Probleemstelling

De probleemstelling van het onderzoek is in eerste instantie geformuleerd op basis van de doelstelling van het onderzoek (paragraaf 3.1.2) en de verkenning (paragraaf 3.1.3).

Na besprekingen met de begeleidingsgroep¹ en met de onderzoeksingenieurs is een meer definitieve probleemstelling geformuleerd.

De probleemstelling omvat, uitgaande van vier voorwaarden (1), elf probleemvelden (2)

¹ In deze begeleidingsgroep waren zowel onderzoek als praktijk vertegenwoordigd: Inspectie Onderzoek LD (Slot, Smit, Kestra), Inspectie Algemene Zaken LD (Greve, Crijns) en ICW (Bijkerk).

Ad. 1. De voorwaarden

Ten behoeve van de toetsing van de aanbevelingen, die bij de behandeling van de probleemcelden (zie paragraaf 3.1.5) naar voren komen, zijn vier voorwaarden opgesteld.

De eerste drie voorwaarden zijn ontleend aan de doelstelling van het onderzoek (paragraaf 3.1.2) de vierde is ontleend aan de verkenning van de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in de praktijk (paragraaf 3.1.3.2):

1. De aanbevelingen dienen gericht te zijn op de integrale planvorming.
2. De aanbevelingen dienen bij te dragen aan een efficiënter verloop van de procedure. Behalve in een verkorting van de procedure, kan dit tot uiting komen in een vermindering van benodigde arbeidsinzet en in een doeltreffender behandeling van knelpunten.
3. De aanbevelingen dienen inpasbaar te zijn in het geheel van de huidige voorbereidingsprocedure. Aanpassingen van de richtlijnen zijn daarbij mogelijk, mits daarbij de opzet van de voorbereidingsprocedure als geheel niet wordt aangetast.
4. De aanbevelingen over de te volgen werkwijze dienen rekening te houden met verschillen in moeilijkheidsgraad van verschillende projecten. Dit kan gebeuren door de aanbevelingen te formuleren in de vorm van een maximum-model, dat de meest complexe projecten dekt. In minder complexe projecten kunnen bepaalde stappen worden weggelaten.

Ad 2. De probleemvelden

De probleemvelden zijn langs drie wegen naar voren gekomen:

- Direct vanuit de praktijk (via gesprekken met onderzoekingenieurs en specialisten bij de Centrale Directie van de Landinrichtingsdienst), en via de resultaten van de schriftelijke enquête over de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp in de praktijk (zie paragraaf 3.1.3.2).
- Door confrontatie van de gang van zaken in de praktijk met de thans geldende richtlijnen (zie tabel 2 van bijlage 1).
- Door confrontatie van de huidige praktijk (richtlijnen en feitelijk gang van zaken) met de accenten in de doelstelling van het onderzoek (methode-ontwikkeling en theoretische onderbouwing gericht op integrale planvorming, doelmatiger en zo mogelijk kortere voorbereidingsprocedure).

Aldus zijn in eerste instantie 20 probleemvelden geformuleerd. Na bespreking met onder andere de begeleidingsgroep heeft op enkele punten bijstelling plaatsgevonden; voorts zijn enkele probleemvelden samengevoegd. Aldus zijn tenslotte 11 probleemvelden geformuleerd.

De bijstelling van de in eerste instantie geformuleerde probleemstelling betrof met name twee punten:

- De behoefte aan het schetsontwerp als stadium in de voorbereidingsprocedure. Het oorspronkelijk geformuleerde probleemveld had als vertrekpunt dat voor 1 van de 6 in de schriftelijke enquête betrokken projecten door de onderzoeksingenieurs getwijfeld werd aan de zin van het maken van een schetsontwerp. In aansluiting hierop zou worden nagegaan of voor bepaalde typen projecten een verkorte of andere procedure gewenst of mogelijk is. Vanuit het beleid echter werd duidelijk gesteld dat hieraan geen behoefte was; dit probleemveld is daarom weggelaten.
- Accent op de methodische aspecten. Vanuit het beleid werd benadrukt dat de onderscheiden probleemvelden eerst en vooral in methodische zin behandeld zouden moeten worden. Bovendien werd specifiek het ontwikkelen van een methode voor het maken van schetsontwerpalternatieven als centrale vraagstelling van het onderzoek aangegeven. Met dit gegeven zijn de formuleringen van de probleemvelden bijgesteld.

De onderscheiden probleemvelden zijn zeer bewust in een bepaalde volgorde geplaatst en vervolgens ook zo behandeld. Figuur 2 maakt op een eenvoudige wijze duidelijk welke volgorde en samenhang is gekozen.

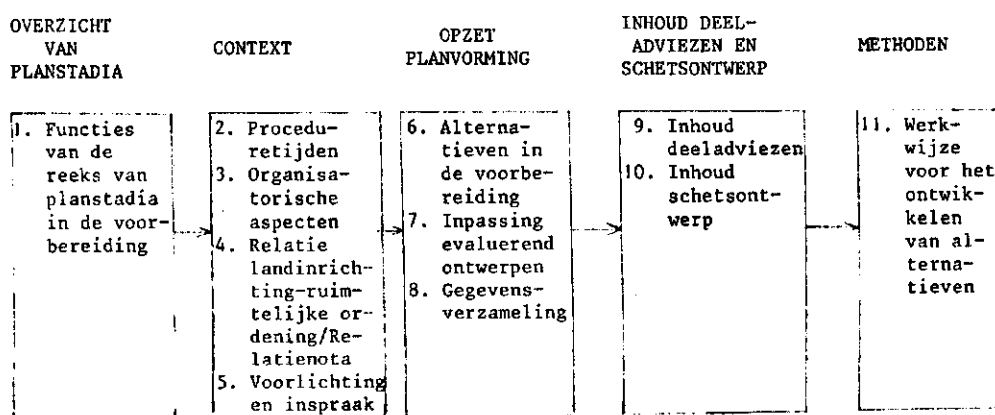

Fig. 2. Samenhang en volgorde van probleemvelden

In de formuleringen van de probleemvelden is aangegeven welke onderzoeksresultaten moeten worden verkregen. Daarbij zijn als categorieën mogelijk:

- b e s c h r i j v i n g e n, met als doel verduidelijking (van bv. richtlijnen, of interessante, in bepaalde projecten gebruikte methoden);
- a a n b e v e l i n g e n, met als doel verbetering van de huidige gang van zaken.

Voor de omschrijving van de probleemvelden van fig. 2 zij verwezen naar de elf deelnota's.

3.1.5. Behandeling probleemvelden

De onderscheiden 11 probleemvelden zijn in een serie van 11 ICW-nota's behandeld.

Behalve van literatuur is daarbij gebruik gemaakt van informatie over de praktijk:

- resultaten van de schriftelijke enquête, met name over het opstellen en vaststellen van deeladviezen en schetsontwerp (vragen 6, 7, 17, 18 en 19), abstractieniveau van het schetsontwerp (vraag 8) en de werkwijzes voor het opstellen van alternatieven (vraag 11);
- deeladviezen- en schetsontwerp-(voorontwerp-)rapporten van in totaal 11, in overleg met de onderzoeksingenieurs gekozen, projecten. Van deze projecten was tijdens het onderzoek het schetsontwerprapport (voorontwerprapport voor die projecten waarvoor geen schetsontwerp is gemaakt) geheel of gedeeltelijk gereed. Gestreefd is naar 1 project voor elke provincie: alleen voor Drenthe zijn geen projecten in de nadere analyse betrokken. In de gekozen projecten is de ten tijde van de enquête gangbare werkwijze in de desbetreffende provincies, gevolgd.

Behalve door op deze wijze kennis te nemen van de gang van zaken in projecten, is de praktijk op verschillende manieren betrokken bij de behandeling van de probleemvelden.

In de al in paragraaf 3.1.4 genoemde begeleidingsgroep zijn de eerste concepten van de ICW-nota's besproken. Aldus zijn de tussenresultaten geconfronteerd met praktijkervaring en beleidsmatige overwegingen. In de discussie hebben daarbij de argumenten voor of tegen bepaalde aanbevelingen veel aandacht gekregen. Dit heeft ertoe geleid dat nagenoeg alle aanbevelingen zijn gemotiveerd met behulp van het in deelnota 1 (functies van de reeks van planstadia in de voorbereiding) geformuleerde referentiekader. In deelnota 1 is de o p z e t van de voorbereiding (dat wil zeggen in grote lijnen de in de voorbereiding te verrichten werkzaamheden) vastgelegd, z o a l s d i e d o o r h e t b e l e i d w o r d t g e z i e n (conform de huidige richtlijnen). In de probleemstelling (paragraaf 3.1.4) is als voorwaarde voor de aanbevelingen aangegeven, dat deze inpasbaar zijn in het geheel van de huidige voorbereidingsprocedure. Aanpassingen van de richtlijnen werden daarbij toegestaan mits daarbij de o p z e t van de voorbereidingsprocedure als geheel niet wordt aangetast. Derhalve kan de opzet als referentiekader voor het doen van aanbevelingen fungeren.

In de eerder genoemde begeleidingsgroep, aangevuld met de Inspecteur Landinrichting, is eveneens het concept-praktijkrapport besproken. Dit, overigens op verzoek van deze begeleidingsgroep samengestelde rapport, is een samenvatting van de voor de praktijk meest relevante onderzoeksresultaten. Uit de bespreking zijn vooral aanwijzingen voortgekomen voor het verbeteren van de leesbaarheid van het praktijkrapport. Tevens is besloten om het concept-praktijkrapport voor te leggen aan de districtsmedewerkers in de provincie.

In totaal zijn hiertoe 8 gesprekken met districtsingenieurs, hoofden LD, in sommige gevallen samen met de onderzoeksingenieur, gevoerd, waarin het vooraf toegezonden concept-praktijkrapport ter discussie heeft gestaan. De gesprekken hebben enkele aanvullingen en verbeteringen opgeleverd, terwijl tevens de aanbevelingen getoetst zijn op haalbaarheid (in de ogen van de geïnterviewden). De aanbevelingen werden in grote meerderheid als zinvol ervaren. Daarbij werd in sommige gevallen toch getwijfeld aan praktische realiseerbaarheid, onder meer als gevolg van de hoge eisen die aan de Voorbereidingscommissie gesteld worden: denken in alternatieven, het integraal behartigen van alle voorkomende belangen, en dergelijke. Daarnaast zijn waardevolle sugges-

3.1.6. Toetsing en evaluatie

Ten behoeve van de toetsing en evaluatie is een overzicht opgesteld van de belangrijkste onderzoeksresultaten, in relatie tot de onderzoeken uit de probleemveldomschrijving (tabel 1).

Vervolgens zijn beschouwingen gegeven over de kwaliteit van de onderzoeksresultaten (2.2) en over de betekenis en gebruiksmogelijkheden van de onderzoeksresultaten (2.3).

3.2. Betekenis van de werkwijze van het onderzoek, de praktijkverweven werkwijze

Het onderhavige onderzoek is een duidelijk voorbeeld van praktisch gericht onderzoek. Volgens de Meerjarenvisie Onderzoek van het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding over de periode 1982-1986, is dit onderzoek dat in sterke mate gericht is op vragen uit de praktijk van beleidsprocessen. In het onderhavige onderzoek aangaande het beleidsproces voor de voorbereiding van integrale landinrichtingsprojecten, zijn behalve vragen uit dit beleidsproces ook kenmerken van het beleidsproces zelf onderzocht.

De in het onderzoek gevolgde werkwijze heeft als kenmerk dat informatie vanuit de praktijk vanaf het begin in het onderzoek is verweven, en wordt in het vervolg de praktijkverweven werkwijze genoemd. Naar het oordeel van auteurs heeft deze werkwijze in belangrijke mate bijgedragen aan het realiseren van de doelstellingen van het onderzoek en zal ze naar verwachting ook positief van invloed zijn op de toepassing van de onderzoeksresultaten in de praktijk.

In het navolgende zal worden toegelicht welke kenmerken van deze werkwijze tot dit gunstige oordeel leiden. Aan de orde komen:

1. Het kennisnemen van de praktijk.
2. Het hanteren van de opzet van de voorbereiding conform de richtlijnen als referentiekader.
3. Intensieve contacten met praktijkmensen.

In paragr. 3.3 wordt ten behoeve van toepassing van de praktijk-verweven werkwijze in andere onderzoeksprojecten en handleiding gegeven van de onderdelen van deze werkwijze.

ad 1. Het kennisnemen van de praktijk

De in het onderzoek verzamelde informatie over de praktijk is gebruikt voor de volgende doeleinden:

- Het onderkennen van praktijkvragen.

De signalering van de nader te onderzoeken probleemvelden heeft plaatsgevonden door, uitgaande van de doelstelling van het onderzoek, bij de praktijk aanknopingspunten te zoeken voor nader te onderzoeken thema's en te ontwikkelen methoden. Aldus is een probleemstelling ontstaan, die zeer herkenbaar is voor de praktijk. Zowel tijdens het onderzoek, waarbij de medewerking van praktijkmensen nodig was, als voor de toepassing van de onderzoeksresultaten is dit een gunstig uitgangspunt. Bovendien is het motiverend voor de onderzoekers.

- Het ontwikkelen van ideeën.

Met name de gegevens over de werkwijzes in 25 projecten (nr. 52 van tabel 1) hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de uiteindelijke ontwikkelde methode voor het ontwikkelen van schetsontwerpalternatieven (53). Ook voor de nadere uitwerking van de methode is gebruik gemaakt van ideeën en toepassingen uit de praktijk ten aanzien van analyses en tussentijdse evaluaties.

- Het formuleren van conclusies en aanbevelingen.

Hiertoe is bijvoorbeeld een voorlopig theoretisch kader vergeleken met de gang van zaken in de projecten hetgeen veelal leidde tot aanvulling of nuancering.

Door vergelijking van een aldus meer definitief geformuleerd theoretisch kader met richtlijnen en/of met de gang van zaken in projecten, zijn gericht aanbevelingen geformuleerd

ten aanzien van aanpassing richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk (zie tabel 1 : ARP). Tevens is op basis hiervan geconcludeerd in hoeverre het theoretisch kader reeds in de richtlijnen en/of de projecten werd gevolgd.

- Keuze terminologie.

Bij het kiezen van formuleringen tenslotte is ook gebruik gemaakt van de kennis van de praktijk; zoveel mogelijk is aangesloten bij al in de praktijk gangbare formuleringen en termen.

Ad 2. Het hanteren van de opzet van de voorbereiding conform de richtlijnen als referentiekader

Het beleidsproces van de praktijk is benaderd als planningsproces. Dit maakte het mogelijk om dit planningsproces te onderwerpen aan planningstheoretische beschouwingen.

Volgens de planningstheorie kan, uitgaande van de aard van de te ontwikkelen (alternatieve) plannen een ideaalbeeld worden opgesteld van de voor planontwikkeling noodzakelijke werkzaamheden in grote lijnen (de opzet). Deze opzet kan vervolgens worden uitgewerkt: in detail de werkzaamheden, en de benodigde methoden en gegevens, organisatie, benodigde tijd en middelen (de invulling). De mogelijkheden voor uitwerking (bijvoorbeeld het al dan niet beschikbaar zijn van methoden) is omgekeerd van invloed op de opzet. Figuur 3 geeft bovenstaande in schemavorm weer.

PLAN	OPZET	INVULLING VAN DE OPZET	
Aard planonderdelen	Te verrichten werkzaamheden, in grote lijnen (wat)	Te verrichten werkzaamheden, uitwerking (wat)	Te gebruiken methoden en gegevens (hoe) organisatie (wie) Benodigde tijd en middelen (waarmee)

Figuur 3. Verband tussen plan, opzet en invulling
(in grote mate bepalend: medebepalend)

In dit onderzoek is de opzet van de landinrichtingsvoorbereiding conform de richtlijnen vastgelegd door een beschrijving van de functies van de planstadia en de in de planstadia te doorlopen fasen van het voorbereidingsproces (5 en 6); dit wordt behandeld in deelnota 1. De deelnota's 2 tot en met 11 behandelen aspecten van de invulling. In de probleemstelling was als voorwaarde aan de op te stellen aanbevelingen gesteld, dat deze inpasbaar moesten zijn in de o p z e t van de huidige voorbereidingsprocedure. Aanpassingen van de richtlijnen waren mogelijk mits de opzet niet zou worden aangetast. De verder in het onderzoek geformuleerde theoretische kaders en begripsomschrijvingen, methoden en aanbevelingen tot aanpassing van richtlijnen en/of doorvoering van richtlijnen in de praktijk zijn ingevolge hiervan steeds in overeenstemming met de opzet gebracht.

De opzet volgens de richtlijnen heeft aldus in het verdere onderzoek gefunctioneerd als referentiekader, hetgeen geleid heeft tot aanbevelingen met een hoog realiteitsgehalte, terwijl er tegelijk voldoende speelruimte was voor het doen van aanbevelingen.

Ad 3. Intensieve contacten met praktijkmensen

In het onderzoek is al in een vroeg stadium voor de eerste keer contact gelegd met praktijkmensen, bij de beschrijving van de richtlijnen en bij de beschrijving van de gang van zaken in 28 projecten (zie 3.1.3.1 en 3.1.3.2); de resultaten zijn vervolgens weer ter kennis gebracht van de geïnterviewden, tezamen met de geformuleerde probleemstelling. Behalve dat hier informatie uit voortkomt, hebben deze en andere contacten bijgedragen aan een plezierige werksfeer, hetgeen weer van belang is voor de toepassing van de onderzoeksresultaten in de praktijk.

Ook voor het ter beschikking krijgen van beleidsnotities, en andere niet schriftelijk beschikbare informatie, is intensief contact met praktijkmensen belangrijk,

Een derde essentieel punt is de medebegeleiding van het onderzoek, vanuit de praktijk. Over de probleemstelling, de onderzoeksresultaten, de basis voor het doen van aanbevelingen en de wijze van verslaggeving is, t i j d e n s het verloop van het onderzoek, intensief gediscussieerd. Mede hierdoor is bereikt dat de onderzoeksresultaten in een voor de praktijk bruikbare vorm ter beschikking zijn gekomen.

3.3. D e p r a k t i j k v e r w e v e n w e r k w i j z e (h a n d l e i d i n g)

De praktijkverweven werkwijze kan ook voor andere onderzoeksprojecten, die in sterke mate gericht zijn op vragen uit de praktijk van beleidsprocessen (= praktijkgericht onderzoek), van belang zijn. Het kan gaan om onderzoek naar de opzet van de landinrichtingsvoorbereiding, maar ook om de opzet van bijvoorbeeld de streekplanvoorbereiding of de opzet van de nieuwe provinciale Waterkwaliteits- en kwantiteitsplannen. Ook bij de nadere invulling van de opzet, bijvoorbeeld bij onderzoek naar te gebruiken methoden en gegevens kan de praktijkverweven werkwijze soms gebruikt worden.

Een van de alternatieven voor de praktijkverweven werkwijze is de toepasbaarheidsanalyse; hierin wordt pas achteraf, concreet, nagegaan hoe de onderzoeksresultaten in de praktijk kunnen worden toegepast. Deze werkwijze zal bijvoorbeeld gewenst zijn bij onderzoeksprojecten, die relatief veel 'technisch' onderzoek inhouden.

Ten behoeve van de praktijkverweven werkwijze voor ander onderzoek, wordt hier een overzicht gegeven van de te verrichten onderzoeksactiviteiten, alsmede van de taken van de praktijk na afsluiting van het onderzoek.

De praktijkverweven werkwijze zal worden besproken in de vorm van een maximum-model. Dit houdt in dat alle denkbare stappen (in totaal 9 stappen) zijn aangegeven, en dat afhankelijk van de doelstelling van het onderzoek bepaalde stappen kunnen worden weggelaten of vereenvoudigd. In figuur 4 zijn de stappen in onderling verband, en in relatie tot onderzoek en praktijk, weergegeven.

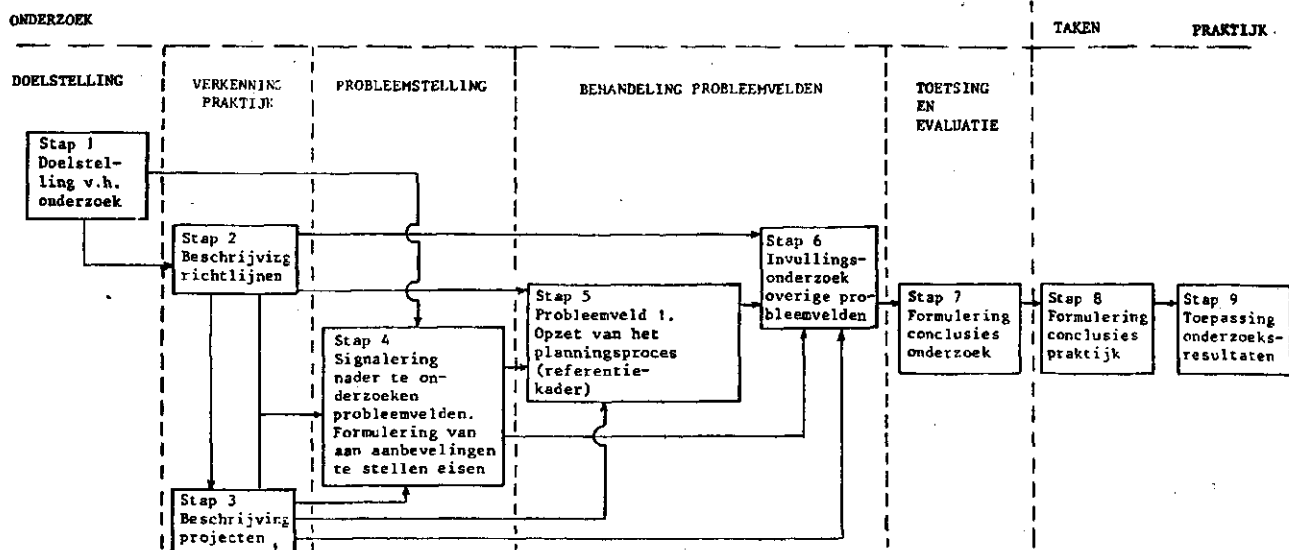

Fig. 4. Praktijkverweven werkwijze (maximum-model)

In het navolgende zullen de stappen worden beschreven in algemene termen; een nadere toelichting op deze beschrijving is gegeven in paragraaf 3.1, welke kan worden opgevat als illustratie van de hier gegeven algemene werkwijze. Door vergelijking van fig. 4 en fig. 1, wordt duidelijk welke stappen in welke sub-paragrafen van 3.1.1. beschreven zijn.

Stap 1. Doelstelling

De doelstelling kan voortkomen vanuit het onderzoek en/of vanuit de praktijk. Het onderzoek heeft hierin onder andere de taak om de praktijkvragen met een sterk ad-hoc-karakter zonodig te veralgemenen.

Stap 2. Beschrijving richtlijnen

De richtlijnen worden beschreven voorzover ze relevant zijn voor de onderzoeksvraag. Aan de orde kunnen komen:

- te verrichten werkzaamheden in grote lijnen (opzet);
- uitwerking van de te verrichten werkzaamheden, daarbij te gebruiken methoden en gegevens, organisatie, beschikbare tijd en middelen (invulling).

Zowel de thans geldende richtlijnen als de historische ontwikkeling waarin deze tot stand zijn gekomen kunnen worden beschreven.

Stap 3. Beschrijving projecten

De praktijk, in een voldoende groot aantal projecten, wordt beschreven voorzover relevant voor de onderzoeksvraag. Daarbij kunnen van belang zijn:

- opzet;
- invulling;
- ervaren problemen;
- suggesties en ideeën in verband met de primaire onderzoeksvraag.

Stap 4. Signalering nader te onderzoeken probleemvelden en formulering van aanbevelingen te stellen eisen

De signalering van nader te onderzoeken problemen vindt plaats met behulp van de resultaten van de stappen 1, 2 en 3:

- de doelstelling van het onderzoek is in principe richtinggevend;
- uit de vergelijking van richtlijnen (stap 2) en de toepassing daarvan in projecten (stap 3), kunnen verschillen naar voren komen, welke mogelijke aanleiding zijn voor het signaleren van een probleem;
- ook direct als zodanig in de projecten ervaren problemen, zullen mede vormgeven aan de probleemstelling.

Uit het bovenstaande blijkt dat al voordat de probleemstelling wordt geformuleerd, al een meer of minder uitgebreid verkennend onderzoek plaatsvindt.

Het nader onderzoek in de gesignaleerde probleemvelden kan betrekking hebben op opzet en invulling.

In de formulering van de probleemvelden dient te worden aangegeven welke onderzoeksresultaten moeten worden verkregen. Daarbij zijn als categorieën mogelijk:

- beschrijvingen, met als doel verduidelijking (van bijv. richtlijnen, of interessante, in bepaalde projecten gebruikte methoden);
- aanbevelingen, met als doel verbetering van de huidige gang van zaken.

Beschrijvingen zijn in principe onderzoeksresultaten die aan de praktijk ter kennisname worden voorgelegd. Aanbevelingen echter raken direct het in de praktijk gevoerde beleid, waardoor duidelijke afspraken noodzakelijk zijn.

Vanuit het beleid, maar ook vanuit het onderzoek zullen voorwaarden worden opgesteld, waaraan de aanbevelingen moeten voldoen. Deze voorwaarden moeten onder andere de speelruimte aangeven ten opzichte van de huidige richtlijnen. De in de voorwaarden geboden speelruimte zal mede bepalend zijn voor het nog volgende onderzoek. Door duidelijke afspraken te maken, kan voorkomen worden dat (ver) van de richtlijnen afwijkende onderzoeksresultaten niet worden geaccepteerd door de praktijk/het beleid.

Stap 5. Probleemveld 1. Opzet van het planningsproces (referentiekader)

Met de opzet worden de in het planningsproces te verrichten werkzaamheden in hoofdlijnen vastgelegd; hiermee is een referentiekader ontstaan voor het verdere onderzoek. Bij de behandeling van de nog volgende probleemvelden kan dit referentiekader gebruikt worden voor het motiveren van aanbevelingen.

De opzet dient in de eerste plaats en tenminste worden beschreven conform de huidige richtlijnen. Eventuele aanbevelingen dienen in principe binnen de in stap 4 gestelde voorwaarden te blijven.

Stap 6. Invullingsonderzoek overige probleemvelden

Ook bij de overige probleemvelden zullen de resultaten van het onderzoek meestal bestaan uit beschrijvingen en aanbevelingen.

Voor de aanbevelingen geldt dat ze in principe binnen de gestelde voorwaarden moeten blijven, en dat ze mede gebaseerd moeten zijn op de in stap 5 geformuleerde opzet (referentiekader). Met dit referentiekader kan de gang van zaken in de praktijk worden doorgelicht, zelfs als als voorwaarde is gesteld dat de richtlijnen gevolgd moeten worden.

Als namelijk blijkt dat de gang van zaken in de projecten niet in overeenstemming is met het referentiekader (conform de richtlijnen), dan wordt duidelijk dat er sprake is van inconsistentie in de praktijk. Hiermee kan dan toch een aanpassing van de richtlijnen worden gemotiveerd.

Stap 7. Formulering conclusies onderzoek

Allereerst dienen de onderzoeksresultaten (beschrijvingen en aanbevelingen) kort te worden samengevat en te worden beoordeeld op kwaliteit. Vervolgens dienen betekenis en gebruiksmogelijkheden van de onderzoeksresultaten te worden aangegeven.

Van de aanbevelingen zal onder andere worden vermeld of ze al dan niet in overeenstemming zijn met de thans geldende richtlijnen en met de opzet (referentiekader).

Van de aanbevelingen zal tevens worden aangegeven in hoeverre door toepassing ervan, feitelijke verbeteringen van de gang van zaken worden bereikt. Essentiële informatie hiervoor is de beschrijving van de gang van zaken in de projecten (stap 3). Tevens dienen nadelen te worden aangeduid. Voordelen ten aanzien van het beleidsproces kunnen zijn: kwaliteitsverbetering, verkorting procedure, vermindering benodigde middelen. Nadelen zullen vooral verlenging van de procedure en toename van de benodigde middelen betreffen.

Met het formuleren van bovengenoemde conclusies is het onderzoek afgesloten. De resultaten van het onderzoek worden nu ter hand gesteld aan de praktijk, welke vervolgens beleidsmatig conclusies zal trekken (stap 8).

Stap 8. Formulering conclusies praktijk

Mede op basis van de onderzoeksresultaten (stap 7), maar tevens gebaseerd op allerhande beleidsmatige overwegingen, zal de praktijk besluiten ten aanzien van de in het beleid op te nemen aanbevelingen. Voor onderzoeksresultaten die een verandering van het tot dan toe gevoerde beleid indiceren, kan een stapsgewijze doorvoering gewenst zijn.

Uitgangspunt is dat onderzoek en praktijk een gemeenschappelijke opgave hebben, namelijk het zo goed mogelijk doen verlopen van de gang van zaken in de praktijk. Ook in publikaties over onderzoeksresultaten kan deze gemeenschappelijke taak van het (stapsgewijs) verbeteren van de gang van zaken, tot uitdrukking komen.

Met het onderscheiden van stap 7 en 8 is de eigen verantwoordelijkheid en competentie van onderzoek en praktijk aangegeven. Dat neemt niet weg dat onderzoek en praktijk in beide stappen samen kunnen werken. Bijvoorbeeld in stap 7 doordat het onderzoek begeleid wordt, mede vanuit de praktijk; en bijvoorbeeld in stap 8 doordat het onderzoek betrokken wordt bij de conclusievorming in de praktijk.

Stap 9. Toepassing onderzoekresultaten

Toepassing van onderzoeksresultaten kan plaatsvinden door:

- de praktijk op zichzelf;
- advisering vanuit het onderzoek in concrete praktijksituaties;
- participatie van het onderzoek in bepaalde projecten. In dit geval dient een projectgroep geformeerd te worden waarin zowel onderzoekers als praktijkmensen zitting hebben.

4. PLANNINGSTHEORETISCHE BESCHRIJVING VAN DE VOORBEREIDING VAN INTEGRALE LANDINRICHTINGSPROJECTEN

4.1. T y p e r i n g l a n d i n r i c h t i n g s v o o r b e - r e i d i n g

De landinrichtingsvoorbereiding is te typeren als integrale ruimtelijke planning, waarin verschillende deelbelangen (de sectoren landbouw, recreatie en natuur en het facet landschap) worden geïntegreerd. Centraal daarbij staan de ruimtelijke verbeteringen van de inrichting van een gebied; sociaal-economische, financiële en andere factoren worden in beschouwing genomen voorzover ze van belang zijn voor de ruimtelijke maatregelen. Anders is dit bij de plaatsing van gebieden op het voorbereidings-schema. Dan wordt besloten tot het aanwenden van een ruimtelijk instrument voor de stimulering van een bepaalde regio. Een andere mogelijkheid hiervoor is bijvoorbeeld het stimuleren van de vestiging van economische bedrijvigheid. Dit soort beslissingen valt onder de integrale planning. Anders is dit ook bij plannen in het kader van de ruimtelijke ordening, bijvoorbeeld het streekplan. Daar is sprake van ruimtelijke facetplanning. Alle ruimtelijke claims worden op provinciaal niveau geïntegreerd.

4.2. A a r d v a n h e t l a n d i n r i c h t i n g s p l a n (s t e m m i n g s p l a n)

De aard van het stemmingsplan kan worden gekarakteriseerd als een combinatie van directe verbetering, door middel van een raamplan en een binnen dat kader uit te werken plan van toedeling en het scheppen van voorwaarden voor verbetering op individuele basis. Integrale landinrichtingsprojecten zijn erop gericht om, door een complex van éénmalige maatregelen, de verbetering van een gebied aanmerkelijk te verbeteren. De maatregelen worden in drie opeenvolgende plannen uitgewerkt.

1. Het stemmingsplan

Over dit plan, het sluitstuk van de voorbereiding, en beschreven in het rapport ex artikel 34, vindt stemming plaats: daarna dient het als basis voor de uitvoering. In het plan worden maatregelen beschreven waarvan de lokatie exact is aangegeven (de zogenaamde kadermaatregelen) en maatregelen waarvan de lokatie in het plan van toedeling wordt vastgesteld (de zogenaamde toedelingsmaatregelen). Hierdoor kan het stemmingsplan gekenschetst worden als een raamplan. Kadermaatregelen betreffen onder andere wegen, waterlopen, structuurbepalende landschapselementen en Relatienotagebieden; toedelingsmaatregelen betreffen boerderijverplaatsing, verdichtings-wegen en -waterlopen, kavelgrensbeplantingen, en dergelijke.

2. Het plan van toedeling

In dit plan, dat wordt uitgewerkt na uitvoering van de wegen en waterlopen die in het stemmingsplan zijn aangegeven, worden een groot aantal onzekerheden opgelost. De verkaveling wordt exact vastgelegd, tezamen met de kavelgrensbeplantingen, boerderijbouwplaatsen worden aangewezen, kavelwerk uitgevoerd, verdichtings-wegen en -waterlopen krijgen hun plaats, picknickbanken, visplaatsjes en dergelijke eveneens.

3. Verbeteringsplannen op individuele basis

Met deze plannen wordt ingespeeld op de verbeterde (cultuurtechnische) omstandigheden. Voorbeelden zijn: het verbeteren van de ontwatering, het zetten van een nieuwe stal en het aanleggen van erfverharding.

Wat betreft de fasering van de uitvoering van deze plannen in de tijd geldt het volgende. De wegen en waterlopen volgens het stemmingsplan komen grotendeels binnen zes jaar na de stemming gereed, terwijl het plan van toedeling vanaf de stemming gerekend gemiddeld circa 10 jaar in beslag neemt. De verbeteringsmaatregelen op individuele basis komen in het algemeen tot stand in aansluiting de nieuwe toedeling.

Door deze fasering in de tijd is er gelegenheid om tijdens de voorbereiding en uitvoering flexibel in te spelen op veranderde

omstandigheden. Dit is noodzakelijk gezien de lange duur van voorbereiding en uitvoering (gemiddeld circa 8 jaar, respectievelijk 10 jaar). Doordat in het stemmingsplan een kader wordt aangegeven voor het plan van toedeling, dient de mogelijkheid te bestaan om tijdens de uitvoering het stemmingsplan te wijzigen. Hiervoor is een wettelijke procedure voorhanden.

4.3. Opzet van het planningsproces (voorbereidingsproces)

De opzet van de landinrichtingsvoorbereiding kan gekenschetst worden met de term procesmatige eindtoestandsplanning.

Zoals bij 4.2 al aangegeven, zijn integrale landinrichtingsprojecten gericht op éénmalige verbetering. Daarom dient gesproken te worden van eindtoestandsplanning, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld procesplanning, waarbij sprake is van continue, stapsgewijze, verbetering.

Het stemmingsplan wordt overigens procesmatig voorbereid. Het voorbereidingsproces kent een aantal planstadia waarin steeds weer een aantal fasen terugkeren. Aldus is geformaliseerd dat de fasen van het planningsproces (voorbereidingsproces) herhaald worden doorlopen.

In tabel 2 is globaal aangegeven welke fasen in de verschillende planstadia worden doorlopen. Uit de tabel blijkt onder andere dat fase c (integrale doelstellingen van het project) aan de orde dient te komen in de planstadia rapport ex artikel 32, schetsontwerp, voorontwerp en rapport ex artikel 34. Naarmate de voorbereiding vordert zullen de doelstellingen van het project concreter kunnen worden geformuleerd, terwijl tevens bijstelling mogelijk is onder invloed van nieuwe informatie of veranderde wensen.

Tabel 2. Te doorlopen fasen van het voorbereidingsproces in de verschillende planstadia (Ruilverkavelingswet): gearceerd (/ = fase niet van toepassing in betreffend planstadium)

Fasen voorberei- dingsproces \ Planstadia	Rapport ex arti- kel 32	Deelad- viezen	Schets- ontwerp	Voor- ontwerp	Rapport ex arti- kel 34
a. aanleiding en uitgangspunten	/	/	/	/	/
b. verkenning (gebiedsbe- schrijving en doelstellingen per deelbelang)	/	/	/	/	/
c. integrale doel- stellingen van het project	/	/	/	/	/
d. analyses	/	/	/	/	/
e. planontwikkeling	/	/	/	/	/
f. evaluatie	/	/	/	/	/

Deze procesmatige aanpak van de voorbereiding is in de loop der jaren, en gaande het voorbereiden van concrete projecten, ontstaan. Ze heeft daardoor een grote praktische waarde. Voor een nadere beschrijving van de functies van de planstadia en de inhoud van de fasen wordt verwezen naar deelnota 1.

De indeling in planstadia biedt de mogelijkheid om tijdens de voorbereiding flexibel in te spelen op veranderde omstandigheden: in verband met de lange duur van de voorbereiding is dit ook wel noodzakelijk.

4.4. O p z e t v a n d e p l a n v o r m i n g

De planvorming vindt plaats op basis van claimnota's en door middel van alternatieven en is gericht op de ontwikkeling van één uit te voeren plan.

In landinrichtingsprojecten zijn de belangen van vele verschillende groepen in het geding. Gedacht kan worden aan de indeling landbouw, recreatie, natuur en landschap dat wil zeggen terreinen

van overheidszorg, maar ook aan allerlei meer groepsgebonden indelingen: diverse categorieën agrariërs, burgerbewoners in het buitengebied, diverse categorieën recreanten, etc. Teneinde met de vele verschillende belangen rekening te kunnen houden in de planvorming, is een zekere ordening vereist. Bij de voorbereiding van landinrichtingsprojecten is een zekere ordening van te voren al aangebracht, namelijk door het onderscheiden van deeladviezen:

- landbouwstructuuradvies (belangen van diverse categorieën agrariërs en het algemene belang van de nationaal-economische betekenis van de landbouw);
- recreatie-advies (belangen van diverse categorieën recreanten);
- NWC-advies en advies landschapsbouw (het algemene belang van een kwalitatief goed leefmilieu).

In elk deeladvies wordt na afweging voor het betrokken deelbelang één stelsel van inrichtingswensen naar voren gebracht, indien gewenst meerdere stelsels. Hiermee is dus al een eerste stap gedaan voor de belangenafweging. Dit past in de stapsgewijze aanpak van de belangenafweging: in het compromisvormingsproces in integrale landinrichtingsprojecten worden eerst de meest simpele problemen, vervolgens stap voor stap de resterende knelpunten opgelost.

Op basis van de deeladviezen wordt het proces van compromisvorming dat uiteindelijk dient te resulteren in één uit te voeren plan in gang gezet. Daartoe wordt in het schetsontwerp een breed scala van alternatieven ontwikkeld en geëvalueerd, welke alternatieven vervolgens in het overleg met betrokkenen worden getoetst op acceptatie en haalbaarheid. In het overleg, zowel ambtelijk als bestuurlijk, worden belangen ingebracht en op grond van allerlei overwegingen tegen elkaar afgewogen. Daartoe kan aanvullend onderzoek nodig blijken. In het volgende stadium, in het voorontwerp, worden uit het compromisvormingsproces voortkomende alternatieven nader uitgewerkt en voorts onderworpen aan de inspraak. Op basis van de resultaten van de inspraak en door overleg over resterende knelpunten komt ten slotte één plan tot stand in het rapport ex artikel 34.

Dit proces, waarbij vanuit een aantal alternatieven naar één plan wordt toegewerkt, wordt evaluerend ontwerpen genoemd.

Figuur 5 geeft een beeld van dit proces.

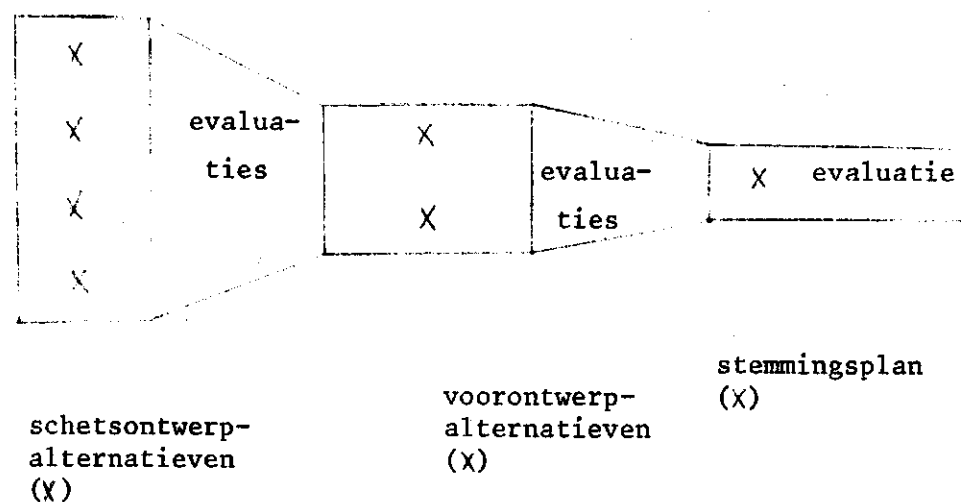

Fig. 5. Evaluerend ontwerpen in het voorbereidingsproces

4.5. Bevoegdheden, taak- en rolverdelingen

De voorbereiding van integrale landinrichtingsprojecten kan gekenschetst worden als een voorbereiding die in de streek plaatsvindt (onder verantwoordelijkheid van de Voorbereidingscommissie), die tegelijkertijd onderhevig is aan continue toetsing aan het provinciaal ruimtelijke orderingsbeleid (via Gedeputeerde Staten) en het landelijk landinrichtingsbeleid (via de Centrale Cultuurtechnische Commissie) en die bovendien in wisselwerking staat met technisch-ambtelijke ondersteuning. Uiteindelijke besluiten worden genomen door Gedeputeerde Staten (in voorbereiding nemen, vaststelling stemmingsrapport) en de direct betrokkenen (stemming).

De algemene leiding in ruilverkavelingszaken berust bij de Centrale Cultuurtechnische Commissie; zij benoemt ook de Voorbereidingscommissie, het planvormingscentrum. De Voorbereidingscommissie is verantwoordelijk voor schetsontwerp, voorontwerp en concept-rapport ex artikel 34. De voorbereiding wordt ondersteund door ambtenaren van onder andere Landinrichtingsdienst en Staatsbosbeheer.

De voorbereiding kan worden gekenschetst als een beleidsproces, waarin veel technische kennis wordt verwerkt. Er is sprake van een wisselwerking tussen beleidsuitspraken en technische ondersteuning, in de zin van het zogenaamde pragmatische model van Habermas (toegepast op het planningsproces). Volgens dit pragmatische model wordt uitgegaan van een wederzijdse communicatie in die zin dat wetenschappers de instanties die beslissingen nemen adviseren, en omgekeerd het beleid de wetenschappers al naar gelang de behoeften van de praktijk opdrachten geven. In de landinrichtingsvoorbereiding wordt deze rol van de wetenschappers vervuld door de ambtelijke diensten.

De door het beleid aangegeven doelstellingen van het landinrichtingsproject, kunnen na technische uitwerking door ambtenaren, worden onderbouwd of bijgesteld.

BRONNEN

- Keuze uit het werk van Jürgen Habermas, 1973. Sociologische Monografieën, Van Loghum Slaterus, Deventer.
- Meerjarenvisie onderzoek van het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding over de periode 1982/1986, 1980. Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding, Wageningen.

RICHTLIJNEN AANGAANDE DE LANDINRICHTINGSVOORBEREIDING: HUIDIGE
RICHTLIJNEN EN HISTORISCHE ONTWIKKELING

Aan de orde zullen komen:

1. BRONNEN
2. BESCHRIJVING HUIDIGE RICHTLIJNEN
3. HISTORISCHE ONTWIKKELING VAN DE VOORBEREIDINGSPROCEDURE
(afgesloten oktober 1981)
 - 3.1. Inleiding
 - 3.2. 1970: Introductie rapport ex artikel 32 'nieuwe stijl'
 - 3.3. 1974: Introductie voorontwerp en de daaraan gekoppelde
inspraak
 - 3.4. 1976: Introductie werkwijze deeladviezen-schetsontwerpen
 - 3.4.1. Discussie over de wenselijkheid van een rapportage
tussen het rapport ex artikel 32 en het voorontwerp
 - 3.4.2. Discussie over de vorm van de rapportage tussen het
rapport ex artikel 32 en het voorontwerp
 - 3.4.3. Omschrijving van werkwijze deeladviezen-schets-
ontwerp van 1976
 - 3.5. 1979: Uitwerking van de procedure en inhoud van het
schetsontwerp
4. RECENTE ONTWIKKELINGEN

1. BRONNEN

Voor beschrijving van de richtlijnen is gebruik gemaakt van drie
soorten bronnen: beleidsnotities (1), literatuur (2) en gesprekken (3).

1. Beleidsnotities

Gebruikt zijn notities met een zeer uiteenlopende formele status:
discussienota's, circulaires, besluiten van de Centrale Cultuurtech-
nische Commissie, richtlijnen verstrekt in Districtingenieurs- (DI-),
Onderzoekingenieurs- (OI-) en HID-vergaderingen, etc.

De formele status is echter niet gelijk te stellen aan de betekenis in de praktijk. Onder meer doordat rapporten ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Centrale Directie van de Landinrichtingsdienst, en er ook vooraf overleg is van Centrale Directie met Provinciale Directies, kunnen ook discussienota's een belangrijke rol spelen.

In tabel 1 wordt een opsomming gegeven van de gebruikte notities; de verwijzing naar de notities in de tekst vindt plaats door de vermelding van het nummer van de notitie (tussen haakjes). Met de omschrijving van de notities in tabel 1 wordt getracht een indruk te geven van de formele status.

2. Literatuur

Onder meer de wetsteksten van de Ruilverkavelingswet en de ontwerp-Landinrichtingswet.

3. Gesprekken met personen die betrokken zijn (geweest) bij het ontwikkelen van de huidige voorbereidingsprocedure voor landinrichtingsprojecten. Gesproken is onder meer met ir. G.A. Oosterbaan, ir. A.J. A.M. Segers en ir. J.J. Smit, welke vanuit hun functie bij de Centrale Directie van de Cultuurtechnische Dienst/Landinrichtingsdienst betrokken zijn (geweest) bij het vormgeven aan de voorbereidingsprocedure.

2. HUIDIGE RICHTLIJNEN

De huidige gang van zaken bij de voorbereiding van landinrichtingsprojecten kan als volgt worden samengevat.

Als startsein in de voorbereiding fungeert het *a d v i e s e x a r t i k e l 32* van de Ruilverkavelingswet. De Centrale Cultuurtechnische Commissie brengt het advies ex artikel 32 uit aan Gedeputeerde Staten.

Op basis van inzicht in de bestaande situatie, de te verwachten ontwikkeling en de knelpunten, wordt geconcludeerd dat het in voorbereiding nemen van een ruilverkaveling gewenst is. Tevens wordt in het advies aangegeven welke doelstellingen met de ruilverkaveling worden nagestreefd (1).

Na het uitbrengen van het advies ex artikel 32, gelijktijdig met plaatsing op het voorbereidingsschema, kan de voorbereiding beginnen.

Tabel 1. Lijst van gebruikte notities

1. Rapport op basis waarvan krachtens artikel 32, tweede lid van de Ruilverkavelingswet, aan Gedeputeerde Staten advies zal worden uitgebracht omtrent aanvragen tot ruilverkaveling, handleiding. Cultuurtechnische Dienst, 1970.
2. De rapportage over de voorbereiding van ruilverkavelingen, concept. Cultuurtechnische Dienst, Commissie ad hoc Voorbereiding en Uitvoering Ruilverkavelingen, 1973.
3. Voorlopige richtlijn inzake inspraak en publieke discussie bij de voorbereiding van ruilverkavelingsplannen, neerslag van overleg in de Centrale Cultuurtechnische Commissie. Cultuurtechnische Dienst, 1974.
4. Nota inzake de behartiging van natuurwetenschappelijke en landschappelijke facetten bij de voorbereiding van ruilverkavelingen, t.b.v. HID-vergadering van november 1974. Cultuurtechnische Dienst, 1974.
5. Discussienota methodiek voorbereiding ruilverkavelingen, ir. G.A. Oosterbaan. Cultuurtechnische Dienst, 6 maart 1975.
6. Discussienota opzet rapportering voorbereiding ruilverkaveling, ir. A.J.A.M. Segers. Cultuurtechnische Dienst, 19 maart 1975.
7. Discussienota rapportering voorbereiding ruilverkaveling, ir. A.J.A.M. Segers & ir. L. A.M. van Perlo. Cultuurtechnische Dienst, 28 mei 1975.
8. Interim-notitie bij de nota inspraak en publieke discussie bij de voorbereiding van ruilverkaveling d.d. januari 1974. Centrale Cultuurtechnische Commissie, juni 1975.
9. Nota voor het Convenantsoverleg betreffende de NWC-advisering in relatie tot de ruilverkavelingsvoorbereiding met inachtneming van de meest gewenste inspraakprocedure, ir. J.M. Koopman. Cultuurtechnische Dienst, 27 augustus 1975.
10. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, t.b.v. de directievergadering, ir. G.A. Oosterbaan. Cultuurtechnische Dienst, 8 oktober 1975.
11. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, t.b.v. coördinatie overleg, convenantsoverleg en stafoverleg CRM-SBB-CD. Cultuurtechnische Dienst, januari 1976.
12. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, concept. Cultuurtechnische Dienst, februari 1976.
13. Rapportering voorbereiding ruilverkavelingen; fase tussen plaatsing op het volgordeschema en het opstellen van het schetsontwerp, concept, ir. L.A.M. van Perlo, Staatsbosbeheer, 25 maart 1976.
14. Voorlopige opzet van een doelstellingennota, discussienota. Staatsbosbeheer, 1976.
15. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, handleiding, t.b.v. HID-vergadering van mei 1976. Cultuurtechnische Dienst, april 1976.
16. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, discussienota wensenprogramma landbouw, t.b.v. OI-vergadering van november 1976, ir. A.J.A.M. Segers. Cultuurtechnische Dienst, 10 juni 1976.
17. Rapportering voorbereiding ruilverkaveling, advies landschapsbouw, t.b.v. OI-vergadering van februari 1977. Cultuurtechnische Dienst, 1976.
18. Deelnota landbouwwensen voor de ruilverkaveling Sauwerd, inhoudsopgave van het eerste landbouwstructuuradvies. Cultuurtechnische Dienst, provinciale directie Groningen, januari 1977.
19. Discussienota kaarten bij het landbouwstructuuradvies, t.b.v. OI-vergadering van mei 1977, dra. W. Hoogendoorn & ir. J.J. Smit. Cultuurtechnische Dienst, 20 april 1977.
20. Opdrachtverlening in de eerste fase van de voorbereiding, afdeling Landinrichting van de Cultuurtechnische Dienst, t.b.v. OI-vergadering van oktober 1977. Cultuurtechnische Dienst, 28 september 1977.
21. Richtlijn voor opzet en inhoud van het Advies Landschapsbouw, t.b.v. HID's en LB's. Inspecteur Landschapsbouw, Staatsbosbeheer, 18 januari 1978.
22. Het recreatie-advies, concept-notitie. Cultuurtechnische Dienst, circa 1978.
23. Te volgen procedure rond het landbouwstructuuradvies, circulaire aan de HID's Bedrijfsontwikkeling en Lagrobo, Dr. ir. M.P.M. Vos & ir. J.M. Koopman. Directie Bedrijfsstructurele Aangelegenheden & Landinrichtingsdienst, 9 mei 1978.
24. Te volgen procedure rond het landbouwstructuuradvies, concept, circulaire aan de HID's Bedrijfsontwikkeling en Lagrobo, Dr. ir. M.P.M. Vos & ir. J.M. Koopman. Directie Bedrijfsstructurele Aangelegenheden & Landinrichtingsdienst, 15 november 1978.
25. Verslag van de OI-vergadering van april 1979. Landinrichtingsdienst, 6 april 1979.

Tabel 1. Vervolg

26. Relatieschema sectoradviezen, Inspectie Werken & Inspectie Onderzoek. Landinrichtingsdienst, mei 1979.
27. Analyse van procedurerijden van ruilverkavelingen in voorbereiding, Ing. B. Bilderbeek. Landinrichtingsdienst, 23 augustus 1979.
28. Feitelijke voorbereidingsduur van ruilverkavelingen, ir A. van den Brink. Landinrichtingsdienst, 23 november 1979.
29. De uitwerking van de procedure en inhoud van het schetsontwerp, Inspectie Werken & Inspectie Onderzoek, t.b.v. de DI-vergadering van september 1980. Landinrichtingsdienst 1980.
30. Planning NWC-adviezen en het instellen van een overleggroep. Coördinatiegroep natuurwetenschappelijk onderzoek. Landinrichtingsdienst, 3 maart 1980.
31. Schetsontwerp in Voorbereidingscommissie, discussienotitie t.b.v. de OI-vergadering van februari 1981. Landinrichtingsdienst, provinciale directie Friesland, oktober 1980.
32. Aanwezige en gewenste informatie, voorafgaand aan het uitbrengen van een rapport ex artikel 32, t.b.v. de OI-vergadering van februari 1981, Ing. A. Groeneboom. Landinrichtingsdienst, oktober 1980.
33. Het plaatsen van een gebied op het voorbereidingsschema, t.b.v. de OI-vergadering van februari 1981, ir. J.M. Kestra. Landinrichtingsdienst, 15 oktober 1980.
34. Vastlegging afspraken ambtelijk overleg aangaande inpassing MER in de besluitvorming van de landinrichtingswet (brief van Directie Juridische en Bedrijfsorganisatorische zaken aan Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne d.d. 4 december 1980).
35. Mededelingen OI-vergadering van februari 1981. Landinrichtingsdienst, 13 februari 1981.
36. Voorbereiding van landinrichtingsplannen met behulp van systematische evaluatie van alternatieven, t.b.v. de OI-vergadering (ter kennisname). Landinrichtingsdienst, 23 februari 1981.
37. Enkele notities met betrekking tot het urgentieonderzoek voorbereidingsschema 1981, Afdeling Landinrichting & Afdeling Landbouw-economische Onderzoek. Landinrichtingsdienst 27 februari 1981
38. Interimnota van de subcommissie invoering evaluatiesysteem van de CCC, tweede versie. Landinrichtingsdienst, 27 maart 1981.
39. Voortgang evaluaties, t.b.v. OI-vergadering van april 1981. Landinrichtingsdienst, 31 maart 1981.
40. Wegenstructuurnota: verkenning van de wenselijkheid, opzet en toepassingsmogelijkheden, Afdeling Wegen en Verkeer, D. Regterschot. Landinrichtingsdienst, maart 1981.
41. Mededelingen OI-vergadering van mei 1981. Landinrichtingsdienst, 8 mei 1981.
42. Alternatieven in schetsontwerp en voorontwerp, Subcommissie invoering evaluatiesysteem van de CCC. Landinrichtingsdienst, 9 oktober 1981.
43. Voorbereidingsschema voor landinrichtingsprojecten 1982, circulaire aan de hoofden Landinrichtingsdienst via de HID's. Inspecteur Werken, Landinrichtingsdienst, 16 oktober 1981.

Het eerste stadium is het opstellen van de vier deeladviezen (landbouwstructuuradvies, advies openluchtrecreatie, NWC-advies en advies landschapsbouw). Deze adviezen worden opgesteld door instanties, die voor de desbetreffende terreinen werkzaam zijn. Zij hebben dan ook min of meer het karakter van wensnota's. Zij geven aan in welke richting men, vanuit de verschillende gezichtspunten bezien, de plannen wenst te zien uitgewerkt.

In het schetsontwerp worden vervolgens door de Voorbereidingscommissie inrichtingsalternatieven aangegeven. Daarbij wordt rekening gehouden met de in de deeladviezen genoemde wensen, met de uit de deeladviezen naar voren gekomen knelpunten, met de inhoud van het advies ex artikel 32 en met de planologische randvoorwaarden.

In deze fase van de voorbereiding spelen alternatieven een belangrijke rol. De alternatieven worden geëvalueerd met het doel om de keuze van de in het voorontwerp op te nemen alternatieven te onderbouwen (38).

In het voorontwerp van het plan van voorzieningen worden de meest reële alternatieven en het nulplan uitgewerkt. Het voorontwerp wordt in de inspraak gebracht, tezamen met de evaluatie van de alternatieven van het voorontwerp. Mede op grond van de inspraakresultaten wordt vervolgens één plan van voorzieningen uitgewerkt, waarover stemming plaats zal vinden: het rapport ex artikel 34 van de Ruilverkavelingswet (3).

In tabel 2 zijn de richtlijnen (dd. oktober 1981) ten aanzien van de rapportages (rapport ex artikel 32 t/m rapport ex artikel 34) samengevat.

3. HISTORISCHE ONTWIKKELING VAN DE VOORBEREIDINGSPROCEDURE (afgesloten oktober 1981)

3.1. Inleiding

Als vertrekpunt voor dit historisch overzicht is het jaar 1970 gekozen, het jaar waarin de handleiding tot stand kwam voor het advies ex artikel 32 "nieuwe stijl" (1); nadat deze nieuwe opzet door de Centrale Cultuurtechnische Commissie was vastgesteld, heeft herbezinning plaatsgevonden op de gehele voorbereiding van ruilverkavelingen (2). De voorbereidingsprocedure die we thans kennen, heeft vorm gekregen in de periode vanaf 1970. Een belangrijke rol hierbij is vervuld door de ad hoc-Commissie Voorbereiding en Uitvoering Ruilverkavelingen.

Tabel 2 TAFS GILDENDE RICHTLIJNEN VOOR DE RAPPORTAGES IN DE VOORBEREIDING VAN LANDINRICHTINGSPROJECTEN

[illegible]

Het historisch overzicht is opgebouwd aan de hand van besluiten over veranderingen in de voorbereidingsprocedure, zoals introductie rapport ex artikel 32 "nieuwe stijl", introductie voortontwerp in combinatie met inspraak, introductie werkwijze deeladviezen-schetsontwerp etc.

Van elk van deze gebeurtenissen wordt zoveel mogelijk beschreven, op grond van welke argumenten beslissingen zijn genomen, en wordt een aantal aspecten behandeld: relatie met plannen volgens de Wet op de Ruimtelijke Ordening en met andere relevante ruimtelijke plannen (de "planologie"), de inspraak, de rol van de Voorbereidingscommissie, en dergelijke.

Achtereenvolgens worden in chronologische volgorde behandeld:

- 1970 : introductie rapport ex artikel 32 "nieuwe stijl";
- 1974 : introductie voorontwerp en de daaraan gekoppelde inspraak;
- 1976 : introductie werkwijze deeladviezen-schetsontwerp;
- 1979 : uitwerking van de procedure en inhoud van het schetsontwerp;

3.2. 1970: I n t r o d u c t i e r a p p o r t e x a r t i k e l 32 'n i e u w e s t i j l' (1)

Het rapport ex artikel 32 vervult een tweeledige functie:

1. Het uitbrengen door de CCC aan Gedeputeerde Staten van een met redenen omkleed advies over het al dan niet goedkeuren van de aanvraag tot ruilverkaveling.
2. Het verantwoorden van het in voorbereiding nemen van de desbetreffende ruilverkaveling.

Discussies in de CCC waren aanleiding om aan de adviezen ex artikel 32 meer inhoud te geven en te streven naar een betere onderlinge vergelijkbaarheid ervan. Daartoe werd een handleiding (1970) samengesteld voor de opzet en inhoud van het rapport ex artikel 32, die grotendeels nog steeds geldig is. In tabel 2 is deze beknopt weergegeven.

Het advies mondt uit in de conclusie dat het in voorbereiding nemen van een ruilverkaveling gewenst is, waarbij tevens de doelstellingen worden vermeld die met de ruilverkaveling zullen worden nagestreefd. De verantwoordelijkheid voor het rapport ex artikel 32 berust bij de CCC.

Wat betreft de "planologie" geldt dat deze mede vormgeeft aan de visie op de gewenste ontwikkeling van het gebied. Met name het streekplan geldt daarbij als uitgangspunt.

3.3. 1974: I n t r o d u c t i e v o o r o n t w e r p e n d e d a a r a a n g e k o p p e l d e i n s p r a a k (3)

Het voorontwerp heeft een tweeledige functie:

1. Rapportering aan de Centrale Directie van de Cultuurtechnische Dienst, één jaar voorafgaand aan de indiening van het rapport ex artikel 34. Hierdoor is tijdige toetsing aan het landelijk beleid mogelijk, terwijl tevens kan worden ingespeeld op de beleidswijzigingen. De Centrale Directie krijgt bovendien informatie over de voortgang van de voorbereiding in de provincie, hetgeen van belang is voor de landelijke programmering.
2. Het in gang zetten van de inspraak.

Hiermee zal naast de agrarische bevolking ook de niet-agrarische bevolking in een vroeg stadium betrokken worden bij de discussie over ruilverkavelingsplannen. De inspraak en openbare discussie aan de hand van het voorontwerp dient als aanvulling te worden gezien op de activiteiten van de Voorbereidingscommissie, die zich in de praktijk in veel gevallen heeft ontwikkeld tot een regionaal beleidsvormend orgaan. Ze speelt een essentiële rol bij de planvorming. Bij het takenpakket van de Voorbereidingscommissie behoort ook: het peilen van meningen, het horen van wensen en het geven van voorlichting (3).

Inhoudelijk dient het voorontwerp het niveau te hebben van het rapport ex artikel 34, waarbij, ten behoeve van de inspraak, de presentatie in andere vorm kan plaatsvinden. Inmiddels heeft deze richtlijn geresulteerd in een standaardvormgeving van het voorontwerp.

Ten aanzien van de relatie met de ruimtelijke ordening stelt de CCC dat een maximale onderlinge afstemming van de voorbereiding c.q. herziening van streek- en bestemmingsplannen en de voorbereiding van het ruilverkavelingsplan van toenemend belang is.

3.4. 1976: I n t r o d u c t i e w e r k w i j z e 'd e e l a d - v i e z e n - s c h e t s o n t w e r p' (15)

3.4.1. Discussie over de wenselijkheid van een rapportage tussen het rapport ex artikel 32 en het voorontwerp

De discussie over de wenselijkheid van een tussenrapportage is vrij snel afgerond aan de hand van de ervaringen met het v o o r o n -
d e r z o e k s r a p p o r t . De ad hoc-Commissie Voorbereiding en
Uitvoering Ruilverkavelingen meldt in 1973 dat de vooronderzoeksrap-
porten een vaste plaats hebben gekregen in de voorbereiding. De oor-
spronkelijk sterk onderling verschillende rapporten volgen in grote
trekken de richtlijnen die in 1969 in een officieuze nota zijn gefor-
muleerd (2).

Als functies van een dergelijke tussenrapportage worden genoemd:

- discussiebasis ten behoeve van extern overleg. Alle facetten van
het ruilverkavelingsplan in voorbereiding en een samenvatting van
bestaande kennis en inzichten dienen daartoe te zijn weergegeven;
- duidelijke basis voor het doelgericht verstrekken van opdrachten
aan derden;
- aangrijpingspunt voor specialisten van de Centrale Directie, voor
het inbrengen van specialistische kennis;
- mogelijkheid tot tijdige toetsing van belangrijke beslissingen in
de voorbereiding aan het landelijk beleid;
- informatieoverdracht ten behoeve van de landelijke programmering van
de voorbereiding.

Geconcludeerd wordt dat er voldoende argumenten zijn om een tussen-
tijdse rapportage over de voorbereiding van ruilverkavelingen te hand-
haven.

Het vooronderzoeksrapport werd onder verantwoordelijkheid van de
onderzoeksingenieur samengesteld.

3.4.2. Discussie over de vorm van de rapportage tussen het rapport ex artikel 32 en het voorontwerp

De discussie over de vorm van de tussenrapportage heeft veel voeten in de aarde gehad. Daarbij ging het om de keuze tussen een integraal voorbereidingsrapport (a) of deelrapporten, al dan niet in combinatie met een integraal voorbereidingsrapport (b).

Ad a. Een integraal voorbereidingsrapport

Het integrale voorbereidingsrapport is in de discussie onder een aantal verschillende namen aan de orde geweest: vooronderzoeksrapport, doelstellingennota en voorbereidingsrapport. De uiteindelijke naam is schetsontwerp geworden.

Allereerst het al eerder genoemde v o o r o n d e r z o e k s - r a p p o r t (2), waarin vermeld:

- een analyse van de huidige toestand en van de te verwachten toekomstige ontwikkeling;
- doelstellingen van de ruilverkaveling;
- bespreking en motivering van de noodzakelijk geachte maatregelen;
- economische verantwoording.

Het moment van de tussenrapportage via het vooronderzoeksrapport werd gesteld op ongeveer 1 jaar na het uitbrengen van het rapport ex artikel 32, dat wil zeggen bij een verloop van de voorbereidingsprocedure volgens de richtlijnen, ongeveer 3 jaar voor het indienen van het rapport ex artikel 34 bij de CCC. De werkelijke duur van de voorbereiding was destijds (1973) overigens gemiddeld al circa 7 jaar.

Het vooronderzoeksrapport heeft, schreef men in 1974, een te sterk agrarisch karakter (onvoldoende aandacht voor landschappelijke en natuurwetenschappelijke facetten) en was in veel gevallen wat de cultuurtechnische facetten betreft al een aanzet voor het plan van voorzieningen.

Teneinde deze bezwaren te ondervangen werd aanbevolen het vooronderzoeksrapport te vervangen door een d o e l s t e l l i n g e n - n o t a (4). Verschillen ten opzichte van het vooronderzoeksrapport zijn:

- de doelstellingen dienen, behalve op cultuurtechnische overwegingen, tevens gebaseerd te zijn op het NWC-advies en de visie van het SBB op de landschappelijke structuur (NB: voorbode van het Advies Landschapsbouw);
- de doelstellingen dienen bovendien gebaseerd te zijn op opgestelde plannen in het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening;
- de doelstellingen dienen concreet en in onderling verband te worden geformuleerd.

De doelstellingsnota dient door de Voorbereidingscommissie te worden opgesteld. NB: opgemerkt kan worden dat deze conceptie al grote overeenkomst vertoont met de werkwijze "deeladviezen-schetsontwerp", die ten slotte uit de discussie te voorschijn is gekomen. Slechts het recreatie-advies ontbreekt nog.

In 1975 komt het integrale voorbereidingsrapport opnieuw aan de orde, nu onder de naam `v o o r b e r e i d i n g s r a p p o r t` (5, 6 en 7), het voorbereidingsrapport wordt als vervanger van het vooronderzoeksrapport aangemerkt. Het rapport dient circa 2 jaar na het uitbrengen van het rapport ex artikel 32 en 2 jaar voor het voorontwerp gereed te zijn. Gesteld wordt dat de periode van 2 jaar na het advies ex artikel 32 nodig is voor het formuleren van voldoende onderbouwde concrete landinrichtingsdoelstellingen.

Ten opzichte van de eerder aanbevolen doelstellingsnota zijn er nauwelijks verschillen. Alleen wordt het ontbreken van uitgangspunten voor de recreatie opgeheven.

Aan de bij het vooronderzoeksrapport vermelde functies wordt er voor het voorbereidingsrapport één toegevoegd:

- besluitvorming in de Voorbereidingscommissie en ambtelijk over globale doelstellingen en planconcepties.

Volgens de aanbevolen inhoudsopgave wordt meer aandacht geschonken aan de intergratie van de verschillende sectoren; daarbij wordt gestreefd naar een evenwichtige inbreng van landbouw, natuur en landschap.

Vermeld worden hieromtrent (10, 11, 12, 13):

- de inventarisatie van huidige toestand en de te verwachten ontwikkeling voor de verschillende sectoren afzonderlijk;
- de wenselijkheden ten aanzien van inrichting en beheer voor de verschillende sectoren afzonderlijk;
- de knelpunten als gevolg hiervan tussen de sectoren. Hiermee worden belangentegenstellingen zichtbaar gemaakt.

Ad b. Deelrapporten, al dan niet in combinatie met een integraal voorbereidingsrapport

De mogelijkheid van deelrapporten niet ten behoeve van, maar als vervanging van het integrale voorbereidingsrapport wordt al in 1973 onderkend (2).

De deelrapporten zullen worden uitgebracht over die ontwerpen waarbij zich problemen voordoen. Gedacht wordt aan het afwegen van alternatieven, geheel nieuwe aanpak, voorgestelde beleidswijzigingen, zware financiële gevolgen, en dergelijke.

Het enige argument dat voor de deelrapporten-aanpak wordt gegeven is, dat wellicht tijdsbesparing mogelijk is doordat de deelrapporten slechts naar behoefte zullen worden vervaardigd. Zodoende geen doublures en procedurevertragingen.

Er worden vele argumenten gegeven voor een integraal voorbereidingsrapport *i n c o m b i n a t i e* met deelrapporten naar behoefte (overigens zowel voor als na het integrale rapport samen te stellen):

- het overleg met de beide Centrale Directies (LD en SBB) over de hoofdlijnen van de voorbereiding is eenvoudiger aan de hand van een plan als geheel. Het rapport ex artikel 32 wordt daarvoor een te zwakke basis geacht;
- idem ten aanzien van het overleg en de interne communicatie in de provincie;
- door de toenemende duur van de voorbereidingsprocedure is een tussentijds inzicht in het gehele in voorbereiding zijnde plan zeer gewenst. Hierdoor kan het verdere onderzoek worden gestuurd en kunnen hiaten tijdig worden onderkend.

Een besluit wordt niet genomen.

In 1975 komt deze discussie opnieuw aan de orde (10); over de aard van de deelrapporten is inmiddels meer duidelijkheid gekomen. Naast het al bestaande NWC-advies wordt gedacht aan een landbouwstructuuradvies, een recreatie-advies en een advies landschapsbouw; het accent ligt sterk op het formuleren van wensenprogramma's: claimnota's.

Opgemerkt wordt dat voor een duidelijk meespelen van de belangen van natuur en landschap bij de planvorming, participatie noodzakelijk is van de beleidsbepalende instanties. Deze rol wordt in de voorbereiding van landinrichtingsprojecten vervuld door de Natuurbeschermingsconsulent en de Landschapsconsulent van het Staatsbosbeheer.

Bij de beschrijving van het integrale voorbereidingsrapport valt op, dat daarbij de informatie uit deze claimnota's impliciet aanwezig wordt verondersteld. De discussie gaat daardoor in feite om de keuze tussen of een integraal voorbereidingsrapport gebaseerd op claimnota's, of alleen claimnota's.

Gezien de al in 1973 uitgesproken duidelijke behoefte aan een integraal rapport in een vroeg stadium van de voorbereiding ligt het voor de hand, dat voor de eerste mogelijkheid gekozen wordt. Aan de argumenten uit 1973 wordt er nog een toegevoegd:

- het integrale rapport is gericht op synthese. Getracht wordt belang-entegenstellingen zichtbaar te maken en zo mogelijk oplossingen aan te geven, waarbij het "verharden" van standpunten zo mogelijk moet worden vermeden (10).

3.4.3. Omschrijving van de werkwijze deeladviezen-schetsontwerp van 1976

In 1976 wordt de werkwijze 'deeladviezen-schetsontwerp' tenslotte officieel ingevoerd.

De deeladviezen worden als volgt getypeerd:

- landbouwstructuuradvies: wensenprogramma landbouw, zeer gedetailleerd;
- recreatie-advies: wensenprogramma openluchtrecreatie;
- NWC-advies: wetenschappelijke advisering ten aanzien van de gewenste maatregelen ten aanzien van natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden, qua detailleringsniveau aansluitend bij het landbouwstructuuradvies;

- advies landschapsbouw: visie op de waarden en mogelijke ontwikkeling van het landschap en de daarmee samenhangende uitgangspunten voor toekomstige inrichtingsactiviteiten, schetsmatig aangegeven.

De deeladviezen dienen 2 jaar na het uitbrengen van het rapport ex artikel 32 gereed te zijn.

Verdere richtlijnen ten aanzien van de deeladviezen zijn weergegeven in een reeks notities, die vanaf 1976 hierover zijn verschenen; in tabel 2 zijn de richtlijnen (oktober 1981) in schema-vorm weergegeven.

In het schetsontwerp, het integrale voorbereidingsrapport, dienen de knelpunten te worden aangegeven die het gevolg zijn van de wensenprogramma's voor landbouw, natuurbehoud, landschapsbouw en openlucht-recreatie. Hetzelfde geldt voor de verkeersproblematiek en voor de waterhuishouding, voor zover niet al inbegrepen in de eerder genoemde nota's.

Het schetsontwerp moet gericht zijn op synthese van deze belangen, waarbij aan de relatie met de voor het planologisch beleid verantwoordelijke instanties en met de wensen welke in het gebied leven bijzondere aandacht wordt besteed. Getracht moet worden mogelijke oplossingen schetsmatig aan te geven en een indruk te geven van de consequenties van de verschillende alternatieven dan wel van het voorgestelde alternatief.

Het schetsontwerp valt anders dan het vooronderzoeksrapport, onder de verantwoordelijkheid van de Voorbereidingscommissie; de plaats in de procedure is circa 2½ jaar na het uitbrengen van het advies ex artikel 32 en circa 2 jaar voor het uitbrengen van het voorontwerp.

3.5. 1979: U i t w e r k i n g v a n d e p r o c e d u r e e n i n h o u d v a n h e t s c h e t s o n t w e r p (2)

Tussen 1976 en 1979 heeft een nadere bezinning over het schetsontwerp plaatsgevonden. Aan de orde daarbij was de status (ambtelijk stuk versus stuk van de Voorbereidingscommissie) en, in samenhang hiermee, de inhoud (een gedegen studierapport met essentiële alternatieven versus een meer beleidsmatig bepaald rapport). Parallel hieraan werden als tijdsduur respectievelijk 2 jaar (waarna voorontwerp in circa 1½ jaar) en ½ jaar (waarna voorontwerp in circa 2 jaar) voorgesteld (27).

Met als belangrijkste argument de zeggenschap van de Voorbereidingscommissie, werd de opzet van 1976 gehandhaafd, dat wil zeggen dat het schetsontwerp een stuk van de Voorbereidingscommissie bleef en circa $\frac{1}{2}$ jaar na de deeladviezen gereed moest zijn.

Nieuwe elementen zijn:

- de toevoeging van een hoofdstuk aanbevelingen voor het voorontwerp. Hierin dient te worden aangegeven welk alternatief of welke alternatieve plannen in het voorontwerp moeten worden verwerkt;
- een nadere regeling van de verdeling van taken en bevoegdheden. De rol van de Landschapsconsulent van het SBB bij het ontwikkelen van het schetsontwerp is uitgebreider geworden.

In tabel 2 zijn de richtlijnen ten aanzien van het schetsontwerp in het kort weergegeven.

4. RECENTE ONTWIKKELINGEN

1. Toegenomen aandacht voor het rapport ex artikel 32, in het bijzonder ten aanzien van de evenwichtigheid van de te behandelen deelbelangen

In een circulaire van de Inspecteur Werken (43) wordt evenwichtige presentatie verplicht gesteld, waarbij verwezen wordt naar de inhoud van de adviezen ex artikel 32 die in 1981 op het voorbereidingsschema zijn geplaatst.

2. Voortgaande discussie over doel en opzet van het schetsontwerp

Dat de discussie over doel en opzet van het schetsontwerp niet stilstaat, blijkt onder meer uit de discussie in de onderzoeksingenieursvergadering van februari 1981 (31), waarin de functie van de Voorbereidingscommissie bij het tot stand komen van het schetsontwerp aan de orde was. De vraag was of het schetsontwerp tot stand dient te komen in nauwe samenwerking met de Voorbereidingscommissie (hetgeen overeenkomt met de globale richtlijnen) of dat het schetsontwerp beter ambtelijk kan worden voorbereid, waarna de commissie er haar commentaar op geeft.

Gesignaleerd werden onder andere de volgende problemen bij een nauwe betrokkenheid van de Voorbereidingscommissie:

- de bereidheid om in alternatieven te denken is niet altijd aanwezig. Soms is alleen het landbouwkundig optimale aanvaardbaar;
- de Voorbereidingscommissie is sterker verbonden met de schetsontwerp-alternatieven, waardoor bijstelling door bijvoorbeeld de secretaris van de CCC als kritiek gezien zal worden op eigen werk;
- sommige elementen van de schetsontwerpalternatieven zijn eigenlijk niet een zaak van de Voorbereidingscommissie maar van het bestuurlijk overleg van de betrokken overheden. Wanneer bijvoorbeeld nog onvoldoende duidelijkheid bestaat over het gewicht dat aan doelstellingen moet worden gegeven is het ongewenst dat de Voorbereidingscommissie zich daarover uitspreekt.

Een ander steeds terugkerend discussiepunt is de noodzaak van een schetsontwerp voor relatief eenvoudige blokken. Gesteld wordt wel dat in sommige gevallen het schetsontwerpstadium kan worden overgeslagen.

3. Alternatieven in schetsontwerp en voorontwerp

Naar aanleiding van de gebleken behoefte aan een bezinning op de opzet van alternatieven en op basis van ervaringen in een aantal ruilverkavelingen in voorbereiding wordt een aantal conclusies geformuleerd (42).

Ten aanzien van a l t e r n a t i e v e n i n h e t s c h e t s - o n t w e r p :

- integrale alternatieven verdienen de voorkeur boven sector-alternatieven (alternatieven met betrekking tot bijv. één inrichtingsaspect). Het idee van sectoralternatieven blijkt in de praktijk niet te realiseren; een verandering in een onderdeel van het plan leidt tot aanpassingen in andere onderdelen van het plan, en brengt andere effecten op sociaal gebied en op natuur en landschap met zich mee;
- het aantal alternatieven moet beperkt blijven;

- de alternatieven moeten qua aard en omvang van de verschillende inrichtingsmaatregelen duidelijk verschillen. Alleen dan kunnen zij hun functie vervullen dat wil zeggen inzicht geven in de kosten en de gevolgen van het meer of minder nadruk leggen op de verschillende doelstellingen. In de praktijk zijn grenzen gesteld aan de omvang van de bandbreedte, voornamelijk door de geldende planologische voorschriften. De Voorbereidingscommissie dient de bandbreedte binnen de gestelde grenzen volledig te benutten.

Ten aanzien van a l t e r n a t i e v e n i n h e t v o o r -
o n t w e r p :

- ook hier verdienen integrale alternatieven de voorkeur;
- de keuze van de alternatieven in het voorontwerp dient gemotiveerd te worden aan de hand van de alternatieven in het schetsontwerp, en de evaluaties daarvan; de alternatieven hoeven echter niet exact gelijk te zijn aan alternatieven van het schetsontwerp;
- de alternatieven kunnen worden onderscheiden op basis van inrichtingsniveau en intensiteit van het gebruik of beheer;
- alle alternatieven dienen te voldoen aan de rendementseisen, die in het Structuurschema voor de Landinrichting worden genoemd;
- indien de oppervlakte relatienotagebied nog niet planologisch of anderszins is vastgelegd, maar (mede) in het kader van het landinrichtingsplan wordt vastgesteld, dan zullen er alternatieven dienen te komen voor wat betreft de oppervlakte relatienotagebied;
- de Voorbereidingscommissie kan in het voorontwerp gemotiveerd een voorkeur uitspreken voor één van de in het voorontwerp opgenomen alternatieven.

4. Inpassing HELP-evaluatie in de voorbereidingsprocedure

Na het aanvaarden door de CCC van het HELP-evaluatiesysteem als basis voor in de toekomst uit te voeren evaluaties (1978), is de Subcommissie Invoering Evaluatiesystemen ingesteld met de opdracht de toepassing van het nieuwe evaluatiesysteem te begeleiden. Op verzoek van de CCC zijn proefevaluaties verricht van de voorontwerpen van de ruilverkavelingen Velden, Sauwerd en Eemland. Voorjaar 1981 is aangegeven op welke plaatsen in de voorbereidingsprocedure de HELP-evaluatie dient te worden gebruikt (36).

De eerste keer is bij de alternatieven in het schetsontwerp. De gekozen alternatieven waarvan het nulplan er één is, worden geëvalueerd met het HELP-systeem. Vervolgens worden de alternatieven van het voorontwerp en tenslotte het definitieve plan eveneens voorzien van effectenbeschrijving volgens het HELP-systeem.

Met deze drie-traps toepassing wordt beoogd het proces van evaluerend ontwerpen gestalte te geven (38).

5. Ontwerp-Landinrichtingswet

Voor dit onderzoek naar de werkwijze 'deeladviezen-schetsontwerp' als onderdeel van de voorbereiding van landinrichtingsprojecten, is vooral van belang welke 'planstadia' deel uitmaken van de voorbereiding volgens de ontwerp-Landinrichtingswet. De volgende planstadia zijn genoemd:

- De zienswijze van de Centrale Landinrichtingscommissie (CLC) omtrent het verzoek om landinrichting in voorbereiding te nemen. Deze zienswijze wordt weergegeven in het rapport ex artikel 25 van de ontwerp-Landinrichtingswet. De zienswijze bevat de motivering van het al dan niet wenselijk zijn van landinrichting, en zo ja van de gewenste vorm (herinrichting of ruilverkaveling).
 - Een indicatie van de wijze waarop de voorbereiding ter hand wordt genomen, weer te geven in het rapport ex artikel 19 van de ontwerp-Landinrichtingswet. Dit rapport wordt uitgebracht gelijktijdig met het vaststellen van het voorbereidingsschema.
 - De keuze tussen ruilverkaveling en herinrichting wordt gemaakt, en de doelstellingen van de landinrichting worden aangegeven. Het rapport ex artikel 32 van de Ruilverkavelingswet kan worden beschouwd als een tussenvorm van het rapport ex artikel 19.
 - (Voorontwerp-)landinrichtingsprogramma
Doelstellingen van het project, een globale aanduiding van uitgangspunten en te treffen maatregelen en voorzieningen, met hun gevolgen. In het voorontwerp bestaat de mogelijkheid van alternatieven.
- NB. Voorjaar 1983 is een wijziging van de ontwerp-Landinrichtingswet voorgesteld, inhoudende de procedure van vereenvoudigde voorbereiding voor bepaalde projecten. Hierbij vervalt het programma en dus ook het voorontwerp-programma.

- (Voorontwerp-)landinrichtingsplan

Een uitgewerkt inrichtingsplan. In het voorontwerp bestaat de mogelijkheid van alternatieven.

Vragenlijst enquête werkwijze deeladviezen-schetsontwerp

Vragen met betrekking tot de deeladviezen			Projecten			
			1	2	3	etc.
INHOUD EN BETEKENIS VAN DE DEELADVIEZEN						
1. Vragen m.b.t. de volwaardigheid van de deeladviezen afzonderlijk:						
1a. In welke mate worden sectorwensen vermeld?						
	ad landbouw-structuuradvies	1. onvoldoende 2. voldoende 3. voldoende, zoveel mogelijk gelokaliseerd				
	ad recreatieadvies	1. onvoldoende 2. voldoende 3. voldoende, zoveel mogelijk gelokaliseerd				
	ad NWC-advies	1. onvoldoende 2. voldoende 3. voldoende, zoveel mogelijk gelokaliseerd				
	ad advies landschapsbouw	1. onvoldoende 2. voldoende 3. voldoende, zoveel mogelijk gelokaliseerd				
1b. In welke mate zijn de wensen in de deeladviezen onversneden?						
	ad landbouw-structuuradvies	1. onversneden 2. onversneden, maar wel gerelateerd aan wensen overige sectoren 3. gericht op compromissen/haalbaarheid				
	ad recreatieadvies	1. onversneden 2. onversneden, maar wel gerelateerd aan wensen overige sectoren 3. gericht op compromissen/haalbaarheid				
	ad NWC-advies	1. onversneden 2. onversneden, maar wel gerelateerd aan wensen overige sectoren 3. gericht op compromissen/haalbaarheid				
	ad advies landschapsbouw	1. onversneden 2. onversneden, maar wel gerelateerd aan wensen overige sectoren 3. gericht op compromissen/haalbaarheid				
1c. Is de sector-analyse, gelet op de aard van het project, voldoende/onvoldoende?						
	ad landbouw-structuuradvies	1. voldoende 2. onvoldoende				
	ad recreatieadvies	1. voldoende 2. onvoldoende				
	ad NWC-advies	1. voldoende 2. onvoldoende				
	ad advies landschapsbouw	1. voldoende 2. onvoldoende				
2. Zijn alle deeladviezen onderling in voldoende mate gelijkwaardig/niet gelijkwaardig en/of bruikbaar/niet bruikbaar?						
De gelijkwaardigheid kan afgemeten worden met de criteria van vraag 1.			1. niet alle deeladviezen in voldoende mate gelijkwaardig en niet bruikbaar voor de planvorming 2. idem, wel bruikbaar voor de planvorming 3. alle deeladviezen zijn in voldoende mate gelijkwaardig en bruikbaar			
3. Vragen m.b.t. het landbouwstructuuradvies						
3a. Zijn de geformuleerde wensen in het landbouwstructuuradvies vertaald in een min of meer afgewogen inrichtingsplan?			1. ja 2. nee			
3b. Zo ja, welke afweging is gemaakt?			1. economische afweging (technisch optimum versus economisch haalbaar) 2. afweging t.o.v. andere sectoren 3. combinatie van 1. en 2.			
4. Hoe typeert u de benadering van het landschap in het advies landschapsbouw?						
			1. functioneel, d.w.z. de wensen van andere sectoren vormen mede het uitgangspunt voor de landschapswensen 2. sectoraal, tegengesteld aan 1.			

				1	2	3	etc.	
5. Vragen m.b.t. de werkwijze in de vier deeladviezen:								
5a. In welke mate komen de relaties tussen de sectoren aan de orde?		1. voldoende						
		2. matig						
		3. onvoldoende						
5b. Komen er sectoren in de vier deeladviezen onvoldoende aan de orde? Zo ja, welke?		1. nee						
		2. ja, infrastructuur						
		3. ja, wonen						
		4. ja overig						
5c. Dienen deeladviezen te worden toegevoegd ten aanzien van:								
	1. sectoren die in de vier deeladviezen onvoldoende aan de orde komen (zie bij b)		1. ja					
			2. nee					
	2. basisinformatie, van belang voor meerdere belangen		1. ja					
			2. nee					
	3. planologische aspecten		1. ja					
			2. nee					
	4. Relatienota		1. ja					
			2. nee					
	OVERIGE ASPECTEN MET BETREKKING TOT DE DEELADVIEZEN							
	6. Vragen m.b.t. het opstellen en vaststellen van de deeladviezen							
	6a. Door wie worden de deeladviezen opgesteld en vastgesteld?	ad landbouw-structuuradvies	1. afdeling onderzoek LD stelt op					
2. afdeling onderzoek LD stelt op in samenwerking met PDBO								
3. afdeling onderzoek LD stelt vast								
4. PDBO stelt vast								
6b. Hoe omschrijft u de rol van de Voorbereidingscommissie t.a.v. de vier deeladviezen (meerdere antwoorden per project mogelijk)?	ad recreatieadvies	1. afdeling onderzoek LD stelt op						
		2. afdeling onderzoek LD stelt op in samenwerking met COR						
		3. COR stelt op						
		4. partikulier bureau stelt op						
		5. afdeling onderzoek LD stelt vast						
		6. COR stelt vast						
	ad advies landschapsbouw	1. SBB provinciaal stelt op						
		2. SBB provinciaal stelt op in samenwerking met SBB Utrecht						
		3. SBB Utrecht stelt op						
		4. partikulier bureau stelt op						
	ad landbouw-structuuradvies	1. neemt voor kennisgeving aan						
		2. geeft commentaar						
		3. geeft eigen inbreng						
	ad recreatieadvies	1. neemt voor kennisgeving aan						
		2. geeft commentaar						
		3. geeft eigen inbreng						
	ad NWC-advies	1. neemt voor kennisgeving aan						
		2. geeft commentaar						
		3. geeft eigen inbreng						
	ad advies landschapsbouw	1. neemt voor kennisgeving aan						
		2. geeft commentaar						
		3. geeft eigen inbreng						
7. In geval van duidelijke vertraging in het gereedkomen van de deeladviezen kunt u dan een typering geven van de vertragingsoorzaken?								
	ad landbouw-structuuradvies	1. niet relevant						
		2. menskracht						
		3. gegevens						
		4. organisatie						
		5. overige						
	ad recreatieadvies	1. niet relevant						
		2. menskracht						
		3. gegevens						
		4. organisatie						
		5. overige						
	ad NWC-advies	1. niet relevant						
		2. menskracht						
		3. gegevens						
		4. organisatie						
		5. overige						
	ad advies landschapsbouw	1. niet relevant						
		2. menskracht						
		3. gegevens						
		4. organisatie						
		5. overige						

66

Vragen met betrekking tot het schetsontwerp		Projecten			
		1	2	3	etc.
ABSTRACTIENIVEAU					
8. Vragen m.b.t. het abstractieniveau van het schetsontwerp					
8a. Hoe concreet is eventuele peilverlaging aangegeven?	1. peilverlaging wordt genoemd 2. peilverlaging wordt aangeduid in cm (verbaal) 3. zeer globaal peilenplan (kaart) 4. peilenplan				
8b. Hoe concreet zijn de relatienotagebieden aangegeven?	1. geen relatienotagebied aanwezig 2. geen aanduiding van het relatienotagebied 3. aanduiding oppervlakte beheers- en reservaatgebied samen 4. aanduiding lokatie beheers- en reservaatgebied samen 5. aanduiding oppervlakte beheersgebied 6. aanduiding lokatie beheersgebied 7. aanduiding oppervlakte reservaatgebied 8. aanduiding lokatie reservaatgebied				
8c. Hoe concreet zijn eventuele boerderijverplaatsingen aangegeven?	1. geen boerderijverplaatsing aanwezig 2. geen aanduiding 3. aanduiding aantal 4. aanduiding aantal, lokatie in stroken 5. aanduiding aantal, meer exacte plaatsaanduiding				
8d. Hoe worden inrichtingsmaatregelen (bv. kavelinrichting aangeduid)?	1. geen aanduiding 2. naar aard, niet gelokaliseerd 3. naar aard, wel gelokaliseerd 4. naar niveau, niet gelokaliseerd 5. naar niveau, wel gelokaliseerd				
8e. Hoe worden structuurbepalende landschapselementen aangeduid?	1. verbaal 2. schetsmatig, in stroken 3. exact				
8f. Hoe worden natuurelementen aangeduid?	1. verbaal 2. schetsmatig 3. exact				
8g. Hoe worden recreatie-elementen aangeduid?	1. verbaal 2. schetsmatig 3. exact				
9. Vragen m.b.t. de aanwezigheid van het schetsontwerp					
9a. Wordt voor dit project een schetsontwerp gemaakt?	1. ja 2. nee				
9b. Acht u, gezien de in dit gebied aanwezig problematiek het stadium van het schetsontwerp een zinvol onderdeel van de procedure?	1. ja 2. nee				
9c. In geval van nee, kunt u een motivering aangeven?	1. simpel gebied 2. overig				
WERKWIJZE					
10. Waarop is de planvorming gericht?	1. keuzemogelijkheden 2. één plan				
11. Kunt u per project een globale stapsgewijze werkwijze aangeven?					
Project 1:					
Project 2:					
Project 3:					
Etc.					

Vervolg vragen met betrekking tot het schetsontwerp		Projecten			
		1	2	3	etc.
12. Omvat deze werkwijze alle bekende knelpunten	1. ja 2. nee				
13. Zijn alternatieven onderscheiden, hoeveel?	1. aantal alternatieven (geen=1)				
14. Op basis van welke factoren zijn alternatieven onderscheiden	ad relatienota 1. oppervlakte relatienotagebied 2. ligging relatienotagebied				
	ad boerderijen 3. aantal te verplaatsen boerderijen 4. ligging te verplaatsen boerderijen				
	ad waterbeheers. 5. verschillende peilen 6. aantal gemalen in samenhang met grootte 7. plaats gemalen				
	ad inrichtings-niveau 8. kavelgrootte/perceelsgrootte 9. grenzen 10. kosten				
	ad ontsluiting 11. constructie 12. wegnnet				
	ad algemeen 13. grondverwerving 14. overige				
15. Vragen m.b.t. de evaluatie					
15a. Kan gesproken worden van een wezenlijke bijdrage van de HELP of een vergelijkbare vorm van evaluatie tijdens het planvormingsproces?	1. ja 2. nee				
15b. Zo ja, kunt u deze bijdrage typeren?	1. verbetering/onderbouwing van inzichten (haalbaarheid) 2. bijdragend aan plan(alternatieven) 3. overig				
16. Vragen m.b.t. methodische analyses					
16a. Kan gesproken worden van een wezenlijke bijdrage van één of meer methodische analyses?	1. ja 2. nee				
16b. Zo ja, kunt u deze bijdrage typeren?	ad toedelingsonderzoek 1. methode Kik 2. methode ATOR				
	ad waterbeheers. 1. geen analyses 2. weinig analyses 3. veel analyses				
	ad ontsluiting 1. geen analyses 2. weinig analyses 3. veel analyses				
	ad overige 1. recreatieve vraag/aanbod-analyses 2. relatiestudies 3. overige analyses				
17. Zijn de volgende onderdelen in het schetsontwerprapport opgenomen en door wie zijn deze geschreven? (Wilt u in de kolommen aangeven met d indien geschreven door de districtsingenieur en/of met o indien geschreven door de onderzoeksingenieur)					
	1. samenvatting 4 adviezen inclusief knelpunten per sectoradvies 2. knelpunten tussen sectoren/adviezen 3. hoofdstuk/paragraaf werkwijze 4. resultaten van analyses t.b.v. de planvorming 5. beschrijving inrichtingsalternatieven 6. beschrijving evaluatie-resultaten				
OVERIGE ASPECTEN MET BETREKKING TOT DE SCHETSONTWERPFASE					
18. Kunt u de inbreng van de diverse betrokkenen bij het schetsontwerp globaal aangeven?					
g = geen inbreng w = weinig inbreng v = veel inbreng	1. districtsingenieur 2. onderzoeksingenieur 3. SBB-NB-consulent 4. SBB-LB-consulent 5. PDBO 6. COR 7. ambtelijke projectgroep 8. Voorbereidingscommissie				

Vervolg vragen met betrekking tot het schetsontwerp		Projecten			
		1	2	3	etc.
19. Voor een goed en integraal resultaat is een goede samenwerking tussen de betrokken diensten o.i. noodzakelijk. Welke van de hiernaast te noemen factoren acht u in dit verband beperkend voor dit project?	1. geen beperkende factoren aanwezig				
	2. afwezigheid ambtelijke projectgroep				
	3. beschikbare menskracht diensten				
	4. onduidelijkheid t.a.v. bevoegdheden				
	5. overige				
20. Hoe typeert u de relatie tussen ruimtelijke ordeningsplannen en het schetsontwerp?	ad streekplan	1. landinrichting primair			
		2. wisselwerking landinrichting-ruimtelijke ordening			
		3. ruimtelijke ordening primair			
	ad bestemmingsplan	1. landinrichting primair			
		2. wisselwerking landinrichting-ruimtelijke ordening			
		3. ruimtelijke ordening primair			
21. Vragen m.b.t. voorlichting en inspraak					
21a. Als er voorlichting/inspraak t.a.v. het schetsontwerp is geweest wilt u dit dan in de kolommen aangeven?	1. voorlichting				
	2. inspraak				
21b. Indien u voorlichting/inspraak bij het schetsontwerp gewenst acht, wilt u dit dan in de kolommen aangeven?	1. voorlichting				
	2. inspraak				

RESULTATEN ENQUÊTE WERKWIJZE DEELADVIEZEN-SCHETSONTWERP (zomer 1981)

De enquête betreft 28 landinrichtingsprojecten in voorbereiding (zie tabel 1). Uit tabel 1 blijkt tevens de verdeling van de projecten over de provincies.

Omdat er bij de beantwoording van de vragen een duidelijke overeenkomst is gebleken tussen de projecten per provincie, hebben provincies met veel projecten een sterke invloed op de uitkomsten (met name Friesland, met 7 projecten). Waar nodig is hiermee met de conclusievorming rekening gehouden.

De beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden door de onderzoeksingenieurs; deze hebben hiertoe in sommige gevallen contact gehad met districtmedewerkers.

De vragen 1 tot en met 7 hebben betrekking op de deeladviezen, de vragen 8 tot en met 21 betreffen het schetsontwerp.

1. Vragen met betrekking tot de volwaardigheid van de deeladviezen afzonderlijk.

1a. In welke mate worden sectorwensen vervuld?

Tabel 2. Vermelding sectorwensen in de deeladviezen

	Landbouw structuur advies		Recreatie- advies		NWC- advies		Advies- landschaps- bouw		Totaal	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
niet ingevuld	1		1		0		1		3	
onvoldoende	0	0	9	33	4	14	2	7	15	14
voldoende	8	30	5	18	12	43	13	48	38	35
voldoende, zoveel moge- lijk geloka- liseerd	19	70	13	48	12	43	12	44	56	51
	27	100%	27	100%	28	100%	27	100%	109	100%

Tabel 1. De 28 in de enquête betrokken projecten

Provincie	Projecten	Oppervlakte (ha)	Goedkeuring van het advies ex artikel 32 door GS	Landbouwstructuuradvies vastgesteld door PRBO	Verzendingsadvies recreatieadvies naar LD	Verzendingsadvies NWC-advies naar LD	Verzendingsadvies land-schapsbouw naar LD	Schetsontwerp gereed (dd. mei 1981)	Voorontwerp gereed (dd. mei 1981)	Goedkeuring van het advies ex artikel 32 door GS tot laatste deeladvies
Groningen	Sauwerd	6 150	1971	1977	1977	1977	1977	1979		6
Friesland	Terschelling	1 200	1976	1977	1977			1977	1981	1
	Midden-Opsterland	10 000	1972	1977	1979	1977	1977			7
	Kollumerland	9 900	1973	1978	1979	1978	1978		1980	6
	Wonseradeel-zuid	9 000	1975	1977	1978	1977	1977			3
	Wymbritseradeel	8 500	1977	1979	1979	1978	1979			2
	Echtener en Grote Veenpolder	7 700	1975	1978	1980	1978	1980			5
Overijssel	Baarderadeel	10 700	1978	1981	1981	1980	1981			3
	Den Ham	4 700	1973	1979	1979	1976	1978			6
Gelderland	Marshoek-Hoonhorst	3 000	1979	1980	1980	1979	1979			1
	Laren	5 170	1975	1977	1977	1977	1977	1978	1979	2
	Winterswijk-west	8 770	1969	1977	1977	1976	1977	1978	1979	8
	Brummen-Voorst	8 600	1971	1977	1976	1977	1978			7
Utrecht	Schalkwijk	3 500	1978	1979	1979	1979	1980			2
	Eemland	7 500	1976	1978	1978	1977	1978			2
Noord-Holland	Schagerkogge	4 090	1971	1977	1977	1977	1977	1979		7
	Limmen-Heiloo	2 200	1970	1979	1979	1978	1979			9
Zuid-Holland	Driebruggen	8 000	1974	1979	1979	1977	1978			5
Zeeland	Wolphaartsdijk	2 850	1977	1979	1978	1979	1978		1980	2
	Yerseke-Moer	1 500	1978	1981	1980	1980	1981			3
Noord-Brabant	Haagsche Beemden-Oost	760	1978	1979	1979	1978	1980	1980	1980	2
	Etten-Leur-Rucphen	6 600	1975	1978	1978	1978	1979	1979	1980	4
	Alphen en Riel	4 100	1977	1979	1980	1978	1980			3
	Zundert	7 850	1978	1981	1980	1981	1980			3
	Velden	1 300	1972	1977	1977	1977	1977	1978	1979	5
Limburg	Beesel-Swalmen	3 300	1973	1978	1979	1977	1979	1981		6
	Melderslo	7 200	1975	1979	1979	1978	1978			4
	Land van Thorn	4 800	1976	1979	1980	1978	1977			4
										119/28 = 4½

- Conclusies: - het landbouwstructuuradvies wordt door de onderzoeksingenieurs zeer positief beoordeeld, ook ten aanzien van de concreetheid
- het advies landschapsbouw (92% voldoende), het NWC-advies (86% voldoende) en het recreatie-advies (67% voldoende) vormen in deze volgorde een reeks met een afnemende positief uitvallende beoordeling
- de mate waarin wensen gelokaliseerd worden aangeduid is in recreatie-advies, NWC-advies en advies landschapsbouw gelijk.

1b. In welke mate zijn de wensen in de deeladviezen onversneden?

Tabel 2. Onversnedenheid van de sectorwensen in de deeladviezen

	Landbouw- structuur advies		Recreatie- advies		NWC- advies		Advies landschaps- bouw		Totaal	
	aantal %		aantal %		aantal %		aantal %		aantal %	
niet ingevuld	0		3		1		3		7	
onversneden	11	39	4	16	13	48	4	16	32	30
onversneden maar wel gerelateerd aan wensen overige sec- toren	5	18	4	16	12	44	16	64	37	35
gericht op compromis- sen/haal- baarheid	12	43	17	68	2	7	5	20	36	34
	28	100%	25	100%	27	100%	25	100%	105	100%

- Conclusies: - het landbouwstructuuradvies wordt door de onderzoeksingenieurs in gelijke mate onversneden c.q. gericht op compromissen/haalbaarheid geacht
- het recreatie-advies wordt overwegend gericht op compromissen/haalbaarheid geacht

- het NWC-advies wordt in belangrijke mate onversneden geacht
- het advies landschapsbouw wordt in hoofdzaak onversneden maar wel gerelateerd aan wensen overige sectoren geacht
- met name wensen in het recreatie-advies en het advies landschapsbouw zijn gericht op geïntegreerde planvorming (beide 84% in de antwoordcategorieën onversneden maar wel gerelateerd aan wensen overige sectoren en gericht op compromissen/haalbaarheid).

Van de landbouwstructuuradviezen is ruim 61% gericht op geïntegreerde planvorming; bij de NWC-adviezen is dit percentage slechts 51%.

1c. Is de sector-analyse, gelet op de aard van het project voldoende of niet voldoende?

Tabel 3. Kwaliteit van de sectoranalyses in de deeladviezen

	Landbouw- structuur- advies		Recreatie- advies		NWC- advies		Advies- landschaps- bouw		Totaal	
	aantal %		aantal %		aantal %		aantal %		aantal %	
niet ingevuld	0		0		4		1		5	
voldoende	28	100	18	64	20	83	21	78	87	81
onvoldoende	0		10	36	4	17	6	22	20	19
	28	100%	28	100%	24	100%	27	100%	107	100%

Conclusies: - men is in het algemeen zeer tevreden met de sectoranalyse in het landbouwstructuuradvies

- in de volgorde NWC-advies - advies landschapsbouw - recreatie-advies wordt de beoordeling van de sectoranalyses minder positief
- een op de drie recreatie-adviezen wordt onvoldoende geacht
- het oordeel over de sectoranalyses loopt parallel aan het oordeel over het vermelden van sectorwensen (vraag 1a).

2. Zijn alle deeladviezen onderling in voldoende mate gelijkwaardig/niet gelijkwaardig en/of bruikbaar/niet bruikbaar?
De gelijkwaardigheid kan gemeten worden aan de criteria van vraag 1.

Tabel 4 . Gelijkwaardigheid/bruikbaarheid van de deeladviezen

- niet alle deeladviezen in voldoende mate gelijkwaardig en bruikbaar voor de planvorming	3	11%
- niet alle deeladviezen in voldoende mate gelijkwaardig en wel bruikbaar voor de planvorming	23	82%
- alle deeladviezen in voldoende mate gelijkwaardig en bruikbaar	2	7%
	28	100%

Conclusie: ondanks dat in overtuigende mate de deeladviezen niet voldoende gelijkwaardig worden geacht is men bij veruit de meeste van deze projecten van oordeel dat toch een belangrijk aandeel aan de planvorming kan worden geleverd.

3. Vragen met betrekking tot het landbouwstructuuradvies

- 3a. Zijn de geformuleerde wensen in het landbouwstructuuradvies vertaald in een min of meer afgewogen inrichtingsplan?

Tabel 5. Aanwezigheid inrichtingsplan in landbouwstructuuradviezen

niet ingevuld:	1	
ja	20	74%
nee	7	26%
	27	100%

Conclusie: in circa 3/4 van de projecten gaat het landbouwstructuuradvies vergezeld van een inrichtingsplan.

3b. Zo ja, welke afweging is gemaakt?

Tabel 6. Afweging in landbouwstructuuradviezen

niet ingevuld		
economische afweging (technisch optimum versus economisch haalbaar)	16	80%
afweging ten opzichte van andere sectoren	0	0%
combinatie	4	20%
	20	100%

Conclusies: - incidenteel wordt al een op integratie gerichte schets
gepresenteerd
- in alle gevallen is een economische grondslag aanwezig.

4. Hoe typeert U de benadering van het landschap in het advies
landschapsbouw?

Tabel 7. Benadering van het landschap in adviezen landschapsbouw

niet ingevuld	1	
functioneel	23	85%
sectoraal, tegengestelde van functioneel	4	15%
	27	100%

Conclusie: in 85% van de adviezen landschapsbouw wordt door de onderzoeksingenieurs de functionele benadering herkend, dat wil zeggen dat de wensen vanuit de andere sectoren als basis worden genomen.

5. Vragen met betrekking tot de werkwijze in de vier deeladviezen

5a. In welke mate komen de relaties tussen de sectoren aan de orde?

Tabel 8. Relaties tussen sectoren in deeladviezen

niet ingevuld	1	
voldoende	8	30%
matig	7	26%
onvoldoende	12	44%
	27	100%

Conclusie: in slechts 30% van de projecten is men tevreden over de inbreng van relaties tussen de sectoren in de deeladviezen. Er kan hier dus zeker wat verbeterd worden.

5b. Komen er sectoren in de vier deeladviezen onvoldoende aan de orde? Zo ja, welke?

Tabel 9. Behandeling van de sectoren in deeladviezen

niet ingevuld	2	
nee	12	46%
ja	14	54%
	26	100%

Bij de 14 projecten worden genoemd: infrastructuur (8x), cultuurhistorie (7x), wonen (3x) en overige (3x)

Conclusie: in ruim de helft van de projecten oordeelt men over de deeladviezen dat daarmee geen compleet beeld wordt geschapen.

5c. Dienen deeladviezen te worden toegevoegd? Zo ja, ten aanzien van welke aspecten?

Tabel 10. Onderwerpen ten aanzien waarvan deeladviezen kunnen worden toegevoegd

	ja	nee	totaal
sectoren die onvoldoende aan de orde komen	8	20	28
basisinformatie van belang voor meerdere sectoren	4	24	28
planologische aspecten	4	24	28
Relatienota	6	22	28
	22	90	112

In 13 projecten is voor alle vier nee ingevuld, dat wil zeggen dat er geen behoefte is aan extra adviezen

Conclusies: - er is een flink aantal projecten (15) waarbij extra adviezen wel worden gewenst; dit betreft met name adviezen met betrekking tot cultuurhistorie en Relatienota-problematiek

- in één provincie wordt opgemerkt niet zozeer behoefte te hebben aan extra adviezen maar wel aan zogenaamde informatienota's.

6. Vragen met betrekking tot het opstellen en vaststellen van de deeladviezen.

6a. Door wie worden de deeladviezen opgesteld en vastgesteld?

Tabel 11. Opstellen en vaststellen landbouwstructuuradviezen

	Opstel- len	Vast stellen
afdeling onderzoek LD stelt op	6	
afdeling onderzoek LD stelt op en vast	4	4
afdeling onderzoek LD stelt op in samenwerking met PDBO	14	
afdeling onderzoek LD stelt op in samenwerking met PDBO, en stelt vast	4	4
PRBO stelt vast		20
	28	28

Conclusies: - 2 van de 3 landbouwstructuuradviezen worden in samenwerking met PDBO opgesteld

- 1 van de 4 adviezen worden zonder PRBO vastgesteld
- van de 8 door de afdeling onderzoek vastgestelde adviezen wordt de helft zonder en de helft in samenwerking met PDBO opgesteld.

Opmerking: het opstellen en vaststellen van het landbouwstructuuradvies door alleen de afdeling onderzoek LD komt bij recente projecten niet meer voor.

Tabel 12. Opstellen en vaststellen recreatie-adviezen

afdeling onderzoek LD stelt op	6	21%
afdeling onderzoek stelt op in samenwerking met COR	12	43%
COR stelt op	10	36%
particulier bureau stelt op	0	0%
afdeling onderzoek LD stelt vast	0	0%
COR stelt vast	28	100%

Conclusies: - de afdeling onderzoek LD is bij 2 van de 3 recreatieadviezen (mede-)opsteller

- de COR is bij 4 van de 5 adviezen (mede-)opsteller
- in alle projecten vindt vaststelling door de COR plaats.

Opmerking: in Overijssel gebeurt opstellen door afdeling onderzoek LD in samenwerking met provinciale recreatieconsulent. In Noord-Brabant (4x) gebeurt opstellen en uitvoeren van recreatie-adviezen door speciale medewerker LD.

Tabel 13. Opstellen en vaststellen adviezen landschapsbouw

SBB provinciaal stelt op	9	32%
SBB provinciaal stelt op in samenwerking met SBB Utrecht	9	32%
SBB Utrecht stelt op	7	25%
particulier bureau stelt op in samenwerking met SBB Utrecht	3	11%
SBB provinciaal stelt vast	3	14%
SBB Utrecht stelt vast	25	86%

Conclusies: - het opstellen van het advies landschapsbouw is in ongeveer gelijke mate een provinciale als een Utrechtse zaak
 - bij 1:10 adviezen wordt een particulier bureau ingeschakeld voor het (mede)opstellen
 - op drie uitzonderingen na worden alle adviezen door SBB Utrecht vastgesteld.

6b. Hoe omschrijft U de rol van de Voorbereidingscommissie ten aanzien van de vier deeladviezen (meerdere antwoorden per project mogelijk)?

Tabel 14. Rol van de Voorbereidingscommissie ten aanzien van de deeladviezen

	Landbouw- structuur- advies		Recreatie- advies		NWC- advies		Advies landschaps- bouw		Totaal
neemt voor kennisgeving aan	11	39%	17	61%	13	46%	15	45%	56
geeft commentaar	17	61%	11	39%	15	54%	13	46%	56
geeft eigen inbreng	2	7%							2
28=100%	30	107%	28	100%	28	100%	28	100%	114

- Conclusies: - bij de helft van het aantal deeladviezen gaat de Voorbereidingscommissie verder dan voor kennisgeving aannemen: ze geeft commentaar
- afgaand op het geven van commentaar is de betrokkenheid van de Voorbereidingscommissie het grootst bij het landbouwstructuuradvies gevolgd door het NWC-advies, het advies landschapsbouw en het recreatie-advies
 - in twee projecten heeft de betrokkenheid van de Voorbereidingscommissie bij het landbouwstructuuradvies geleid tot een eigen inbreng
 - per project is er een grote mate van overeenstemming in de behandeling van de vier deeladviezen (NB. niet uit bovenstaande tabel af te leiden).

7. In geval van duidelijke vertraging in het gereedkomen van de deeladviezen, kunt U dan een typering geven van de vertragingsoorzaken?

Analyse per project

Bij 13 projecten wordt bij geen der deeladviezen een vertragingsoorzaak genoemd; in 14 projecten worden ten minste bij één deeladvies één of meer vertragingsoorzaken aangegeven; 1 project is niet ingevuld.

Van de 13 projecten zonder enige vertragingsoorzaak is door vergelijking met de feitelijke proceduretijden (bijlage 1) de gemiddelde tijdsduur nagegaan van de verschillende adviezen, tussen goedkeuring door GS van het rapport ex artikel 32 en verzending deeladvies naar Directie LD/vaststelling door PRBO van het landbouwstructuuradvies.

Deze tijden zijn de onderstaande, niet tussen haakjes geplaatste tijden.

landbouwstructuuradvies	: 2,8 (1,7) jaar
recreatie-advies	: 2,9 (1,9) jaar
NWC-advies	: 2,3 (1,2) jaar
advies landschapsbouw	: 3,2 (2,0) jaar
gemiddelde over alle adviezen	: 2,8 (1,7) jaar

Deze gemiddelde tijden, met uitzondering van die van het NWC-advies, zijn aanmerkelijk langer dan de 2 jaar die hiervoor in de landelijk voorgeschreven procedure staat. Nu wordt dit vooral veroorzaakt door 3 projecten waarbij weliswaar geen vertragingsoorzaken zijn aangegeven, maar waar de betreffende tijdsduur voor alle adviezen 4 jaar of meer bedraagt. Van de overige 10 projecten zijn de aanzienlijk lagere gemiddelde tijdsduren tussen haakjes aangegeven:

Bij de 14 projecten met vermelding van vertragingsoorzaken wordt het volgende aangegeven:

5 x 1 advies vertraagd,
 2 x 2 adviezen vertraagd,
 1 x 3 adviezen vertraagd,
 6 x 4 adviezen vertraagd.

Conclusies: - bij de helft van de projecten worden vertragingen opgegeven
 - de projecten waarbij bij geen der adviezen vertragingsoorzaken zijn aangegeven vertonen in grote meerderheid een gemiddelde tijdsduur voor het opstellen van de adviezen die overeenstemt met de daarvoor aangegeven duur van 2 jaar. Drie projecten wijken hier echter sterk van af
 - in geval van opgegeven vertraging speelt dit veelal bij meer dan één advies tegelijk.

Bij de 14 projecten met vertragingen worden de volgende vertragingsoorzaken aangegeven:

Tabel 15. Vertragingsoorzaken in deeladviezen

	Landbouw- structuur- advies	Recreatie- advies	NWC- advies	Advies landschaps- bouw	Totaal
menskracht	2	1	4	4	13
gegevens	1	0	4	1	6
organisatie	1	0	2	0	3
overige*	6	6	7	4	23
	10	7	17	11	45

*onder overige oorzaken worden genoemd: uitbreiding blok, weinig druk door prioriteiten elders, andere werkzaamheden binnen hetzelfde project

- Conclusies: - gemiddeld worden er $\frac{45}{14} = 3,2$ oorzaken per project aangegeven
- menskracht wordt met name bij het advies landschapsbouw en in mindere mate bij het NWC-advies als een beperkende factor ervaren
 - beschikbaarheid van gegevens wordt met name bij het NWC-advies als beperkende factor gezien.

Analyse per deeladvies

Van 1 project is geen opgave gedaan; opgave ontbreekt verder van 1 landbouwstructuuradvies en 1 advies landschapsbouw. Zo resteren 106 deeladviezen.

Tabel 16. Vermelding vertragingsoorzaken bij deeladviezen

	Landbouw- structuur- advies	Recreatie- advies	NWC- advies	Advies landschaps- bouw
deeladviezen zonder vermelding vertragingsoorzaken	16	20	17	17
deeladviezen met vermelding vertragingsoorzaken	10	7	10	9
	26	27	27	26

Tabel 17. Gemiddelde tijdsduur tussen goedkeuring van het rapport ex artikel 32 door GS en verzending deeladviezen aan Centrale Directie LD/goedkeuring door PRBC van het landbouwstructuuradvies (tijdsduur in jaren)

	Landbouw- structuur- advies		Recreatie- advies		NWC- advies		Advies landschaps- bouw		Totaal	
	aan- tal	gemid- delde duur (jaar)	aan- tal	gemid- delde duur (jaar)	aan- tal	gemid- delde duur (jaar)	aan- tal	gemid- delde duur (jaar)	aan- tal	gemid- delde duur (jaar)
adviezen zonder vermelding vertragingsoorzaken	16	3,2	20	2,9	17	2,8	17	3,5	70	3,1
adviezen met vermelding vertragingsoorzaken	10	4,9	7	6,8	10	4,3	9	4,8	36	5,0
alle adviezen samen	26	3,8	27	3,9	27	3,2	26	4,0	106	3,7

- Conclusies: - de adviezen waarbij een vertragingsoorzaak is opgegeven hebben een tijdsduur tussen goedkeuring door GS van het rapport ex artikel 32 en verzending Directie LD/goedkeuring door PRBO van het landbouwstructuuradvies, die gemiddelde circa twee jaar langer is dan van de adviezen waarbij geen vertragingsoorzaak is opgegeven
- over alle 106 adviezen tezamen bedraagt de tijdsduur 3,7 jaar. Deze tijdsduur is aanmerkelijk hoger dan de aangegeven tijdsduur van twee jaar (maximaal 3½ jaar voor de NWC-adviezen) voor het opstellen van de deeladviezen!

8. Vragen met betrekking tot het abstractieniveau van het schetsontwerp.

In de vragen 8a tot en met 8g wordt ingegaan op het abstractieniveau van afzonderlijke factoren. Om de beantwoording van deze vragen onderling vergelijkbaar te maken, zijn per vraag de antwoorden ingedeeld in drie categorieën, namelijk weinig concreet, tamelijk concreet en zeer concreet. Aan de hand van deze indeling wordt een samenvattend overzicht gegeven van de vragen 8a tot en met 8g. Door in 2 projecten geen schetsontwerp is gemaakt, geldt de beantwoording 26 projecten.

8a. Hoe concreet is eventuele peilverlaging aangegeven?

Tabel 18. Abstractieniveau peilverlaging

niet ingevuld	1	
weinig concreet : peilverlaging wordt genoemd	13	52%
: peilverlaging wordt aangeduid in cm	4	16%
tamelijk concreet: zeer globaal peilenplan (kaart)	3	12%
zeer concreet : peilenplan	5	20%
	25	100%

Conclusie: in 20% van de schetsontwerpen is de peilverlaging zeer concreet aangegeven. Niettemin is ruim twee derde van de schetsontwerpen hierover weinig concreet.

8b. Hoe concreet zijn de relatienotagebieden aangegeven?

Tabel 19. Abstractieniveau relatienotagebieden

niet ingevuld / geen relatienotagebied aanwezig		4/1	
weinig concreet	: aanduiding oppervlakte beheers- en reservaatsgebied samen	1	5%
	: aanduiding oppervlakte beheersgebied en reservaatsgebied afzonderlijk	1	5%
tamelijk concreet	: aanduiding lokatie beheers- en re- servaatsgebied samen	9	42%
zeer concreet	: aanduiding lokatie beheersgebied en reservaatsgebied afzonderlijk	10	48%
		21	100%

- Conclusies: - opvallend is het aantal van 4 projecten waar niets is ingevuld
- in slechts 1 project wordt expliciet aangegeven dat geen relatienotagebied aanwezig is
 - in 10 schetsontwerpen worden beheers- en reservaatsgebieden onder één noemer aangegeven, in 11 schetsontwerpen worden ze afzonderlijk aangegeven
 - in vrijwel alle schetsontwerpen, waar relatienotagebieden zijn aangegeven, gebeurt dit tamelijk of zeer concreet; tamelijk concreet en zeer concreet komen daarbij in gelijke mate voor.

8c. Hoe concreet zijn eventuele boerderijverplaatsingen aangegeven?

Tabel 20. Abstractieniveau boerderijverplaatsing

geen boerderijverplaatsing aanwezig	1	
weinig concreet : aanduiding aantal	8	32%
: aanduiding aantal, lokatie in stroken	8	32%
tamelijk concreet: aanduiding aantal, meer exacte plaats-aanduiding	9	36%
	25	100%

Conclusie: in ongeveer tweederde van de projecten is de aanduiding weinig concreet van toepassing; in circa eenderde is de aanduiding tamelijk globaal. In slechts 1 project speelt geen boerderijverplaatsing.

8d. Hoe worden inrichtingsmaatregelen (bv. landinrichting) aangeduid?

Tabel 21. Abstractieniveau landinrichtingsmaatregelen

weinig concreet : aanduiding naar aard en/of niveau, niet gelokaliseerd	20	77%
tamelijk concreet: aanduiding naar aard en/of niveau, wel gelokaliseerd	6	23%
	26	100%

Conclusie: in circa een kwart van de projecten worden de inrichtingsmaatregelen tamelijk concreet aangeduid; in de overige projecten weinig concreet.

8e. Hoe worden structuurbepalende landschapselementen aangeduid?

Tabel 22. Abstractieniveau structuurbepalende landschapselementen

weinig concreet: verbaal	13	50%
: schetsmatig, in stroken	8	31%
zeer concreet : exact	5	19%
	26	100%

Conclusie: circa 80% van de schetsontwerpen is weinig concreet inzake de aanduiding van landschapselementen, circa 20% is zeer concreet.

8f. Hoe worden natuurelementen aangeduid?

Bij de beantwoording van deze vraag zijn de natuurelementen in sommige gevallen opgevat als de bedoelde kleine natuurelementen, en in sommige gevallen als relatienotagebied. Daarom is deze vraag niet verwerkt.

8g. Hoe worden recreatie-elementen aangeduid?

Tabel 23. Abstractieniveau recreatie-elementen

niet ingevuld	2	
weinig concreet: verbaal	16	67%
: schetsmatig, in stroken	4	17%
zeer concreet : exact	4	17%
	24	100%

Conclusie: in ruim 80% van de beschouwde schetsontwerpen is de aanduiding van recreatie-elementen weinig concreet, in circa 20% zeer concreet.

Tabel 24. Samenvattend overzicht van de vragen 8a tot en met 8g

	8a peilen	8b relatie- nota- gebieden	8c boerderij- verplaat- singen	8d inrich- tingsmaat- regelen	8e landschap	8g recreatie	Totaal
overige	1	5	1			2	
weinig concreet	17	2	16	20	21	20	96
tamelijk concreet	3	9	9	6	~	~	27
zeer concreet	5	10	-	-	5	4	24
	25	21	25	26	26	24	147

Het abstractieniveau van de verschillende onderwerpen 8a tot en met 8g blijkt aanmerkelijk te verschillen. Het overzicht maakt echter wel duidelijk dat als de onderwerpen 8a tot en met 8g als indicatie voor het abstractieniveau van het schetsontwerp worden gezien dat dit abstractieniveau, in algemene termen gesproken, in meerderheid weinig concreet is, alleen de aanduiding van de relatienotagebied is uitzondering.

Per schetsontwerp¹ blijkt het volgende. Daar er 6 indicatoren zijn onderscheiden kan per schetsontwerp 6 x een mate van concreetheid worden aangegeven. Bij 18 van de 26 schetsontwerpen is de beoordeling 4 keer of meer weinig concreet; bij één van deze projecten zijn zelfs alle indicatoren weinig concreet aangegeven. Bij 3 van de 26 schetsontwerpen is de beoordeling 4 keer zeer concreet. In de resterende 5 projecten komen de verschillende abstractieniveaus ongeveer in gelijke mate voor. Dit betekent dat in 21 van de 26 projecten een bepaald abstractieniveau overwegend voorkomt.

Ook per provincie blijken de schetsontwerpen in belangrijke mate overeenkomst te vertonen, qua abstractieniveau, bijvoorbeeld Friesland overwegend weinig concreet, Overijssel overwegend zeer concreet.

¹ Zie deelnota 6, p. 14 en bijlage 1. Weinig concreet komt overeen met globaal en globaler dan globaal; tamelijk concreet komt overeen met concreet; en zeer concreet komt overeen met exact.

9. Vragen met betrekking tot de aanwezigheid van het schetsontwerp.

9a. Wordt/is voor dit project een schetsontwerp gemaakt?

In 26 projecten wordt wel, in 2 projecten niet een schetsontwerp gemaakt.

Conclusie: behalve in Midden-Opsterland (gedeeltelijk oude procedure) en in Wolphaartsdijk (eenvoudig gebied) wordt in alle projecten een schetsontwerp gemaakt.

9b. Acht U, gezien de in dit gebied aanwezige problematie, het stadium van het schetsontwerp een zinvol onderdeel van de procedure?

Voor 23 projecten beantwoorden de onderzoeksingenieurs met ja, wel zinvol; voor 4 projecten is het antwoord nee en in 1 project ja en nee.

9c. In geval van nee, kunt U een motivering geven?

Van de 5x nee wordt 2 x geen motivering gegeven. 1 x simpel gebied; 1 x nee want werkwijze van de Voorbereidingscommissie sluit terugkoppelingen uit; 1 x nee voorzover het het opnieuw verwoorden van allerlei zaken is, bovendien zullen plannen altijd (ook zonder schetsontwerp) hersproken moeten worden.

Conclusie: met of zonder opgave van redenen is er bij de onderzoeksingenieurs minstens twijfel over de zin van het schetsontwerp in 1 op de 6 projecten.

10. Waarop is de planvorming gericht?

Tabel 25. Opzet planontwikkeling

niet ingevuld (betreft nog niet uitgebrachte schetsontwerpen)	5	
gericht op keuzemogelijkheden	17	74%
gericht op één plan	6	26%
	23	100%

Conclusie: in circa 1 op de 4 schetsontwerpen wordt naar één plan toegewerkt (opmerking: opvallend is dat van deze 6 projecten er 4 zijn waarbij opgemerkt is een schetsontwerp niet zinvol te vinden!).

11. Kunt U per project een globale stapsgewijze werkwijze aangeven?

Deze vraag is in de schriftelijke enquête opgenomen ten behoeve van nadere analyses later in het onderzoek. Hij zal hier daarom niet worden behandeld. In bijlage 1 van deelnota 11 (werkwijze voor het ontwikkelen van alternatieven) zijn de stapsgewijze werkwijzes integraal weergegeven.

Voor de verkenning is van belang dat in de werkwijzes tal van interessante ideeën zitten, zowel ten aanzien van de aanpak van de planontwikkeling, als ten aanzien van de toegepaste analyses en tussentijdse evaluaties.

12. Omvat deze werkwijze alle bekende knelpunten?

Tabel 26. Mate van knelpuntenbehandeling

niet ingevuld	10
ja	13
nee	5
	18

Conclusie: opvallend is de hoge non-response op deze vraag. Alleen de provincies Noord-Holland en Limburg erkennen dat niet alle bekende knelpunten zijn meegenomen.

13. Zijn alternatieven onderscheiden, hoeveel?

Tabel 27. Aantal alternatieven per project

niet ingevuld	7		
1 alternatief (= 1 plan)	Terschelling, Laren, Winterswijk-West, Wolphaartsdijk, Velden	5	24%
2 alternatieven	Kollumerland, Yerseke-Moer, Beesel-Swalmen	3	14%
3 alternatieven	Wonseradeel-Zuid, Den Ham, Limmen-Heiloo, Driebruggen, Etten-Leur, Alphen en Riel	6	29%
4 alternatieven	Brummen-Voorst, Schagerkogge-Haagsche Beemden-Oost	3	14%
5 alternatieven	Schalkwijk, Melderslo	2	9%
9 alternatieven	Sauwerd	1	5%
11 alternatieven	Eemland	1	5%
Totaal		21	100%

Conclusies: - in circa een kwart van de projecten wordt/is één plan samengesteld
- voor de 16 projecten met alternatieven, bedraagt het aantal alternatieven in de meeste (14) projecten 2, 3 of 4.

14. Op basis van welke factoren zijn alternatieven onderscheiden?

Deze vraag heeft betrekking op projecten waarin alternatieven zijn onderscheiden. De 5 projecten met één alternatief en de 7 projecten die bij vraag 13 niet zijn ingevuld, zijn derhalve buiten beschouwing gelaten; het gaat dus om 16 projecten met alternatieven.

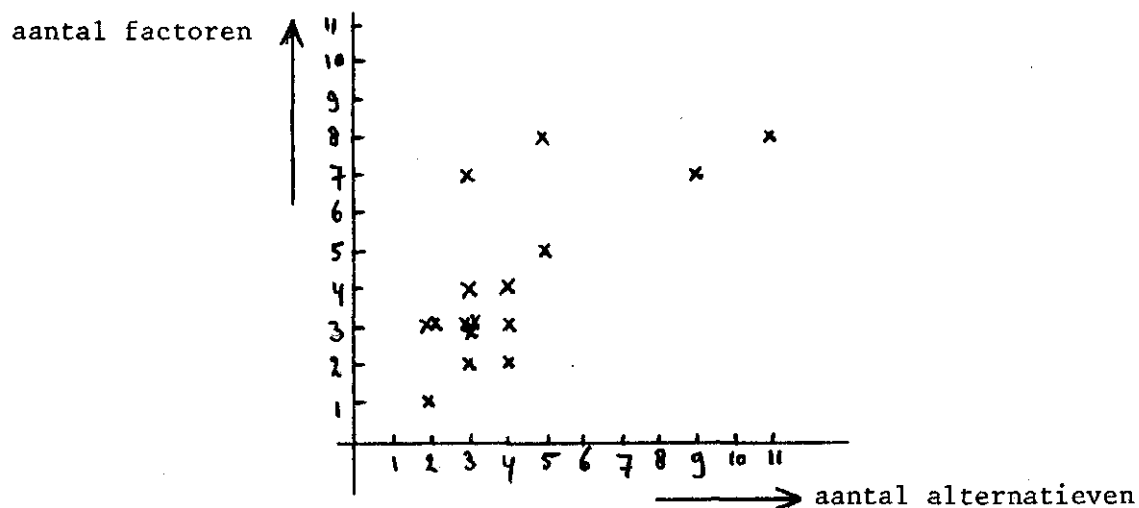
Tabel 28. Bij 71 alternatieven in 16 projecten onderscheiden factoren

Omschrijving factoren	Aantal keren dat de factoren zijn gebruikt	Aantal projecten waarin de factoren zijn gebruikt
oppervlakte relatienotagebied	8	12
ligging relatienotagebied	4	
aantal te verplaatsen boerde- rijen	10	15
ligging te verplaatsen boer- derijen	5	
verschillende peilen	9	13
aantal gemalen in samenhang met grootte	3	
plaats gemalen	1	
kavel-/perceelsgrootte	8	9
grenzen kavels en percelen	0	
kosten kavelinrichting	1	
constructie	6	13
wegennet	7	
grondverwerving	3	3
overige (recreatiepaden)	1	1
Totaal aantal factoren	66	16

Conclusies: - in de 16 projecten zijn gemiddeld ruim 4 factoren onderscheiden

- in de schetsontwerpen waar alternatieven zijn onderscheiden komen deze vooral voor ten aanzien van boerderijverplaatsing, waterbeheersing, ontsluiting en relatienotagebied en eveneens, zij het al in mindere mate ten aanzien van het kavelinrichtingsniveau.

Om na te gaan of een groter aantal factoren zou leiden tot een groter aantal alternatieven, zijn het aantal factoren en het aantal alternatieven in onderling verband getekend (fig. 1).

Figuur 1. Aantal alternatieven in 16 projecten en aantal factoren in onderling verband

Conclusie: alhoewel er een tendens is naar een relatie tussen aantal alternatieven en aantal factoren is deze relatie niet sterk.

15. Vragen met betrekking tot de evaluatie.

15a. Kan gesproken worden van een wezenlijke bijdrage van de HELP of een vergelijkbare vorm van evaluatie tijdens het planvormingsproces?

Tabel 29. Bijdrage evaluaties tijdens het planvormingsproces

niet ingevuld	4	
ja	13	50%
nee	13	50%
	26	100%

(2x is ja en nee ingevuld)

Conclusie: bij de helft van de schetsontwerpen geven de onderzoeksin-
genieurs aan dat er sprake is van evaluerend ontwerpen.

15b. Zo ja, kunt U deze bijdrage typeren?

Tabel 30. Typering bijdrage evaluaties bij 13 projecten

niet ingevuld	1
verbetering/onderbouwing van inzichten (haalbaarheid)	7
bijdragend aan plan(alternatieven)	12
overige	0

Conclusie: van de 13 projecten met ja bij vraag 15a is bij 1 project niets ingevuld, resteren dus 12 projecten. Bij al deze 12 wordt genoemd bijdragend aan het plan, bij 7 bovendien verbetering van inzichten. De conclusie is dat met de HELP of een vergelijkbare vorm van evaluatie een belangrijke bijdrage aan de planvorming wordt gegeven althans naar het oordeel van de invullers met ja bij vraag 15a.

16. Vragen met betrekking tot methodische analyses.

16a. Kan gesproken worden van een wezenlijke bijdrage van één of meer methodische analyses?

Tabel 31. Bijdrage methodische analyses

niet ingevuld	4	
ja	24	100%
nee	0	0%

Conclusie: positief, er wordt driftig gerekend!

16b. Zo ja, kunt U deze bijdrage typeren?

Tabel 32. Typering bijdrage methodische analyses

toedelingsonderzoek	niet ingevuld	1	
	methode Kik	2	9%
	methode ATOR	17	74%
	methode Kik en methode ATOR	4	17%
		23	100%
waterbeheersing	niet ingevuld	3	
	geen analyses	6	29%
	weinig analyses	4	19%
	veel analyses	11	52%
		21	100%
ontsluiting	niet ingevuld	2	
	geen analyses	9	41%
	weinig analyses	9	41%
	veel analyses	4	18%
		22	100%
recreatie-vraag-aanbodsanalyses		6	
relatiestudies		9	
overige		3	

- Conclusies:
- bij 24 projecten wordt aangegeven dat één of meer methodische analyses zijn uitgevoerd
 - bij 23 projecten zijn toedelingsonderzoeken uitgevoerd, bij 4 projecten zelfs twee!
 - betreffende de waterbeheersing worden eveneens veel analyses uitgevoerd. Zeker als rekening wordt gehouden met de projecten in Limburg en Terschelling, waar de verbetering van de waterbeheersing van ondergeschikt belang is
 - in ruim de helft van de projecten wordt aandacht aan de ontsluiting gegeven
 - recreatie-vraag-aanbodsanalyses, relatiestudies en overige analyses komen meer incidenteel voor.

17. Zijn de volgende onderdelen in het schetsontwerprapport opgenomen en door wie zijn deze geschreven?

Tabel 33. Bijdragen onderzoeksingenieur en districtsingenieur aan schetsontwerprapporten

Hoofdstukken/paragraaf	Niet ingevuld ¹	Onderzoeksingenieur	Districtsingenieur	Onderzoeksingenieur en districtsingenieur	Totaal
samenvatting 4 adviezen inclusief knelpunten per sectoradvies	4	3	20	1	24
knelpunten tussen sectoren/adviezen	4	3	21	0	24
hoofdstuk/paragraaf werkwijze	10	6	11	1	18
resultaten van analyses t.b.v. de planvorming	10	7	7	4	18
beschrijving inrichtingsalternatieven	7	3	13	5	21
beschrijving evaluatieresultaten	10	16	1	1	18
		38	73	12	

¹ de categorie niet ingevuld kan duiden op: geen schetsontwerp, schetsontwerprapport nog niet gereed, onbekend, dan wel betreffend onderwerp afwezig.

Conclusies : - de standaard begin-hoofdstukken (samenvatting en knelpunten) worden vooral door de districtsingenieur geschreven
 - dit geldt eveneens voor de beschrijving van inrichtingsalternatieven
 - de beschrijving van evaluatieresultaten is vooral een aangelegenheid van de onderzoeksingenieur
 - opvallend is de vrij sterke inbreng - in algemene termen - van de onderzoeksingenieur bij de beschrijving van werkwijze en van analyses hetgeen duidt op een sterke inbreng en betrokkenheid van de onderzoeksingenieur bij de tot standkoming van het schetsontwerp

18. Kunt U de inbreng van de diverse betrokkenen bij het schetsontwerp globaal aangeven?

Tabel 34. Inbreng bij het schetsontwerp (mening onderzoeksingenieurs)

	Niet ¹ ingevuld	Geen inbreng	Weinig inbreng	Veel inbreng	Totaal
districtsingenieur	2	0	0	26	28
onderzoeksingenieur	2	0	3	23	28
SBB - NB-consulent	4	0	18	6	28
SBB - LB-consulent	4	0	5	19	28
PDBO	4	6	14	4	28
COR	7	11	9	1	28
ambtelijke projectgroep	9	0	5	15	29 ²⁾
Vorbereidingscommissie	3	0	15	12	30 ³⁾

1 categorie niet ingevuld kan duiden op: geen schetsontwerp, onbekend, dan wel betreffende persoon/cie afwezig

2 1x is weinig en veel inbreng ingevuld

3 2x is weinig en veel inbreng ingevuld.

- Conclusies:
- de inbreng van de districtsingenieur is in alle projecten groot
 - de inbreng van de onderzoeksingenieur wordt in slechts 3 projecten met weinig gekarakteriseerd
 - in ieder geval in 24 van de 28 projecten heeft de NB-consulent inbreng, in 3 van de 4 gevallen is deze evenwel slechts als weinig getypeerd
 - de inbreng van de LB-consulent is daarentegen veel groter, in circa 80% van de gevallen is de inbreng als veel aangeduid
 - in één op de vier schetsontwerpen ontbreekt inbreng van de PDBO, in circa de helft is deze inbreng weinig en circa een kwart groot
 - ten aanzien van het COR is het aantal projecten waarbij expliciet geen inbreng is aangegeven hoger dan het aantal

projecten waarbij wel inbreng is aangegeven. In slechts 1 geval wordt de inbreng als veel getypeerd. De inbreng van het COR is daarmee minder dan van elke andere onderscheiden functionaris/instantie

- in 19 van de 28 schetsontwerpen wordt de aanwezigheid van een ambtelijke projectgroep expliciet aangegeven. Opvallend is dat dan nog in 4 à 5 gevallen weinig inbreng wordt aangegeven
- de inbreng van de Voorbereidingscommissie is in iets meer dan de helft van de schetsontwerpen weinig, in iets minder dan de helft veel!

19. Voor een goed en integraal resultaat is een goede samenwerking tussen de betrokken diensten ons inziens noodzakelijk. Welke van de hiernaast te noemen factoren acht U in dit verband beperkend voor dit project?

Tabel 35. Beperkende factoren

niet ingevuld	4	
geen beperkende factoren aanwezig	4	
afwezigheid ambtelijke projectgroep	2	9%
beschikbare menskracht diensten	13	59%
onduidelijkheid t.a.v. bevoegdheden	0	0%
overige	7	32%
	22	100%

Conclusies: - in slechts 1 van de 6 schetsontwerpen geeft men geen beperkende factoren aan

- menskracht blijkt in 60% van de schetsontwerpen met beperkingen de beperking te vormen!
- de categorie overige vormt een aanzienlijke categorie beperkingen. Deze betreffen met name onvoldoende coördinatie in de ambtelijke projectgroep

- onduidelijkheid ten aanzien van bevoegdheden blijkt nergens als een beperking voor het resultaat te worden gevoeld
- de genoemde beperkende factoren blijken sterk provinciegebonden te zijn:
 - . afwezigheid ambtelijke projectgroep wordt alleen aangegeven in Noord-Holland (2x)
 - . beschikbare menskracht diensten wordt vooral gevoeld in: Overijssel (2x), Zeeland (2x), Noord-Brabant (4x), Limburg (4x)
 - . de categorie overige wordt alleen genoemd in: Friesland (5x) en Overijssel (2x).

20. Hoe typeert U de relatie tussen ruimtelijke ordeningsplannen en het schetsontwerp?

Tabel 36. Typering relatie ruimtelijke ordening en landinrichting door de onderzoeksingenieurs

Provincie	Relatie schetsontwerp - streekplan				Relatie schetsontwerp - bestemmingsplan				
	landinrichting primair	wisselwerking landinrichting ruimtelijke ordening	ruimtelijke ordening primair	Totaal	landinrichting primair	wisselwerking landinrichting ruimtelijke ordening	ruimtelijke ordening primair	Totaal	niet ingevuld
Groningen			1		1				
Friesland			7			7			
Overijssel			2			2			
Gelderland	1	2			1	2			
Utrecht			2			2			
Noord-Holland			2			2			
Zuid-Holland		1			1				
Zeeland			2				2		
Noord-Brabant	4				3				1
Limburg			4			3	1		
Totaal	5 18%	3 10%	20 72%	28 100%	6 22%	18 67%	3 11%	27 100%	1

- Conclusies: - in de meeste schetsontwerpen wordt het streekplan primair gesteld
- afwijkingen van dit algemene beeld kunnen als oorzaak hebben dat de voorbereiding van het streekplan tegelijk met de voorbereiding van het schetsontwerp heeft plaatsgevonden (Zuid-Holland), of een andere interpretatie van de vraagstelling (Gelderland en Noord-Brabant: landinrichting primair houdt in dat er in de projecten vanuit de ruimtelijke ordening geen sterke niet-agrarische claims zijn)
 - de relatie tussen schetsontwerpen en bestemmingsplannen wordt vooral gekenmerkt door wisselwerkingen
 - afwijkingen van dit algemene beeld hebben veelal als oorzaak het nog niet aanwezig zijn van bestemmingsplannen (dan: landinrichting primair).

21. Vragen met betrekking tot voorlichting/inspraak

21a. Als er voorlichting/inspraak ten aanzien van het schetsontwerp is geweest, wilt U dit dan in de kolommen aangeven?

Ten tijde van de vraagstelling waren 9 schetsontwerpen gereed, zodat deze vraag beperkt is tot deze 9 projecten.

Tabel 37. Voorlichting en inspraak over het schetsontwerp

niets ingevuld	5	56%
voorlichting	4	44%
inspraak	0	0%
	9	100%

Conclusie: van de 9 projecten waar blijkt het algemeen overzicht het schetsontwerp verstuurd is naar de Centrale Directie van de Landinrichtingsdienst is in 4 gevallen voorlichting gegeven, terwijl nergens inspraak werd gegeven.

21b. Indien U voorlichting/inspraak bij het schetsontwerp gewenst acht, wilt U dit dan in de kolommen aangeven?

Tabel 38. Wenselijkheid van voorlichting en inspraak bij het schetsontwerp naar de mening van de onderzoeksin-
genieurs

niets ingevuld	20	71%
voorlichting gewenst	8	29%
inspraak gewenst	0	0%
	28	100%

Conclusie: de hoge non-response bij deze open vraag is opvallend. Inspraak wordt niet gewenst.

Voorlichting wordt in 8 projecten gewenst geacht; deze 8 projecten omvatten de 5 projecten van vraag 21a.